
UNIVERSITY OF TORONTO
3 1761 00004186 3

D. JUNII JUVENALIS,

ET

A. PERSII FLACCI,

SATIRÆ.

D. JUNII JUVENALIS,

ET

A. PERSII FLACCI,

SATIRÆ:

AD LECTIONES PROBATIORES
DILIGENTER EMENDATÆ,
ET
INTERPUNCTIONE NOVA SÆPIUS
ILLUSTRATÆ;

CURA
JOANNIS HUNTER, LL. D.
IN ACADEMIA ANDREAPOLITANA
LITT. HUM. PROF.

EDINBURGI:
Excudebant J. Ballantyne et Socii,
IMPENSIS A. CONSTABLE ET SOC. EDINBURGI,
ET VENALES PROSTANT APUD J. WHITE,
ET J. MURRAY, LONDINI.

M.DCCC.VI.

1973

AD LECTOREM.

Quum apud nostrates diu desiderata esset D. Junii Juvenalis Satirarum editio, eâ, quâ par est, curâ ac diligentiâ emendata, juventuti studiosæ rem, quum utilem, tum gratam, facturi nobis videbamur, si contextum auctoris ad optimorum exemplarium fidem recognoscendum susciperemus. In hoc consilio exsequendo nos juventutis commodis melius inservire non posse existimabamus, quam si eruditissimi Ruperti editionem, quæ anno 1801 Lipsiæ prodiit, ad optimorum exemplarium fidem recensita, et varietate lectionum perpetuoque commentario illustrata, pro exemplari adhiberemus. Contextum auctoris igitur, prout vir celeberrimus constituit, quam

accuratissime potuerimus, exhibuimus: ita tamen, ut non modo interpunctionem, quæ, ut ipse vir doctus monet, ad sententiam tum expediendam, tum turbandam, plurimum valet, sed ipsas quoque lectiones, nonnullis in locis, ubi ratio id poscere videbatur, et libri scripti adstipulabantur, mutare ausi simus. Ejusmodi unum aut alterum exemplum hic loci subjicere nec alienum, nec forsan inutile, erit.

In Urbis Romæ descriptione occurrunt hi versus, quos doctissimus Ruperti sic edidit:

Nos urbem colimus tenui tibicine fultam
Magnâ parte sui. Nam sic labentibus obstat
Villicus, et veteris rimæ contexit hiatum,
Securos pendente jubet dormire ruinâ.

Sat. III. *v.* 193.

ubi oratio disjuncta est et incohærens. Nos, quatuor codicum scriptorum fide, pro CONTEXIT, reposuimus CUM TEXIT; totumque locum ita legimus et distinguimus:

Nos urbem colimus tenui tibicine fultam
Magnâ parte sui: nam sic labentibus obstat
Villicus; et, veteris rimæ cum texit hiatum,
Securos pendente jubet dormire ruinâ.

Ita omnia recte cohærent; nec quicquam est, quod reprehendi potest.

In fine Sat. II. sunt hi versus insignes:

Esse aliquid Manes, et subterranea regna,
Et contum, et Stygio ranas in gurgite nigras,
Atque unà transire vadum tot millia cymbâ,
Nec pueri credunt, nisi qui nondum ære lavantur.
Sed tu vera PUTA: Curius quid sentit, et ambo
Scipiadæ? quid Fabricius, manesque Camilli,
———————quoties hinc talis ad illos
Umbra venit?
ILLUC heu! miseri traducimur.

Sat. II. *v.* 149.

Horum versuum hæc videtur esse sententia; quam primus, quod sciam, perspexit, eorumque cum præcedentibus nexum indicavit cel. Ruperti: "Nemo quidem hodie, præter parvulos pueros, credit *Manes* aut inferos *esse aliquid: at tu vera* esse *puta,* i.e. fac, pone, animo finge: at, si tu vera esse ponas, quæ de inferis memorantur; quid tum censes sensuros Curium, Fabricium, alios, præclara illa piæ simplicitatis, continentiæ, fortitudinis, aliarumque virtutum exempla, *quoties talis umbra* (qualis Gracchi) *hinc ad illos veniret*—quoties tam spurci effeminatique homines ex superis locis ad inferos descenderent." Talis planissime est hujus loci sententia. At ab hac sententià alienissima sunt verba, quæ se-

quuntur: ILLUC *heu! miseri traducimur.* ita enim edidit vir doctissimus, etsi ILLIC legendum censuerit. Nos ex tribus codd. scriptis *illic* restituimus: ILLIC *heu! miseri traducimur:* ut sensus sit—"*illic,* apud inferos, *traducimur,* risui et contemptui exponimur." De hac verbi *traduco* significatione consule Liv. L. II. c. 38. Juv. Sat. VIII. v. 17, &c.—Dolet, limati judicii virum, *Gulielmum Gifford,* qui Juvenalem Anglice reddidit, compluribus in locis felicissime, notisque multâ eruditione concinnatis illustravit; dolet, inquam, talem virum, ex laudandâ forsan, ignoscendâ certe, his præsertim temporibus, pro religione illâ quæ vero Dei cultu continetur, proque morum probitate, sollicitudine, interpretum vulgus hic loci secutum esse, et veterum superstitionum patrocinium quodammodo præstitisse; vel potius Juvenalem, tanquam vulgi superstitionum patronum, exhibuisse: quod a mente poëtæ alienissum esse, tum ex aliis locis, tum præcipue ex Satirâ XIII. v. 40. et seqq. satis constat.

Initio Sat. v. ubi de turpi miserâque vitæ parasiticæ conditione agitur, testatur poëta, pauperes clientes adeo injuriose et contumeliose a divitibus patronis tractari, ut honestius sit mendicare, quam has contumelias pati: quæ sententia sic effertur:

Ventre nihil novi frugalius. Hoc tamen ipsum
Defecisse puta, quod inani sufficit alvo:
Nulla crepido vacat? nusquam pons, et tegetis pars
Dimidiâ brevior? Tantine injuria cœnæ?
Tam jejuna fames! *quum possit* honestius illic
Et tremere, et sordes panis mordere canini?

Plerique ex libris scriptis habent *quum possis,* optime quod ad sententiam, vitiose quod ad metrum; nam posterior syllaba verbi *possis* longa est. Prateo tamen judice, satius est poëticam ferre licentiam, quam auctoris sensum pervertere. Doctissimus Grævius, pro *quum possis,* reponi jubet *quin poscis?* et ita interpretatur: "Cur non mendicas? *honestius* est *illic,* in crepidine vel ponte, *et tremere,* frigus pati, *et sordes panis mordere canini,* et sordido pane vesci; quam in mensis divitum tam indigna pati:" ingeniose sane, si, verbum *poscere* simpliciter et per se pro *mendicare* poni posse, præstare potuisset; quod, cel. Ruperti ait, vix crediderim. Editores ceteri hunc locum, alii aliter, varie tentarunt; et, quum quidam ex codicibus scriptis habent *quum possit,* doctissimus Ruperti ex conjecturâ emendavit *quum pol sit,* quam lectionem in contextum recepit. Nos *quum possit* restituimus, ut dispiciant eruditi, annon sit enuntiatum generale, ubi non *tibi,* nec *tua* subaudire debeamus, sed *cuiquam,* vel *cujusquam:*

"Tantine est injuria cœnæ *cuiquam*? tam jejuna *cujusquam* fames, ut ejusmodi contumelias patienter ferat, *quum possit honestius illic*, in crepidine vel ponte, *et tremere, et sordes panis mordere canini*?" Hunc sensum omnino flagitat poëtæ scopus, et sententiarum nexus. An ex lectione nostrâ, quam quidam ex libris scriptis tuentur, recte elici possit, penes lectorem judicium esto.

Credo pudicitiam Saturno rege moratam
In terris.————————————
Multa pudicitiæ veteris vestigia forsan,
Aut aliqua, exstiterint et sub Jove————
——————cum furem nemo timeret
Caulibus ac pomis, et aperto viveret horto.

Sat. VI. initio.

De hoc loco hæc annotavit cel. Ruperti: "*et* "*aperto* v. 18. legitur in omnibus MSS. et editt. "ante illam Henninii, qui, ex emendatione Barthii, "Advers. XXII, 7. reposuit *Caulibus et pomis; sed* "*aperto viveret horto.* Neutrum huic loco convenit: "nam subjectum est *nemo*, quod cum *aperto viveret* "*horto* neutiquam jungi potest. Ego levissimâ mu-"tatione *operto* scripsi, quo omnis difficultas tolli-"tur." Hæc Ruperti: e quibus liquet, veram hujus loci structuram, vel potius resolutionem, virum doctissimum latuisse. *Nemo* enim nequaquam cum

verbo *viveret* jungendum, tanquam subjectum: sed, quum *nemo* idem est ac *ne homo,* vera hujus loci sententia per resolutionem elicienda est, hoc modo: *Quum homo ne* (i. e. *non*) *timeret caulibus ac pomis, et* quum homo *viveret horto aperto. Nemo,* ut jam dictum est, plane idem est ac *ne homo.* At, sive particula negativa, quam vocant, separatim efferatur, sive in aliâ voce lateat, ejus particulæ vis et effectus sæpissime intra suum κῶλον, sive orationis membrum, continetur, nec ultra extendi debet, nisi sententiam auctoris prorsus pervertere velimus. Ita apud Juvenalem:

——————————Nescis
Quem tua simplicitas risum vulgo moveat, cum
Exigis a quoquam NE pejeret, et *putet* ullis
Esse aliquod numen templis, aræque rubenti?

Sat. XIII. *v.* 36.

Ubi particula negativa cum verbo *pejeret* tantum conjungendum, non etiam cum verbo *putet.* Sententia enim est: *Cum exigis a quoquam* NE *pejeret, et* (cum exigis a quoquam) UT *putet* &c. Eodem modo apud Livium: "Collatinus *negat* verbis opus "esse, paucis id quidem horis posse sciri, quantum "ceteris præstet Lucretia sua." Lib. I. c. 57. Quoniam *negat* idem valet ac *dicit non,* hic Livii locus simili modo expediendus est: "Collatinus *dicit, non* opus

esse verbis, (dicit) paucis quidem horis posse sciri," &c. Ita loqui amant scriptores probatissimi. Sed ad hunc Juvenalis locum proxime accedit alter Horatii: immo geminus est, et simillimus.

> Quî fit, Mæcenas, ut *nemo* quam sibi sortem
> Seu ratio dederit, seu fors objecerit, illâ
> Contentus vivat; *laudet* diversa sequentes?
>
> *Sat.* 1. initio.

Hic etiam, primo aspectu, *nemo* cum verbo *laudet*, tanquam subjectum, conjungendum videri potest; quod tamen ab Horatii mente alienissimum esset. At, si similem resolutionem adhibeamus, nihil expeditu facilius est. "Quî fit, ut *homo ne* (non) sorte suâ contentus vivat? quî fit ut *homo* laudet diversa sequentes?"

Levia quidem hæc, et parvi forte, si per se spectentur, momenti: attamen satis ostendunt, quam lubricum et periculosum sit, viris etiam doctissimis, et in arte criticâ versatissimis, libros scriptos deserere, et conjecturis suis indulgere. Si editores etiam eruditissimi, inde a renatis literis, eam rationem iniissent, et ad suum quisque captum ac gustum scriptores classicos emendassent, emendationesque suas in contextum recepissent, quantillum ex iis scriptoribus jam reliquum haberemus!

Ille metit barbam, crinem hic deponit, amati:
Plena domus libis venalibus.

Sat. III. *v.* 186.

De hoc loco hæc annotavit cel. Ruperti: "Vix dubito quin *amatus* pro *amati* reponendum, et verba hoc sensu capienda sint: Si vel ille puer *amatus*, domino dilectus, *barbam*, vel *hic crinem* ponit, *plena domus libis venalibus*, multa a clientibus munera mittuntur servis seu pueris, ut scil. eorum, et, per illos, dominorum gratiam sibi concilient. Vulgata lectio expeditu difficillima." Equidem nullus dubito quin vir doctissimus veram hujus loci sententiam perceperit. Neque lectio vulgata expeditu difficillima est, sed facilis, ut quæ maxime, si *amati* non pro genitivo singulari (quo modo cepit vir cel.) sed pro nominativo plurali habeatur; quod quo minus ita accipiatur, nihil obstare videtur. Numerus pluralis idem valet, ac singularis iteratus, aut sæpius repetitus. ita *amati* idem erit ac *amatus*, *amatus*, &c. et sententia erit: "Si ille *amatus* metit barbam, si hic *amatus* deponit crinem; plena domus est libis venalibus." Videlicet poëta pro numero singulari iterato pluralem posuit; ut alibi etiam:

———————Sentire calorem
Si cœpit locuples Gallita, et Paccius, ORBI,

Legitime fixis vestitur tota tabellis
Porticus.

Sat. XII. *v.* 99.

Si *amati* pro nom. plurali accipiatur, nihil opus erit emendatione, et lectio vulgata, quam omnes omnium codices tuentur, eundem præbebit sensum, ac *amatus.* Hujusmodi orationis exempla apud scriptores optimos satis frequentia sunt.

In his et quibusdam aliis a cel. Ruperti recessimus; in pluribus, levioris momenti illis quidem, forte recessuri, ni incommoda, quæ exemplarium discrepantia afferre solet, vitaremus.

Hæc monuisse sat erit de hujus editionis contextu, in quo nihil ex solâ conjecturâ, nihil sine codicum auctoritate, mutare ausi sumus.—Interpunctioni quoque diligentem impendimus operam, unde permultis locis non nihil lucis accessurum speramus.

Persii Satiras eâdem curâ ac diligentiâ recognovimus. Contextus auctoris, prout edidit doctissimus Casaubonus, exhibetur, nisi quod loca quædam ex J. Murmellii editione, quæ anno 1525 Coloniæ, cum ecphrasi et scholiis, in lucem prodiit, emendavimus. Typographorum etiam lapsus qui-

dam emendantur, et interpunctio, pluribus in locis, in melius, ut nobis saltem videtur, mutatur.

Hæc sunt, Lector amice, quæ te paucis monitum velimus. Ut operam nostram in bonam partem accipias, oramus.

D. JUNII JUVENALIS

SATIRÆ.

SATIRA I.

Semper ego auditor tantum? nunquamne reponam,
Vexatus toties rauci Theseïde Codri?
Impune ergo mihi recitaverit ille togatas,
Hic elegos? impune diem consumserit ingens
Telephus? aut summi plenâ jam margine libri
Scriptus et in tergo, necdum finitus, Orestes?
Nota magis nulli domus est sua, quam mihi lucus
Martis, et Æoliis vicinum rupibus antrum
Vulcani. Quid agant venti, quas torqueat umbras
Æacus, unde alius furtivæ devehat aurum
Pelliculæ, quantas jaculetur Monychus ornos;
Frontonis platani, convulsaque marmora clamant
Semper, et assiduo ruptæ lectore columnæ.
Exspectes eadem a summo minimoque poetâ.
Et nos ergo manum ferulæ subduximus, et nos
Consilium dedimus Sullæ, privatus ut altum
Dormiret? Stulta est clementia, quum tot ubique
Vatibus occurras, perituræ parcere chartæ.
Cur tamen hoc potius libeat decurrere campo,
Per quem magnus equos Auruncæ flexit alumnus,
Si vacat, et placidi rationem admittitis, edam.
Quum tener uxorem ducat spado, Mævia Tuscum
Figat aprum, et nudâ teneat venabula mammâ;

Patricios omnes opibus quum provocet unus,
Quo tondente, gravis juveni mihi, barba sonabat;
Quum pars Niliacæ plebis, quum verna Canopi
Crispinus, Tyrias humero revocante lacernas,
Ventilet æstivum digitis sudantibus aurum,
Nec sufferre queat majoris pondera gemmæ:
Difficile est Satiram non scribere. Nam quis iniquæ
Tam patiens urbis, tam ferreus, ut teneat se,
Causidici nova quum veniat lectica Mathonis
Plena ipso? post hunc magni delator amici,
Et cito rapturus de nobilitate comesâ
Quod superest, quem Massa timet, quem munere palpat
Carus, et a trepido Thymele submissa Latino?
Quum te submoveant, qui testamenta merentur
Noctibus, in cœlum quos evehit optima summi
Nunc via processûs, vetulæ vesica beatæ?
Unciolam Proculeius habet, sed Gillo deuncem.
Partes quisque suas ad mensuram inguinis heres
Accipiat sane, mercedem sanguinis; et sic
Palleat, ut nudis pressit qui calcibus anguem,
Aut Lugdunensem rhetor dicturus ad aram.
Quid referam, quantâ siccum jecur ardeat irâ,
Quum populum gregibus comitum premit hic spoliator
Pupilli prostantis, et hic damnatus inani
Judicio (quid enim salvis infamia nummis?)
Exsul ab octavâ Marius bibit, et fruitur dîs
Iratis; at tu victrix provincia ploras?
Hæc ego non credam Venusinâ digna lucernâ?
Hæc ego non agitem? sed quid magis Heracleas,

Aut Diomedeas, aut mugitum Labyrinthi,
Et mare percussum puero, fabrumque volantem,
Quum leno accipiat mœchi bona, si capiendi
Jus nullum uxori, doctus spectare lacunar,
Doctus et ad calicem vigilanti stertere naso?
Quum fas esse putet curam sperare cohortis,
Qui bona donavit præsepibus, et caret omni
Majorum censu, dum pervolat axe citato
Flaminiam? puer Automedon nam lora tenebat,
Ipse lacernatæ cum se jactaret amicæ.
Nonne libet medio ceras implere capaces
Quadrivio, quum jam sextâ cervice feratur
Hinc atque inde patens, ac nudâ pæne cathedrâ,
Et multum referens de Mæcenate supino,
Signator, falso qui se lautum, atque beatum,
Exiguis tabulis et gemmâ fecerat udâ?
Occurrit matrona potens, quæ molle Calenum
Porrectura viro miscet sitiente rubetam,
Instituitque rudes melior Locusta propinquas
Per famam et populum nigros efferre maritos.
Aude aliquid brevibus Gyaris et carcere dignum,
Si vis esse aliquis: probitas laudatur, et alget.
Criminibus debent hortos, prætoria, mensas,
Argentum vetus, et stantem extra pocula caprum.
Quem patitur dormire nurûs corruptor avaræ?
Quem sponsæ turpes, et prætextatus adulter?
Si natura negat, facit indignatio versum,
Qualemcunque potest: quales ego, vel Cluvienus.
Ex quo Deucalion, nimbis tollentibus æquor,
Navigio montem ascendit, sortesque poposcit,

Paulatimque animâ caluerunt mollia saxa,
Et maribus nudas ostendit Pyrrha puellas:
Quicquid agunt homines, votum, timor, ira, voluptas,
Gaudia, discursus, nostri est farrago libelli.
Et quando uberior vitiorum copia? quando
Major avaritiæ patuit sinus? alea quando
Hos animos? neque enim loculis comitantibus itur
Ad casum tabulæ, positâ sed luditur arcâ.
Prœlia quanta illic dispensatore videbis
Armigero! Simplexne furor sestertia centum
Perdere, et horrenti tunicam non reddere servo?
Quis totidem erexit villas? quis fercula septem
Secreto cœnavit avus? Nunc sportula primo
Limine parva sedet, turbæ rapienda togatæ.
Ille tamen faciem prius inspicit, et trepidat, ne
Suppositus venias, ac falso nomine poscas.
Agnitus accipies: jubet a præcone vocari
Ipsos Trojugenas; nam vexant limen et ipsi
Nobiscum. Da Prætori, da deinde Tribuno.
Sed libertinus prior est: Prior, inquit, ego adsum.
Cur timeam, dubitemve, locum defendere, quamvis
Natus ad Euphratem, molles quod in aure fenestræ
Arguerint, licet ipse negem? Sed quinque tabernæ
Quadringenta parant. Quid confert purpura major
Optandum, si Laurenti custodit in agro
Conductas Corvinus oves? Ego possideo plus
Pallante, et Licinîs. Exspectent ergo tribuni:
Vincant divitiæ: sacro nec cedat honori,
Nuper in hanc urbem pedibus qui venerat albis;
Quandoquidem inter nos sanctissima Divitiarum

Majestas: etsi, funesta Pecunia, templo
Nondum habitas, nullas nummorum ereximus aras,
Ut colitur Pax, atque Fides, Victoria, Virtus,
Quæque salutato crepitat Concordia nido.
Sed, quum summus honor finito computet anno,
Sportula quid referat, quantum rationibus addat,
Quid facient comites, quibus hinc toga, calceus hinc est,
Et panis, fumusque domi? Densissima centum
Quadrantes lectica petit, sequiturque maritum
Languida, vel prægnans, et circumducitur, uxor.
Hic petit absenti, notâ jam callidus arte,
Ostendens vacuam et clausam pro conjuge sellam.
Galla mea est, inquit. Citius dimitte. Moraris?
Profer, Galla, caput. Noli vexare, quiescit.
Ipse dies pulchro distinguitur ordine rerum:
Sportula, deinde forum, jurisque peritus Apollo,
Atque triumphales, inter quas ausus habere
Nescio quis titulos Ægyptius, atque Arabarches,
Cujus ad effigiem non tantum mejere fas est.
Vestibulis abeunt veteres lassique clientes,
Votaque deponunt, quanquam longissima cœnæ
Spes homini. caules miseris, atque ignis emendus.
Optima silvarum interea, pelagique, vorabit
Rex horum, vacuisque toris tantum ipse jacebit.
Nam de tot pulchris, et latis orbibus, et tam
Antiquis, unâ comedunt patrimonia mensâ.
Nullus jam parasitus erit. Sed quis feret istas
Luxuriæ sordes? quanta est gula, quæ sibi totos
Ponit apros, animal propter convivia natum!

Pœna tamen præsens, quum tu deponis amictus
Turgidus, et crudum pavonem in balnea portas.
Hinc subitæ mortes, atque intestata senectus.
It nova, nec tristis, per cunctas fabula cœnas:
Ducitur iratis plaudendum funus amicis.
  Nil erit ulterius, quod nostris moribus addat
Posteritas: eadem cupient facientque minores.
Omne in præcipiti vitium stetit. Utere velis;
Totos pande sinus. Dicas hic forsitan, Unde
Ingenium par materiæ? unde illa priorum
Scribendi quodcunque animo flagrante liberet
Simplicitas, cujus non audeo dicere nomen?
Quid refert dictis ignoscat Mutius, an non?
Pone Tigellinum: tædâ lucebis in illâ,
Quâ stantes ardent, qui fixo gutture fumant,
Et latum mediâ sulcum deducis arenâ.
Qui dedit ergo tribus patruis aconita, vehatur
Pensilibus plumis, atque illinc despiciat nos?
Quum veniet contra, digito compesce labellum:
Accusator erit, qui verbum dixerit, Hic est.
Securus licet Æneam Rutulumque ferocem
Committas: nulli gravis est percussus Achilles;
Aut multum quæsitus Hylas, urnamque secutus.
Ense velut stricto quoties Lucilius ardens
Infremuit, rubet auditor, cui frigida mens est
Criminibus; tacitâ sudant præcordia culpâ.
Inde iræ, et lacrimæ. Tecum prius ergo voluta
Hæc animo ante tubas: galeatum sero duelli
Pœnitet. Experiar, quid concedatur in illos,
Quorum Flaminiâ tegitur cinis, atque Latinâ.

SATIRA II.

Ultra Sauromatas fugere hinc libet, et glacialem
Oceanum, quoties aliquid de moribus audent,
Qui Curios simulant, et Bacchanalia vivunt.
Indocti primum; quanquam plena omnia gypso
Chrysippi invenias. nam perfectissimus horum est,
Si quis Aristotelem similem, vel Pittacon, emit,
Et jubet archetypos pluteum servare Cleanthas.
Fronti nulla fides. quis enim non vicus abundat
Tristibus obscænis? Castigas turpia, cum sis
Inter Socraticos notissima fossa cinædos.
Hispida membra quidem, et duræ per brachia saetæ,
Promittunt atrocem animum: sed podice levi
Cæduntur tumidæ, medico ridente, mariscæ.
Rarus sermo illis, et magna lubido tacendi,
Atque supercilio brevior coma. Verius ergo,
Et magis ingenue, Peribomius: hunc ego fatis
Imputo, qui vultu morbum, incessuque, fatetur.
Horum simplicitas miserabilis; his furor ipse
Dat veniam: sed pejores, qui talia verbis
Herculis invadunt, et, de virtute locuti,
Clunem agitant. Ego te ceventem, Sexte, verebor?
Infamis Varilus ait: quo deterior te?
Loripedem rectus derideat, Æthiopem albus.
Quis tulerit Gracchos de seditione querentes?
Quis cœlum terris non misceat, et mare cœlo,
Si fur displiceat Verri? homicida Miloni?
Clodius accuset mœchos? Catilina Cethegum?

In tabulam Sullæ si dicant discipuli tres?
Qualis erat nuper tragico pollutus adulter
Concubitu, qui tunc leges revocabat amaras
Omnibus, atque ipsis Veneri Martique timendas,
Quum tot abortivis fecundam Julia vulvam
Solveret, et patruo similes effunderet offas.
Nonne igitur jure ac merito vitia ultima fictos
Contemnunt Scauros, et castigata remordent?
Non tulit ex illis torvum Laronia quendam
Clamantem toties, Ubi nunc, lex Julia, dormis?
Atque ita subridens: Felicia tempora, quæ te
Moribus opponunt! habeat jam Roma pudorem:
Tertius e cœlo cecidit Cato. Sed tamen unde
Hæc emis, hirsutò spirant opobalsama collo
Quæ tibi? ne pudeat dominum monstrare tabernæ.
Quod si vexantur leges, ac jura, citari
Ante omnes debet Scatinia. Respice primum
Et scrutare viros: faciunt hi plura; sed illos
Defendit numerus, junctæque umbone phalanges.
Magna inter molles concordia. Non erit ullum
Exemplum in nostro tam detestabile sexu.
Tædia non lambit Cluviam, nec Flora Catullam:
Hispo subit juvenes, et morbo pallet utroque.
Numquid nos agimus causas, civilia jura
Novimus, aut ullo strepitu fora vestra movemus?
Luctantur paucæ: comedunt coliphia paucæ.
Vos lanam trahitis, calathisque peracta refertis
Vellera: vos tenui prægnantem stamine fusum
Penelope melius, levius torquetis Arachne;
Horrida quale facit residens in codice pellex.

Notum est, cur solo tabulas impleverit Hister
Liberto; dederit vivus cur multa puellæ.
Dives erit, magno quæ dormit tertia lecto.
Tu nube, atque tace: donant arcana cylindros.
De nobis post hæc tristis sententia fertur?
Dat veniam corvis, vexat censura columbas.
Fugerunt trepidi vera, ac manifesta, canentem
Stoïcidæ. quid enim falsi Laronia? Sed quid
Non facient alii, quum tu multicia sumas,
Cretice, et, hanc vestem populo mirante, perores
In Proculas, et Pollitas? Est mœcha Fabulla.
Damnetur, si vis, etiam Carfinia: talem
Non sumet damnata togam. Sed Julius ardet;
Æstuo. Nudus agas: minus est insania turpis.
En habitum, quo te leges, ac jura, ferentem
Vulneribus crudis populus modo victor, et illud
Montanum positis audiret vulgus aratris.
Quid non proclames, in corpore judicis ista
Si videas? Quæro, an deceant multicia testem?
Acer, et indomitus, libertatisque magister,
Cretice, perluces! Dedit hanc contagio labem,
Et dabit in plures: sicut grex totus in agris
Unius scabie cadit et porrigine porci,
Uvaque conspecta livorem ducit ab uvâ.
Fœdius hoc aliquid quandoque audebis amictu.
Nemo repente fuit turpissimus. Accipient te
Paulatim, qui longa domi redimicula sumunt
Frontibus, et toto posuêre monilia collo,
Atque Bonam teneræ placant abdomine porcæ,
Et magno cratere, Deam. sed more sinistro

Exagitata procul non intrat femina limen.
Solis ara Deæ maribus patet. Ite profanæ!
Clamatur: nullo gemit hic tibicina cornu.
Talia secretâ coluerunt Orgia tædâ,
Cecropiam soliti, Baptæ, lassare Cotytto.
Ille supercilium, madidâ fuligine tactum,
Obliquâ producit acu, pingitque trementes
Attollens oculos: vitreo bibit ille Priapo,
Reticulumque comis auratum ingentibus implet,
Cærulea indutus scutulata, aut galbana rasa,
Et per Junonem domini jurante ministro.
Ille tenet speculum, pathici gestamen Othonis,
Actoris Aurunci spolium, quo se ille videbat
Armatum, cum jam tolli vexilla juberet.
Res memoranda novis annalibus, atque recenti
Historiâ, speculum civilis sarcina belli.
Nimirum summi ducis est occidere Galbam,
Et curare cutem summi constantia civis;
Bebriaci campo spolium affectare palatî,
Et pressum in facie digitis extendere panem:
Quod nec in Assyrio pharetrata Semiramis orbe,
Mœsta nec Actiacâ fecit Cleopatra carinâ.
Hic nullus verbis pudor, aut reverentia mensæ.
Hic turpis Cybeles, et fractâ voce loquendi,
Libertas, et crine senex fanaticus albo
Sacrorum antistes, rarum ac memorabile magni
Gutturis exemplum, conducendusque magister.
Quid tamen expectant, Phrygio quos tempus erat jam
More supervacuam cultris abrumpere carnem?

Quadringenta dedit Gracchus sestertia, dotem
Cornicini; sive hic recto cantaverat ære.
Signatæ tabulæ: dictum Feliciter! ingens
Cœna sedet: gremio jacuit nova nupta mariti.
O proceres! censore opus est, an haruspice, nobis?
Scilicet horreres, majoraque monstra putares,
Si mulier vitulum, vel si bos ederet agnum?
Segmenta, et longos habitus, et flammea, sumit,
Arcano qui sacra ferens nutantia loro
Sudavit clypeis ancilibus. O pater urbis!
Unde nefas tantum Latiis pastoribus? unde
Hæc tetigit, Gradive, tuos urtica nepotes?
Traditur, ecce! viro clarus genere, atque opibus, vir:
Nec galeam quassas, nec terram cuspide pulsas,
Nec quereris patri? Vade ergo, et cede severi
Jugeribus campi, quem negligis. Officium cras
Primo sole mihi peragendum in valle Quirini.
Quæ causa officii? Quid quæris? nubit amicus,
Nec multos adhibet. Liceat modo vivere: fient,
Fient ista palam, cupient et in acta referri.
Interea tormentum ingens nubentibus hæret,
Quod nequeunt parere, et partu retinere maritos.
Sed melius, quod nil animis in corpora juris
Natura indulget. Steriles moriuntur, et illis
Turgida non prodest conditâ pyxide Lyde,
Nec prodest agili palmas præbere Luperco.
Vicit et hoc monstrum tunicati fuscina Gracchi,
Lustravitque fugâ mediam gladiator arenam,
Et Capitolinis generosior, et Marcellis,
Et Catulis, Paulique minoribus, et Fabiis, et

Omnibus ad podium spectantibus. his licet ipsum
Admoveas, cujus tunc munere retia misit.
Esse aliquid Manes, et subterranea regna,
Et contum, et Stygio ranas in gurgite nigras,
Atque unâ transire vadum tot millia cymbâ,
Nec pueri credunt, nisi qui nondum ære lavantur.
Sed tu vera puta: Curius quid sentit, et ambo
Scipiadæ? quid Fabricius, manesque Camilli?
Quid Cremeræ legio, et Cannis consumpta juventus,
Tot bellorum animæ, quoties hinc talis ad illos
Umbra venit? cuperent lustrari, si qua darentur
Sulfura cum tædis, et si foret humida laurus.
Illic, heu! miseri traducimur. Arma quidem ultra
Littora Juvernæ promovimus, et modo captas
Orcadas, ac minimâ contentos nocte Britannos:
Sed quæ nunc populi fiunt victoris in urbe,
Non faciunt illi, quos vicimus. Et tamen unus,
Armenius Zalates, cunctis narratur ephebis
Mollior ardenti sese indulsisse Tribuno.
Adspice, quid faciant commercia: venerat obses.
Hic fiunt homines. Nam, si mora longior urbem
Indulsit pueris, non unquam deerit amator;
Mittentur braccæ, cultelli, frena, flagellum.
Sic prætextatos referunt Artaxata mores.

SATIRA III.

Quamvis digressu veteris confusus amici,
Laudo tamen, vacuis quod sedem figere Cumis
Destinet, atque unum civem donare Sibyllæ.

Janua Bajarum est, et gratum littus amœni
Secessûs. Ego vel Prochytam præpono Suburæ.
Nam quid tam miserum, et tam solum, vidimus, ut non
Deterius credas horrere incendia, lapsus
Tectorum assiduos, ac mille pericula sævæ
Urbis, et Augusto recitantes mense Poëtas?
Sed, dum tota domus rhedâ componitur unâ,
Substitit ad veteres arcus, madidamque Capenam.
Hic, ubi nocturnæ Numa constituebat amicæ,
Nunc sacri fontis nemus, et delubra locantur
Judæis, quorum cophinus fœnumque supellex.
Omnis enim populo mercedem pendere jussa est
Arbor, et ejectis mendicat silva Camenis.
In vallem Egeriæ descendimus, et speluncas
Dissimiles veris. Quanto præstantius esset
Numen aquæ, viridi si margine cluderet undas
Herba, nec ingenuum violarent marmora tophum?
Hic tunc Umbricius, Quando artibus, inquit, honestis
Nullus in urbe locus, nulla emolumenta laborum,
Res hodie minor est, here quam fuit, atque eadem cras
Deteret exiguis aliquid: proponimus illuc
Ire, fatigatas ubi Dædalus exuit alas,
Dum nova canities, dum prima et recta senectus;
Dum superest Lachesi quod torqueat, et pedibus me
Porto meis, nullo dextram subeunte bacillo.
Cedamus patriâ: vivant Artorius istic
Et Catulus: maneant, qui nigrum in candida vertunt,
Quìs facile est ædem conducere, flumina, portus,
Siccandam eluviem, portandum ad busta cadaver,

Et præbere caput dominâ venale sub hastâ.
Quondam hi cornicines, et municipalis arenæ
Perpetui comites, notæque per oppida buccæ,
Munera nunc edunt, et verso pollice vulgi
Quem libet occidunt populariter: inde reversi
Conducunt foricas. et cur non omnia? quum sint,
Quales ex humili magna ad fastigia rerum
Extollit, quoties voluit Fortuna jocari.
Quid Romæ faciam? mentiri nescio: librum,
Si malus est, nequeo laudare, et poscere: motus
Astrorum ignoro: funus promittere patris
Nec volo, nec possum: ranarum viscera nunquam
Inspexi. Ferre ad nuptam, quæ mittit adulter,
Quæ mandat, norunt alii: me nemo ministro
Fur erit; atque ideo nulli comes exeo, tanquam
Mancus, et exstinctæ corpus non utile dextræ.
Quis nunc diligitur, nisi conscius, et cui fervens
Æstuat occultis animus, semperque tacendis?
Nil tibi se debere putat, nil conferet unquam,
Participem qui te secreti fecit honesti:
Carus erit Verri, qui Verrem tempore, quo vult,
Accusare potest. Tanti tibi non sit opaci
Omnis arena Tagi, quodque in mare volvitur aurum,
Ut somno careas, ponendaque præmia sumas
Tristis, et a magno semper timearis amico.
Quæ nunc divitibus gens acceptissima nostris,
Et quos præcipue fugiam, properabo fateri,
Nec pudor obstabit. Non possum ferre, Quirites,
Græcam urbem, quamvis quota portio fæcis Achæi?
Jampridem Syrus in Tiberim defluxit Orontes,

Et linguam, et mores, et cum tibicine chordas
Obliquas, nec non gentilia tympana, secum
Vexit, et ad Circum jussas prostare puellas.
Ite, quibus grata est pictâ lupa barbara mitrâ.
Rusticus ille tuus sumit trechedipna, Quirine,
Et ceromatico fert niceteria collo.
Hic altâ Sicyone, ast hic Amydone relictâ,
Hic Andro, ille Samo, hic Trallibus, aut Alabandis,
Esquilias, dictumque petunt a vimine collem,
Viscera magnarum domuum, dominique futuri.
Ingenium velox, audacia perdita, sermo
Promtus, et Isæo torrentior. Ede, quid illum
Esse putes? quem vis hominem, secum attulit ad nos:
Grammaticus, rhetor, geometres, pictor, aliptes,
Augur, schœnobates, medicus, magus: omnia novit.
Græculus esuriens in cœlum, jusseris, ibit.
Ad summam, non Maurus erat, neque Sarmata, nec Thrax,
Qui sumsit pennas, mediis sed natus Athenis.
Horum ego non fugiam conchylia? me prior ille
Signabit? fultusque toro meliore recumbet
Advectus Romam, quo pruna et cottana vento?
Usque adeo nihil est, quod nostra infantia cœlum
Hausit Aventini, baccâ nutrita Sabinâ?
Quid, quod adulandi gens prudentissima laudat
Sermonem indocti, faciem deformis amici,
Et longum invalidi collum cervicibus æquat
Herculis, Antæum procul a tellure tenentis;
Miratur vocem angustam, quâ deterius nec
Ille sonat, quo mordetur gallina marito?

Hæc eadem licet et nobis laudare: sed illis
Creditur. An melior, quum Thaïda sustinet, aut quum
Uxorem comœdus agit, vel Dorida nullo
Cultam palliolo? mulier nempe ipsa videtur,
Non persona, loqui: vacua et plana omnia dicas
Infra ventriculum, et tenui distantia rimâ.
Nec tamen Antiochus, nec erit mirabilis illic
Aut Stratocles, aut cum molli Demetrius Hæmo.
Natio comœda est. Rides? majore cachinno
Concutitur: flet, si lacrymas conspexit amici,
Nec dolet: igniculum brumæ si tempore poscas,
Accipit endromidem: si dixeris, Æstuo, sudat.
Non sumus ergo pares: melior, qui semper, et omni
Nocte dieque, potest alienum sumere vultum,
A facie jactare manus, laudare paratus,
Si bene ructavit, si rectum minxit amicus,
Si trulla inverso crepitum dedit aurea fundo.
Præterea sanctum nihil est, et ab inguine tutum:
Non matrona Laris, non filia virgo, neque ipse
Sponsus levis adhuc, non filius ante pudicus.
Horum si nihil est, aviam resupinat amici.
Scire volunt secreta domûs, atque inde timeri.
Et, quoniam cœpit Græcorum mentio, transi
Gymnasia, atque audi facinus majoris abollæ.
Stoicus occidit Baream delator amicum,
Discipulumque, senex, ripâ nutritus in illâ,
Ad quam Gorgonei delapsa est pinna caballi.
Non est Romano cuiquam locus hic, ubi regnat
Protogenes aliquis, vel Diphilus, aut Hermarcus,
Qui, gentis vitio, nunquam partitur amicum:

Solus habet. Nam, cum facilem stillavit in aurem
Exiguum de naturæ patriæque veneno,
Limine submoveor; perierunt tempora longi
Servitii. nusquam minor est jactura clientis.
Quod porro officium, ne nobis blandiar, aut quod
Pauperis hic meritum, si curet nocte togatus
Currere, cum prætor lictorem impellat, et ire
Præcipitem jubeat, dudum vigilantibus orbis,
Ne prior Albinam et Modiam collega salutet?
Divitis hic servi cludit latus ingenuorum
Filius: alter enim, quantum in legione tribuni
Accipiunt, donat Calvinæ, vel Catienæ,
Ut semel atque iterum super illam palpitet; at tu,
Cum tibi vestiti facies scorti placet, hæres,
Et dubitas altâ Chionen deducere sellâ.
Da testem Romæ tam sanctum, quam fuit hospes
Numinis Idæi; procedat vel Numa, vel qui
Servavit trepidam flagranti ex æde Minervam:
Protenus ad censum; de moribus ultima fiet
Quæstio: Quot pascit servos? quot possidet agri
Jugera? quam multâ magnâque paropside cœnat?
Quantum quisque suâ nummorum servat in arcâ,
Tantum habet et fidei. Jures licet et Samothracum
Et nostrorum aras; contemnere fulmina pauper
Creditur, atque deos, dîs ignoscentibus ipsis.
Quid, quod materiam præbet causasque jocorum
Omnibus hic idem, si fœda et scissa lacerna,
Si toga sordidula est, et ruptâ calceus alter
Pelle patet; vel si, consuto vulnere, crassum
Atque recens linum ostendit non una cicatrix?

Nil habet infelix paupertas durius in se,
Quam quod ridiculos homines facit. Exeat, inquit,
Si pudor est, et de pulvino surgat equestri,
Cujus res legi non sufficit, et sedeant hic
Lenonum pueri, quocunque in fornice nati.
Hic plaudat nitidi præconis filius inter
Pinnirapi cultos juvenes, juvenesque lanistæ.
Sic libitum vano, qui nos distinxit, Othoni.
Quis gener hic placuit censu minor, atque puellæ
Sarcinulis impar? quis pauper scribitur heres?
Quando in consilio est Ædilibus? Agmine facto,
Debuerant olim tenues migrâsse Quirites.
Haud facile emergunt, quorum virtutibus obstat
Res angusta domi; sed Romæ durior illis
Conatus: magno hospitium miserabile, magno
Servorum ventres, et frugi cœnula magno.
Fictilibus cœnare pudet, quod turpe negavit
Translatus subito ad Marsos, mensamque Sabellam;
Contentusque illic veneto duroque cucullo.
Pars magna Italiæ est, si verum admittimus, in qua
Nemo togam sumit, nisi mortuus. Ipsa dierum
Festorum herboso colitur, si quando, theatro
Majestas, tandemque redit ad pulpita notum
Exodium, cum personæ pallentis hiatum
In gremio matris formidat rusticus infans.
Æquales habitus illic, similesque videbis
Orchestram et populum: clari velamen honoris,
Sufficiunt tunicæ summis Ædilibus albæ.
Hic ultra vires habitûs nitor: hic aliquid plus,
Quam satis est, interdum alienâ sumitur arcâ.

Commune id vitium est. Hic vivimus ambitiosâ
Paupertate omnes. Quid te moror? Omnia Romæ
Cum pretio. Quid das, ut Cossum aliquando salutes?
Ut te respiciat clauso Vejento labello?
Ille metit barbam, crinem hic deponit, amati:
Plena domus libis venalibus. Accipe, et istud
Fermentum tibi habe: præstare tributa clientes
Cogimur, et cultis augere peculia servis.
Quis timet, aut timuit gelidâ Præneste ruinam,
Aut positis nemorosa inter juga Volsiniis, aut
Simplicibus Gabiis, aut proni Tiburis arce?
Nos urbem colimus tenui tibicine fultam
Magnâ parte sui: nam sic labentibus obstat
Villicus; et, veteris rimæ cum texit hiatum,
Securos pendente jubet dormire ruinâ.
Vivendum est illic, ubi nulla incendia, nulli
Nocte metus. Jam poscit aquam, jam frivola transfert
Ucalegon: tabulata tibi jam tertia fumant:
Tu nescis. Nam, si gradibus trepidatur ab imis,
Ultimus ardebit, quem tegula sola tuetur
A pluviâ; molles ubi reddunt ova columbæ.
Lectus erat Codro Proculâ minor, urceoli sex,
Ornamentum abaci; nec non et parvulus infra
Cantharus, et recubans sub eodem marmore Chiron:
Jamque vetus Græcos servabat cista libellos,
Et divina Opici rodebant carmina mures.
Nil habuit Codrus. quis enim negat? et tamen illud
Perdidit infelix totum nihil: ultimus autem
Ærumnæ cumulus, quod nudum, et frusta rogantem,

Nemo cibo, nemo hospitio, tectoque, juvabit.
Si magna Asturici cecidit domus; horrida mater,
Pullati proceres, differt vadimonia Prætor.
Tunc gemimus casus Urbis; tunc odimus ignem.
Ardet adhuc; et jam accurrit, qui marmora donet,
Conferat impensas. Hic nuda et candida signa;
Hic aliquid præclarum Euphranoris, et Polycleti;
Hæc Asianorum vetera ornamenta deorum;
Hic libros dabit, et forulos, mediamque Minervam;
Hic modium argenti. Meliora et plura reponit
Persicus, orborum lautissimus, et merito jam
Suspectus, tanquam ipse suas incenderit ædes.
Si potes avelli Circensibus, optima Soræ
Aut Fabrateriæ domus, aut Frusinone, paratur,
Quanti nunc tenebras unum conducis in annum.
Hortulus hic; puteusque brevis, nec reste movendus,
In tenues plantas facili diffunditur haustu.
Vive bidentis amans, et culti villicus horti,
Unde epulum possis centum dare Pythagoreis.
Est aliquid, quocunque loco, quocunque recessu,
Unius sese dominum fecisse lacertæ.
Plurimus hic æger moritur vigilando: sed illum
Languorem peperit cibus imperfectus, et hærens
Ardenti stomacho. Nam quæ meritoria somnum
Admittunt? magnis opibus dormitur in Urbe:
Inde caput morbi. Rhedarum transitus arcto
Vicorum inflexu, et stantis convicia mandræ,
Eripient somnum Druso, vitulisque marinis.
Si vocat officium, turbâ cedente vehetur
Dives, et ingenti curret super ora Liburno,

Atque obiter leget, aut scribet, vel dormiet intus:
Namque facit somnum clausâ lectica fenestrâ.
Ante tamen veniet: nobis properantibus obstat
Unda prior: magno populus premit agmine lumbos,
Qui sequitur. ferit hic cubito, ferit assere duro
Alter: at hic tignum capiti incutit, ille metretam.
Pinguia crura luto; plantâ mox undique magnâ
Calcor, et in digito clavus mihi militis hæret.
  Nonne vides, quanto celebretur sportula fumo?
Centum convivæ: sequitur sua quemque culina.
Corbulo vix ferret tot vasa ingentia, tot res
Impositas capiti, quas recto vertice portat,
Servulus infelix, et cursu ventilat ignem.
Scinduntur tunicæ sartæ: modo longa coruscat
Sarraco veniente abies, atque altera pinum
Plaustra vehunt; nutant altæ, populoque minantur.
Nam si procubuit, qui saxa Ligustica portat,
Axis, et eversum fudit super agmina montem,
Quid superest de corporibus? quis membra, quis ossa
Invenit? obtritum vulgi perit omne cadaver
More animæ. Domus interea secura patellas
Jam lavat, et bucca foculum excitat, et sonat unctis
Striglibus, et pleno componit lintea gutto.
Hæc inter pueros varie properantur: at ille
Jam sedet in ripâ, tetrumque novicius horret
Porthmea, nec sperat cœnosi gurgitis alnum,
Infelix, nec habet quem porrigat ore trientem.
  Respice nunc alia ac diversa pericula noctis:
Quod spatium tectis sublimibus, unde cerebrum
Testa ferit, quoties rimosa et curta fenestris

Vasa cadunt; quanto percussum pondere signent,
Et lædant silicem. Possis ignavus haberi,
Et subiti casûs improvidus, ad cœnam si
Intestatus eas. Adeo tot fata, quot illâ
Nocte patent vigiles, te prætereunte, fenestræ.
Ergo optes, votumque feras miserabile tecum,
Ut sint contentæ patulas defundere pelves.
Ebrius ac petulans, qui nullum forte cecidit,
Dat pœnas, noctem patitur lugentis amicum
Pelidæ; cubat in faciem, mox deinde supinus.
Ergo non aliter poterit dormire? Quibusdam
Somnum rixa facit: sed, quamvis improbus annis,
Atque mero fervens, cavet hunc, quem coccina læna
Vitari jubet, et comitum longissimus ordo;
Multum præterea flammarum, et aënea lampas.
Me, quem Luna solet deducere, vel breve lumen
Candelæ, cujus dispenso et tempero filum,
Contemnit. Miseræ cognosce procœmia rixæ,
Si rixa est, ubi tu pulsas, ego vápulo tantum.
Stat contra, starique jubet; parere necesse est.
Nam quid agas, cum te furiosus cogat, et idem
Fortior? Unde venis? exclamat: cujus aceto,
Cujus conche tumes? quis tecum sectile porrum
Sutor, et elixi vervecis labra, comedit?
Nil mihi respondes? aut dic, aut accipe calcem:
Ede, ubi consistas: in qua te quæro proseucha?
Dicere si tentes aliquid, tacitusve recedas,
Tantundem est: feriunt pariter; vadimonia deinde
Irati faciunt. Libertas pauperis hæc est:
Pulsatus rogat, et pugnis concisus adorat,
Ut liceat paucis cum dentibus inde reverti.

Nec tamen hæc tantum metuas · nam, qui spoliet te,
Non deerit, clausis domibus, postquam omnis ubique
Fixa catenatæ siluit compago tabernæ.
Interdum et ferro subitus grassator agit rem,
Armato quoties tutæ custode tenentur
Et Pomptina palus et Gallinaria pinus.
Sic inde huc omnes, tanquam ad vivaria, currunt.
Quâ fornace graves, quâ non incude catenæ?
Maximus in vinclis ferri modus, ut timeas, ne
Vomer deficiat, ne marræ et sarcula desint.
Felices proavorum atavos, felicia dicas
Saecula, quæ quondam sub regibus, atque tribunis,
Viderunt uno contentam carcere Romam.
His alias poteram et plures subnectere causas:
Sed jumenta vocant, et sol inclinat: eundum est.
Nam mihi commotâ jam dudum mulio virgâ
Annuit. Ergo vale nostri memor, et, quoties te
Roma tuo, refici properantem, reddet Aquino,
Me quoque ad Helvinam Cererem, vestramque Dianam,
Converte a Cumis: satirarum ego, ni pudet illas,
Adjutor gelidos veniam caligatus in agros.

SATIRA IV.

Ecce! iterum Crispinus, et est mihi sæpe, vocandus
Ad partes, monstrum nullâ virtute redemtum
A vitiis, æger, solâque libidïne fortis:
Delicias viduæ tantum aspernatur adulter.
Quid refert igitur, quantis jumenta fatiget

Porticibus, quantâ nemorum vectetur in umbrâ,
Jugera quot vicina foro, quas emerit ædes?
Nemo malus felix; minime corruptor, et idem
Incestus, cum quo nuper vittata jacebat,
Sanguine adhuc vivo terram subitura, sacerdos.
Sed nunc de factis levioribus: et tamen alter,
Si fecisset idem, caderet sub judice morum.
Nam quod turpe bonis, Titio Sejoque, decebat
Crispinum. Quid agas, cum dira, et fœdior omni
Crimine, persona est? Mullum sex millibus emit,
Æquantem sane paribus sestertia libris,
Ut perhibent, qui de magnis majora loquuntur.
Consilium laudo artificis, si munere tanto
Præcipuam in tabulis ceram senis abstulit orbi.
Est ratio ulterior, magnæ si misit amicæ,
Quæ vehitur clauso latis specularibus antro.
Nil tale exspectes: emit sibi. Multa videmus,
Quæ, miser et frugi, non fecit Apicius. hoc tu,
Succinctus patriâ quondam, Crispine, papyro?
Hoc pretio squamæ? potuit fortasse minoris
Piscator, quam piscis, emi. Provincia tanti
Vendit agros: sed majores Appulia vendit.
Quales tunc epulas ipsum glutîsse putamus
Induperatorem, cum tot sestertia, partem
Exiguam, et modicæ sumtam de margine cœnæ,
Purpureus magni ructarit scurra Palatî;
Jam princeps Equitum, magnâ qui voce solebat
Vendere municipes pactâ mercede siluros?
Incipe, Calliope, licet et considere: non est
Cantandum, res vera agitur. narrate, puellæ

Pierides: prosit mihi vos dixisse puellas.
  Cum jam semianimum laceraret Flavius orbem
Ultimus, et calvo serviret Roma Neroni,
Incidit Adriaci spatium admirabile rhombi,
Ante domum Veneris, quam Dorica sustinet Ancon,
Implevitque sinus: neque enim minor hæserat illis,
Quos operit glacies Mæotica, ruptaque tandem
Solibus effundit, torpentis ad ostia Ponti,
Desidiâ tardos, et longo frigore pingues.
Destinat hoc monstrum cymbæ linique magister
Pontifici summo. Quis enim proponere talem,
Aut emere, auderet, cum plena et littora multo
Delatore forent? dispersi protenus algæ
Inquisitores agerent cum remige nudo,
Non dubitaturi fugitivum dicere piscem,
Depastumque diu vivaria Cæsaris; inde
Elapsum, veterem ad dominum debere reverti?
Si quid Palfurio, si credimus Armillato,
Quicquid conspicuum pulchrumque est æquore toto,
Res fisci est, ubicunque natat: donabitur ergo,
Ne pereat. Jam letifero cedente pruinis
Autumno, jam quartanam sperantibus ægris,
Stridebat deformis hiems, prædamque recentem
Servabat: tamen hic properat, velut urgeat Auster.
Utque lacus suberant, ubi, quanquam diruta, servat
Ignem Trojanum, et Vestam colit Alba minorem,
Obstitit intranti miratrix turba parumper.
Ut cessit, facili patuerunt cardine valvæ.
Exclusi spectant admissa opsonia Patres.
Itur ad Atridem. Tum Picens, Accipe, dixit,

Privatis majora focis: genialis agatur
Iste dies; propera stomachum laxare saginis,
Et tua servatum consume in sæcula rhombum.
Ipse capi voluit. quid apertius? Et tamen illi
Surgebant cristæ. Nihil est, quod credere de se
Non possit, cum laudatur dîs æqua potestas.
Sed deerat pisci patinæ mensura. Vocantur
Ergo in consilium proceres, quos oderat ille;
In quorum facie miseræ magnæque sedebat
Pallor amicitiæ. Primus, clamante Liburno,
Currite, jam sedit, raptâ properabat abollâ
Pegasus, attonitæ positus modo villicus Urbi.
Anne aliud tunc Præfecti? quorum optimus, atque
Interpres legum sanctissimus, omnia, quanquam
Temporibus diris, tractanda putabat inermi
Justitiâ. Venit et Crispi jucunda senectus,
Cujus erant mores, qualis facundia, mite
Ingenium. maria, ac terras, populosque, regenti
Quis comes utilior, si clade et peste sub illâ
Sævitiam damnare, et honestum afferre liceret
Consilium? Sed quid violentius aure tyranni,
Cum quo de pluviis, aut æstibus, aut nimboso
Vere, locuturi fatum pendebat amici?
Ille igitur nunquam direxit brachia contra
Torrentem, nec civis erat, qui libera posset
Verba animi proferre, et vitam impendere vero.
Sic multas hiemes, atque octogesima vidit
Solstitia. His armis illâ quoque tutus in aulâ,
Proximus ejusdem properabat Acilius ævi
Cum juvene, indigno, quem mors tam sæva maneret,

Et domini gladiis tam festinata: sed olim
Prodigio par est cum nobilitate senectus;
Unde fit, ut malim fraterculus esse gigantis.
Profuit ergo nihil misero, quod cominus ursos
Figebat Numidas, Albanâ nudus arenâ
Venator. Quis enim jam non intelligat artes
Patricias? quis priscum illud miretur acumen,
Brute, tuum? Facile est barbato imponere regi.
Nec melior vultu, quamvis ignobilis, ibat
Rubrius, offensæ veteris reus, atque tacendæ,
Et tamen improbior satiram scribente cinædo.
Montani quoque venter adest, abdomine tardus;
Et matutino sudans Crispinus amomo,
Quantum vix redolent duo funera; sævior illo
Pompeius tenui jugulos aperire susurro;
Et, qui vulturibus servabat viscera Dacis,
Fuscus, marmoreâ meditatus prælia villâ;
Et cum mortifero prudens Vejento Catullo,
Qui nunquam visæ flagrabat amore puellæ:
Grande et conspicuum nostro quoque tempore monstrum!
Cæcus adulator, dirusque a ponte satelles,
Dignus Aricinos qui mendicaret ad axes,
Blandaque devexæ jactaret basia rhedæ.
Nemo magis rhombum stupuit: nam plurima dixit
In lævam conversus; at illi dextra jacebat
Bellua. sic pugnas Cilicis laudabat, et ictus,
Et pegma, et pueros inde ad velaria raptos.
Non cedit Vejento: sed, ut fanaticus, œstro
Percussus, Bellona, tuo divinat, et, Ingens

Omen habes, inquit, magni clarique triumphi.
Regem aliquem capies, aut de temone Britanno
Excidet Arviragus. peregrina est bellua. cernis
Erectas in terga sudes? Hoc defuit unum
Fabricio, patriam ut rhombi memoraret, et annos.
Quidnam igitur censes? conciditur? Absit ab illo
Dedecus hoc, Montanus ait. testa alta paretur,
Quæ tenui muro spatiosum colligat orbem.
Debetur magnus patinæ, subitusque, Prometheus.
Argillam atque rotam citius properate: sed ex hoc
Tempore jam, Cæsar, figuli tua castra sequantur.
Vicit digna viro sententia: noverat ille
Luxuriam imperii veterem, noctesque Neronis
Jam medias, aliamque famem, cum pulmo Falerno
Arderet. Nulli major fuit usus edendi
Tempestate meâ. Circeïs nata forent, an
Lucrinum ad saxum, Rutupinove edita fundo,
Ostrea, callebat primo deprendere morsu;
Et, semel adspecti, littus dicebat echini.
Surgitur, et misso proceres exire jubentur
Concilio, quos Albanam dux magnus in arcem
Traxerat attonitos, et festinare coactos,
Tanquam de Cattis aliquid, torvisque Sygambris,
Dicturus; tanquam et diversis partibus orbis
Anxia præcipiti venisset epistola pinnâ.
Atque utinam his potius nugis tota illa dedisset
Tempora sævitiæ, claras quibus abstulit Urbi,
Illustresque, animas impune, et vindice nullo!
Sed periit, postquam cerdonibus esse timendus
Cœperat. hoc nocuit Lamiarum cæde madenti.

SATIRA V.

Si te propositi nondum pudet, atque eadem est mens,
Ut bona summa putes, alienâ vivere quadrâ;
Si potes illa pati, quæ nec Sarmentus iniquas
Cæsaris ad mensas, nec vilis Galba tulisset,
Quamvis jurato, metuam tibi credere testi.
Ventre nihil novi frugalius. Hoc tamen ipsum
Defecisse puta, quod inani sufficit alvo:
Nulla crepido vacat? nusquam pons, et tegetis pars
Dimidiâ brevior? Tantine injuria cœnæ?
Tam jejuna fames? quum possit honestius illic
Et tremere, et sordes farris mordere canini?
  Primo fige loco, quod tu, discumbere jussus,
Mercedem solidam veterum capis officiorum.
Fructus amicitiæ magnæ cibus: imputat hunc rex,
Et, quamvis rarum, tamen imputat. Ergo duos post
Si libuit menses neglectum adhibere clientem,
Tertia ne vacuo cessaret culcita lecto;
Una simus, ait. Votorum summa: quid ultra
Quæris? Habet Trebius, propter quod rumpere somnum
Debeat, et ligulas dimittere; sollicitus, ne
Tota salutatrix jam turba peregerit orbem
Sideribus dubiis, aut illo tempore, quo se
Frigida circumagunt pigri sarraca Bootæ.
Qualis cœna tamen? Vinum, quod succida nolit
Lana pati: de convivâ Corybanta videbis.
Jurgia proludunt: sed mox et pocula torques

Saucius, et rubrâ deterges vulnera mappâ,
Inter vos quoties, libertorumque cohortem,
Pugna Saguntinâ fervet commissa lagenâ.
Ipse capillato diffusum consule potat,
Calcatamque tenet bellis socialibus uvam,
Cardiaco nunquam cyathum missurus amico.
Cras bibet Albanis aliquid de montibus, aut de
Setinis, cujus patriam, titulumque, senectus
Delevit multâ veteris fuligine testæ:
Quale, coronati, Thrasea Helvidiusque bibebant
Brutorum et Cassî natalibus. Ipse capaces
Heliadum crustas, et inæquales beryllo
Virro tenet phialas: tibi non committitur aurum;
Vel, si quando datur, custos affixus ibidem,
Qui numeret gemmas, unguesque observet acutos.
Da veniam: præclara illic laudatur iaspis.
Nam Virro, ut multi, gemmas ad pocula transfert
A digitis, quas in vaginæ fronte solebat
Ponere zelotypo juvenis prælatus Iarbæ.
Tu, Beneventani sutoris nomen habentem,
Siccabis calicem nasorum quatuor, ac jam
Quassatum, et rupto poscentem sulfura vitro.
Si stomachus domini fervet vinoque, ciboque;
Frigidior Geticis petitur decocta pruinis.
Non eadem vobis poni modo vina querebar:
Vos aliam potatis aquam. Tibi pocula cursor
Gætulus dabit, aut nigri manus ossea Mauri,
Et cui per mediam nolis occurrere noctem,
Clivosæ veheris dum per monumenta Latinæ.
Flos Asiæ ante ipsum, pretio majore paratus,

Quam fuit et Tulli census pugnacis, et Anci,
Et, ne te teneam, Romanorum omnia regum
Frivola. Quod cum ita sit, tu Gætulum Ganymedem
Respice, cum sities. nescit tot millibus emtus
Pauperibus miscere puer: sed forma, sed ætas
Digna supercilio. Quando ad te pervenit ille?
Quando vocatus adest calidæ gelidæque minister?
Quippe indignatur veteri parere clienti,
Quodque aliquid poscas, et quod se stante recumbas.
Maxima quæque domus servis est plena superbis.
  Ecce! alius quanto porrexit murmure panem
Vix fractum, solidæ jam mucida frusta farinæ,
Quæ genuinum agitent, non admittentia morsum:
Sed tener, et niveus, mollique siligine factus,
Servatur domino. dextram cohibere memento.
Salva sit artoptæ reverentia. Finge tamen te
Improbulum; superest illic, qui ponere cogat.
Vis tu consuetis, audax conviva, canistris
Impleri, panisque tui novisse colorem?
Scilicet hoc fuerat, propter quod sæpe, relictâ
Conjuge, per montem adversum gelidasque cucurri
Esquilias, fremeret sævâ cum grandine vernus
Jupiter, et multo stillaret pænula nimbo!
  Adspice, quam longo distendat pectore lancem,
Quæ fertur domino, squilla, et quibus undique septa
Asparagis; quâ despiciat convivia caudâ,
Cum venit excelsi manibus sublata ministri.
Sed tibi dimidio constrictus cammarus ovo
Ponitur, exiguâ feralis cœna patellâ.
Ipse Venafrano piscem perfundit: at hic, qui

Pallidus affertur misero tibi caulis, olebit
Laternam. Illud enim vestris datur alveolis, quod
Canna Micipsarum prorâ subvexit acutâ;
Propter quod Romæ cum Bocchare nemo lavatur;
Quod tutos etiam facit a serpentibus Afros.
Mullus erit domini, quem misit Corsica, vel quem
Tauromenitanæ rupes; quando omne peractum est,
Et jam defecit, nostrum mare, dum gula sævit,
Retibus assiduis penitus scrutante macello
Proxima, nec patimur Tyrrhenum crescere piscem.
Instruit ergo focum provincia: sumitur illinc
Quod captator emat Lenas, Aurelia vendat.
Virroni muræna datur, quæ maxima venit
Gurgite de Siculo: nam, dum se continet Auster,
Dum sedet, et siccat madidas in carcere pennas,
Contemnunt mediam temeraria lina Charybdim.
Vos anguilla manet longæ cognata colubræ,
Aut, glacie adspersus maculis, Tiberinus, et ipse
Vernula riparum, pinguis torrente cloacâ,
Et solitus mediæ cryptam penetrare Suburæ.
Ipsi pauca velim, facilem si præbeat aurem.
Nemo petit, modicis quæ mittebantur amicis
A Senecâ, quæ Piso bonus, quæ Cotta solebat
Largiri; namque et titulis, et fascibus, olim
Major habebatur donandi gloria: solum
Poscimus, ut cœnes civiliter. hoc face, et esto,
Esto, ut nunc multi, dives tibi, pauper amicis.
Anseris ante ipsum magni jecur, anseribus par
Altilis, et flavi dignus ferro Meleagri
Fumat aper: post hunc tradentur tubera, si ver

Tunc erit, et faciunt optata tonitrua cœnas
Majores. Tibi habe frumentum, Alledius inquit,
O Libye; disjunge boves, dum tubera mittas.
Structorem interea, ne qua indignatio desit,
Saltantem spectes, et chironomonta volanti
Cultello, donec peragat dictata magistri
Omnia: nec minimo sane discrimine refert,
Quo gestu lepores, et quo gallina secetur.
Duceris plantâ, velut ictus ab Hercule Cacus,
Et ponere foris, si quid tentaveris unquam
Hiscere, tanquam habeas tria nomina. Quando propinat
Virro tibi, sumitque tuis contacta labellis
Pocula? quis vestrum temerarius usque adeo, quis
Perditus, ut dicat regi, Bibe? Plurima sunt, quæ
Non audent homines pertusâ dicere lænâ.
Quadringenta tibi si quis deus, aut similis dîs,
Et melior fatis, donaret homuncio: quantus
Ex nihilo fieres, quantus Virronis amicus!
Da Trebio. pone ad Trebium. vis, frater, ab ipsis
Ilibus? O nummi! vobis hunc præstat honorem;
Vos estis fratres. Dominus tamen, et domini rex,
Si vis tu fieri, nullus tibi parvulus aulâ
Luserit Æneas, nec filia dulcior illo:
Jucundum et carum sterilis facit uxor amicum.
Sed, tua nunc Mycale pariat licet, et pueros tres
In gremium patris fundat simul, ipse loquaci
Gaudebit nido; viridem thoraca jubebit
Afferri, minimasque nuces, assemque rogatum,
Ad mensam quoties parasitus venerit infans.

Vilibus ancipites fungi ponentur amicis,
Boletus domino; sed quales Claudius edit
Ante illum uxoris, post quem nil amplius edit.
Virro sibi, et reliquis Virronibus, illa jubebit
Poma dari, quorum solo pascaris odore;
Qualia perpetuus Phæacum autumnus habebat,
Credere quæ possis surrepta sororibus Afris:
Tu scabie frueris mali, quod in aggere rodit,
Qui tegitur parmâ, et galeâ, metuensque flagelli
Discit ab hirsutâ jaculum torquere capellâ.
Forsitan impensæ Virronem parcere credas.
Hoc agit, ut doleas. nam quæ comœdia, mimus
Quis melior plorante gulâ? ergo omnia fiunt,
Si nescis, ut per lacrimas effundere bilem
Cogaris, pressoque diu stridere molari.
Tu tibi liber homo, et regis conviva, videris:
Captum te nidore suæ putat ille culinæ.
Nec male conjectat. Quis enim tam nudus, ut illum
Bis ferat, Etruscum puero si contigit aurum,
Vel nodus tantum, et signum de paupere loro?
Spes bene cœnandi vos decipit. Ecce! dabit jam
Semesum leporem, atque aliquid de clunibus apri:
Ad nos jam veniet minor altilis. Inde parato
Intactoque omnes et stricto pane tacetis.
Ille sapit, qui te sic utitur. Omnia ferre
Si potes, et debes. Pulsandum vertice raso
Præbebis quandoque caput, nec dura timebis
Flagra pati, his epulis et tali dignus amico.

SATIRA VI.

Credo pudicitiam Saturno rege moratam
In terris, visamque diu, cum frigida parvas
Præberet spelunca domos; ignemque, Laremque,
Et pecus, et dominos, communi clauderet umbrâ:
Silvestrem montana torum cum sterneret uxor
Frondibus et culmo, vicinarumque ferarum
Pellibus; haud similis tibi, Cynthia, nec tibi, cujus
Turbavit nitidos exstinctus passer ocellos;
Sed potanda ferens infantibus ubera magnis,
Et sæpe horridior glandem ructante marito.
Quippe aliter tunc, orbe novo, cœloque recenti,
Vivebant homines; qui, rupto robore nati,
Compositive luto, nullos habuere parentes.
Multa pudicitiæ veteris vestigia forsan,
Aut aliqua, exstiterint et sub Jove, sed Jove nondum
Barbato, nondum Græcis jurare paratis
Per caput alterius; cum furem nemo timeret
Caulibus, aut pomis, et aperto viveret horto.
Paulatim deinde ad Superos Astræa recessit,
Hac comite; atque duæ pariter fugere sorores.
Antiquum et vetus est alienum, Postume, lectum
Concutere, atque sacri genium contemnere fulcri.
Viderunt primos argentea sæcula mœchos.
Omne aliud crimen mox ferrea protulit ætas.
Conventum tamen, et pactum, et sponsalia, nostrâ
Tempestate paras, jamque a tonsore magistro

Pecteris, et digito pignus fortasse dedisti.
Certe sanus eras! uxorem, Postume, ducis?
Dic, quâ Tisiphone, quibus exagitere colubris?
Ferre potes dominam, salvis tot restibus, ullam,
Cum pateant altæ caligantesque fenestræ?
Cum tibi vicinum se præbeat Æmilius pons?
Aut, si de multis nullus placet exitus, illud
Nonne putas melius, quod tecum pusio dormit?
Pusio, qui noctu non litigat, exigit a te
Nulla jacens illic munuscula, nec queritur, quod
Et lateri parcas, nec, quantum jussit, anheles.
Sed placet Ursidio lex Julia: tollere dulcem
Cogitat heredem, cariturus turture magno,
Mullorumque jubis, et captatore macello.
Quid fieri non posse putes, si jungitur ulla
Ursidio? si mœchorum notissimus olim
Stulta maritali jam porrigit ora capistro;
Quem toties texit perituri cista Latini?
Quid, quod et antiquis uxor de moribus illi
Quæritur? O medici! mediam pertundite venam.
Delicias hominis! Tarpejum limen adora
Pronus, et auratam Junoni cæde juvencam,
Si tibi contigerit capitis matrona pudici:
Paucæ adeo Cereris vittas contingere dignæ,
Quarum non timeat pater oscula. Necte coronam
Postibus, et densos per limina tende corymbos.
Unus Iberinæ vir sufficit? ocius illud
Extorquebis, ut hæc oculo contenta sit uno.
Magna tamen fama est cujusdam rure paterno
Viventis. Vivat Gabiis, ut vixit in agro;

Vivat Fidenis: et agello cedo paterno.
Quis tamen affirmat, nil actum in montibus, aut in
Speluncis? adeo senuerunt Jupiter et Mars?
Porticibusne tibi monstratur femina voto
Digna tuo, cuneis an habent spectacula totis
Quod securus ames, quodque inde excerpere possis?
Chironomon Ledam molli saltante Bathyllo,
Tuccia vesicæ non imperat; Appula gannit,
Sicut in amplexu: subitum, et miserabile, longum
Attendit Thymele; Thymele tunc rustica discit.
Ast aliæ, quoties aulæa recondita cessant,
Et vacuo clausoque sonant fora sola theatro,
Atque a Plebejis longe Megalesia, tristes
Personam thyrsumque tenent, et subligar Accî.
Urbicus exodio risum movet Atellanæ
Gestibus Autonoës: hunc diligit Ælia pauper.
Solvitur his magno comœdi fibula. sunt, quæ
Chrysogonum cantare vetent. Hispulla tragœdo
Gaudet. An expectas, ut Quintilianus ametur?
Accipis uxorem, de quâ citharœdus Echion,
Aut Glaphyrus, fiat pater, Ambrosiusque choraules.
Longa per angustos figamus pulpita vicos:
Ornentur postes, et grandi januà lauro,
Ut testudineo tibi, Lentule, conopeo
Nobilis Euryalum mirmillonem exprimat infans.
Nupta senatori, comitata est Hippia ludium
Ad Pharon, et Nilum, famosaque mœnia Lagi,
Prodigia et mores Urbis damnante Canopo.
Immemor illa domûs, et conjugis, atque sororis,
Nil patriæ indulsit; plorantesque improba gnatos,

Utque magis stupeas, ludos Paridemque reliquit.
Sed, quanquam in magnis opibus, plumâque paternâ,
Et segmentatis dormisset parvula cunis,
Contemsit pelagus: famam contemserat olim,
Cujus apud molles minima est jactura cathedras.
Tyrrhenos igitur fluctus, lateque sonantem
Pertulit Ionium constanti pectore, quamvis
Mutandum toties esset mare. Justa pericli
Si ratio est, et honesta; timent, pavidoque gelantur
Pectore, nec tremulis possunt insistere plantis:
Fortem animum præstant rebus, quas turpiter audent.
Si jubeat conjunx, durum est conscendere navim;
Tunc sentina gravis, tunc summus vertitur aër:
Quæ mœchum sequitur, stomacho valet. illa maritum
Convomit: hæc inter nautas et prandet, et errat
Per puppem, et duros gaudet tractare rudentes.
Quâ tamen exarsit formâ, quâ capta juventâ
Hippia? quid vidit, propter quod ludia dici
Sustinuit? nam Sergiolus jam radere guttur
Cœperat, et secto requiem sperare lacerto.
Præterea multa in facie deformia; sicut
Attritus galeâ, mediisque in naribus ingens
Gibbus, et acre malum semper stillantis ocelli.
Sed gladiator erat. facit hoc illos Hyacinthos:
Hoc pueris, patriæque, hoc prætulit illa sorori,
Atque viro. ferrum est, quod amant. Hic Sergius idem,
Acceptâ rude, cœpisset Vejento videri.
Quid privata domus, quid fecerit Hippia, curas?
Respice rivales divorum: Claudius, audi,
Quæ tulerit. Dormire virum cum senserat uxor;

Ausa Palatino tegetem præferre cubili,
Sumere nocturnos meretrix Augusta cucullos,
Linquebat, comite ancillâ non amplius unâ,
Et nigrum flavo crinem abscondente galero.
Intravit calidum veteri centone lupanar,
Et cellam vacuam, atque suam. tunc nuda papillis
Constitit auratis, titulum mentita Lyciscæ,
Ostenditque tuum, generose Britannice, ventrem.
Excepit blanda intrantes, atque æra poposcit;
Et, resupina jacens, multorum absorbuit ictus.
Mox, lenone suas jam dimittente puellas,
Tristis abît; et, quod potuit, tamen ultima cellam
Clausit, adhuc ardens rigidæ tentigine vulvæ,
Et, lassata viris, necdum satiata, recessit:
Obscurisque genis turpis, fumoque lucernæ
Fœda, lupanaris tulit ad pulvinar odorem.
Hippomanes carmenque loquar, coctumque venenum,
Privignoque datum? faciunt graviora coactæ
Imperio sexûs, minimumque libidine peccant.
Optima sed quare Cesennia, teste marito?
Bis quingenta dedit; tanti vocat ille pudicam,
Nec Veneris pharetris macer est, aut lampade fervet:
Inde faces ardent; veniunt a dote sagittæ.
Libertas emitur: coram licet innuat, atque
Rescribat. vidua est, locuples quæ nupsit avaro.
Cur desiderio Bibulæ Sertorius ardet?
Si verum excutias, facies, non uxor, amatur.
Tres rugæ subeant, et se cutis arida laxet,
Fiant obscuri dentes, oculique minores;

Collige sarcinulas, dicet libertus, et exi :
Jam gravis es nobis, et sæpe emungeris ; exi
Ocius, et propera : sicco venit altera naso.
Interea calet, et regnat, poscitque maritum
Pastores, et ovem Canusinam, ulmosque Falernas.
Quantulum in hoc ? pueros omnes, ergastula tota ;
Quodque domi non est, et habet vicinus, ematur.
Mense quidem brumæ, quo jam mercator Iason
Clausus, et armatis obstat casa candida nautis,
Grandia tolluntur crystallina, maxima rursus
Myrrhina, deinde adamas notissimus, et Beronices
In digito factus pretiosior : hunc dedit olim
Barbarus incestæ, dedit hunc Agrippa sorori,
Observant ubi festa mero pede sabbata reges,
Et vetus indulget senibus clementia porcis
Nullane de tantis gregibus tibi digna videtur ?
Sit formosa, decens, dives, fecunda, vetustos
Porticibus disponat avos, intactior omni,
Crinibus effusis bellum dirimente, Sabinâ :
(Rara avis in terris, nigroque simillima cycno.)
Quis feret uxorem, cui constant omnia ? malo,
Malo Venusinam, quam te, Cornelia, mater
Gracchorum ; si cum magnis virtutibus adfers
Grande supercilium, et numeras in dote triumphos.
Tolle tuum, precor, Hannibalem, victumque Syphacem
In castris, et cum totâ Carthagine migra.
Parce, precor, Pæan, et tu, Dea, pone sagittas,
Nil pueri faciunt, ipsam configite matrem !
Amphion clamat : sed Pæan contrahit arcum.

Extulit ergo greges natorum, ipsumque parentem,
Dum sibi nobilior Latonæ gente videtur,
Atque eadem scrofâ Niobe fecundior albâ.
Quæ tanti gravitas, quæ forma, ut se tibi semper
Imputet? hujus enim rari summique voluptas
Nulla boni, quoties, animo corrupta superbo,
Plus aloës, quam mellis, habet. Quis deditus autem
Usque adeo est, ut non illam, quam laudibus effert,
Horreat, inque diem septenis oderit horis?
Quædam parva quidem, sed non toleranda maritis.
Nam quid rancidius, quam quod se non putat ulla
Formosam, nisi quæ de Tuscâ Græcula facta est?
De Sulmonensi mera Cecropis? Omnia Græce,
Cum sit turpe magis nostris nescire Latine.
Hoc sermone pavent: hoc iram, gaudia, curas;
Hoc cuncta effundunt animi secreta. quid ultra?
Concumbunt Græce. Dones tamen ista puellis:
Tune etiam, quam sextus et octogesimus annus
Pulsat, adhuc Græce? non est hic sermo pudicus
In vetulâ, quoties lascivum intervenit illud,
Ζωὴ καὶ ψυχή. modo sub lodice relictis
Uteris in turbâ. Quod enim non excitet inguen
Vox blanda, et nequam? digitos habet. Ut tamen omnes
Subsidant pennæ; dicas hæc mollius Hæmo
Quanquam, et Carpophoro; facies tua computat annos.
Si tibi legitimis pactam junctamque tabellis
Non es amaturus, ducendi nulla videtur
Causa: nec est, quare cœnam, et mustacea perdas,

Labente officio, crudis donanda; nec illud,
Quod primâ pro nocte datur, cum lance beatâ
Dacicus et scripto radiat Germanicus auro.
Si tibi simplicitas uxoria, ac deditus uni
Est animus, submitte caput cervice paratâ
Ferre jugum: nullam invenies, quæ parcat amanti.
Ardeat ipsa licet, tormentis gaudet amantis,
Et spoliis. Igitur longe minus utilis illi
Uxor, quisquis erit bonus optandusque maritus.
Nil unquam invitâ donabis conjuge: vendes,
Hac obstante, nihil: nihil, hæc si nolet, emetur.
Hæc dabit affectus: ille excludetur amicus.
Jam senior, cujus barbam tua janua vidit.
Testandi cum sit lenonibus atque lanistis
Libertas, et juris idem contingat arenæ;
Non unus tibi rivalis dictabitur heres.
Pone crucem servo. Meruit quo crimine servus
Supplicium? quis testis adest? quis detulit? audi;
Nulla unquam de morte hominis cunctatio longa est.
O demens! ita servus homo est? nil fecerit, esto;
Hoc volo, sic jubeo, sit pro ratione voluntas.
Imperat ergo viro: sed mox hæc regna relinquit,
Permutatque domos, et flammea conterit: inde
Advolat, et spreti repetit vestigia lecti.
Ornatas paullo ante fores, pendentia linquit
Vela domûs, et adhuc virides in limine ramos.
Sic crescit numerus; sic fiunt octo mariti
Quinque per autumnos: titulo res digna sepulcri.
Desperanda tibi salvâ concordia socru:
Illa docet spoliis nudi gaudere mariti;

Illa docet, missis a corruptore tabellis,
Nil rude nec simplex rescribere: decipit illa
Custodes, aut ære domat. tunc, corpore sano,
Advocat Archigenen, onerosaque pallia jactat.
Abditus interea latet et secretus adulter,
Impatiensque moræ pavet, et præputia ducit.
Scilicet exspectas, ut tradat mater honestos,
Atque alios mores, quam quos habet? utile porro
Filiolam turpi vetulæ producere turpem.
  Nulla fere causa est, in qua non femina litem
Moverit. accusat Manilia, si rea non est.
Componunt ipsæ per se, formantque, libellos,
Principium atque locos Celso dictare paratæ.
  Endromidas Tyrias, et femineum ceroma,
Quis nescit? vel quis non vidit vulnera pali?
Quem cavat assiduis sudibus, scutoque lacessit,
Atque omnes implet numeros, dignissima prorsus
Florali matrona tubâ; nisi, si quid in illo
Pectore plus agitat, veræque paratur arenæ.
Quem præstare potest mulier galeata pudorem?
Quæ fugit a sexu, vires amat. hæc tamen ipsa
Vir nollet fieri: nam quantula nostra voluptas!
Quale decus rerum, si conjugis auctio fiat,
Balteus, et manicæ, et cristæ, crurisque sinistri
Dimidium tegimen: vel, si diversa movebit
Prœlia, tu felix ocreas vendente puellâ.
Hæ sunt, quæ tenui sudant in cyclade, quarum
Delicias et panniculus bombycinus urit.
Adspice, quo fremitu monstratos perferat ictus,
Et quanto galeæ curvetur pondere, quanta

Poplitibus sedeat, quam denso fascia libro,
Et ride, positis scaphium cum sumitur armis.
Dicite vos, neptes Lepidi, cæcive Metelli,
Gurgitis aut Fabii, quæ ludia sumserit unquam
Hos habitus? quando ad palum gemat uxor Asyli?
Semper habet lites, alternaque jurgia, lectus,
In quo nupta jacet: minimum dormitur in illo.
Tunc gravis illa viro, tunc orbâ tigride pejor.
Cum simulat gemitus occulti conscia facti,
Aut odit pueros, aut fictâ pellice plorat,
Uberibus semper lacrymis, semperque paratis
In statione suâ, atque exspectantibus illam,
Quo jubeat manare modo: tu credis amorem.
Tu tibi tunc curruca places, fletumque labellis
Exsorbes, quæ scripta, et quot lecture tabellas,
Si tibi zelotypæ retegantur scrinia mœchæ!
Sed jacet in servi complexibus, aut equitis. dic,
Dic aliquem, sodes, hic, Quintiliane, colorem.
Hæremus. dic ipsa. Olim convenerat, inquit,
Ut faceres tu, quod velles; nec non ego possem
Indulgere mihi: clames licet, et mare cœlo
Confundas, homo sum. Nihil est audacius illis
Deprensis: iram atque animos a crimine sumunt.
Unde hæc monstra tamen, vel quo de fonte, requiris?
Præstabat castas humilis fortuna Latinas
Quondam, nec vitiis contingi parva sinebant
Tecta labor somnique breves, et vellere Tusco
Vexatæ duræque manus, ac proximus Urbi
Hannibal, et stantes Collinâ turre mariti.
Nunc patimur longæ pacis mala: sævior armis,

Luxuria incubuit, victumque ulciscitur orbem.
Nullum crimen abest facinusque libidinis, ex quo
Paupertas Romana perít: hinc fluxit ad istos,
Et Sybaris colles; hinc et Rhodos, et Miletos,
Atque coronatum et petulans madidumque Tarentum.
Prima peregrinos obscæna Pecunia mores
Intulit, et turpi fregerunt sæcula luxu
Divitiæ molles. Quid enim Venus ebria curat?
Inguinis et capitis quæ sint discrimina, nescit,
Grandia quæ mediis jam noctibus ostrea mordet;
Cum perfusa mero spumant unguenta Falerno,
Cum bibitur conchâ, cum jam vertigine tectum
Ambulat, et geminis exsurgit mensa lucernis.
I nunc, et dubita, quâ sorbeat aëra sannâ,
Tullia quid dicat notæ collactea Mauræ,
Maura Pudicitiæ veterem cum præterit aram.
Noctibus hic ponunt lecticas, micturiunt hic,
Effigiemque deæ longis siphonibus implent,
Inque vices equitant, ac, Lunâ teste, moventur.
Inde domos abeunt: tu calcas, luce reversâ,
Conjugis urinam, magnos visurus amicos.
Nota Bonæ secreta Deæ, cum tibia lumbos
Incitat, et cornu pariter vinoque feruntur
Attonitæ, crinemque rotant, ululantque Priapi
Mænades. O quantus tunc illis mentibus ardor
Concubitûs! quæ vox, saltante libidine! quantus
Ille meri veteris per crura madentia torrens!
Lenonum ancillas positâ Saufeja coronâ
Provocat, et tollit pendentis præmia coxæ.

Ipsa Medullinæ frictum crissantis adorat.
Palmam inter dominas virtus natalibus æquat.
Nil ibi per ludum simulabitur: omnia fient
Ad verum, quibus incendi, jam frigidus ævo,
Laomedontiades, et Nestoris hernia, possit.
Tunc prurigo moræ impatiens, tunc femina simplex,
Et toto pariter repetitus clamor ab antro:
Jam fas est; admitte viros. Jam dormit adulter?
Illa jubet sumto juvenem properare cucullo.
Si nihil est, servis incurritur. abstuleris spem
Servorum, venit et conductus aquarius. hic si
Quæritur, et desunt homines; mora nulla per ipsam,
Quo minus imposito clunem submittat asello.
Atque utinam ritus veteres, et publica saltem
His intacta malis agerentur sacra: sed omnes
Noverunt Mauri, atque Indi, quæ psaltria penem
Majorem, quam sunt duo Cæsaris Anticatones,
Illuc, testiculi sibi conscius unde fugit mus,
Intulerit; ubi velari pictura jubetur,
Quæcunque alterius sexûs imitata figuram est.
Et quis tunc hominum contemtor numinis? aut quis
Sympuvium ridere Numæ, nigrumque catinum,
Et Vaticano fragiles de monte patellas,
Ausus erat? sed nunc ad quas non Clodius aras?
Audio, quid veteres olim moneatis amici:
Pone seram; cohibe. Sed quis custodiet ipsos
Custodes? Cauta est, et ab illis incipit uxor.
Jamque eadem summis pariter, minimisque, libido;
Nec melior, silicem pedibus quæ conterit atrum,
Quam quæ longorum vehitur cervice Syrorum.

Ut spectet ludos, conducit Ogulnia vestem;
Conducit comites, sellam, cervical, amicas,
Nutricem, et flavam, cui det mandata, puellam.
Hæc tamen argenti superest quodcunque paterni
Levibus athletis, ac vasa novissima, donat.
Multis res angusta domi: sed nulla pudorem
Paupertatis habet, nec se metitur ad illum,
Quem dedit hæc, posuitque, modum. Tamen utile quid sit
Prospiciunt aliquando viri: frigusque famemque
Formicâ tandem quidam expavere magistrâ.
Prodiga non sentit pereuntem femina censum:
At, velut exhaustâ recidivus pullulet arcâ
Nummus, et e pleno tollatur semper acervo,
Non unquam reputant, quanti sibi gaudia constent.
Sunt, quas eunuchi imbelles ac mollia semper
Oscula delectent, et desperatio barbæ,
Et quod abortivo non est opus. Illa voluptas
Summa tamen, quod, jam calidâ matura juventâ,
Inguina traduntur medicis, jam pectine nigro.
Ergo spectatos, ac jussos crescere primum,
Testiculos, postquam cœperunt esse bilibres,
Tonsoris damno tantum rapit Heliodorus.
Conspicuus longe, cunctisque notabilis, intrat
Balnea, nec dubie custodem vitis et horti
Provocat, a domina factus spado. Dormiat ille
Cum dominâ: sed tu jam durum, Postume, jamque
Tondendum, eunucho Bromium committere noli.
Si gaudet cantu; nullius fibula durat
Vocem vendentis prætoribus: organa semper

In manibus: densi radiant testudine totâ
Sardonyches: crispo numerantur pectine chordæ,
Quo tener Hedymeles operas dedit: hunc tenet; hoc se
Solatur, gratoque indulget basia plectro.
Quædam de numero Lamiarum, ac nominis alti,
Cum farre et vino Janum Vestamque rogabat,
An Capitolinam deberet Pollio quercum
Sperare, et fidibus promittere. Quid faceret plus
Ægrotante viro? medicis quid tristibus erga
Filiolum? Stetit ante aram, nec turpe putavit
Pro citharâ velare caput; dictataque verba
Protulit, ut mos est, et apertâ palluit agnâ.
Dic mihi nunc, quæso, dic, antiquissime Divûm,
Respondes his, Jane pater? Magna otia cœli:
Non est, ut video, non est, quod agatur apud vos.
Hæc de comœdis te consulit; illa tragœdum
Commendare volet: varicosus fiet haruspex.
Sed cantet potius, quam totam pervolet Urbem
Audax, et cœtus possit quam ferre virorum,
Cumque paludatis ducibus, præsente marito,
Ipsa loqui rectâ facie, strictisque mamillis.
Hæc eadem novit, quid toto fiat in orbe;
Quid Seres, quid Thraces agant: secreta novercæ,
Et pueri: quis amet, quis diripiatur adulter.
Dicet, quis viduam prægnantem fecerit, et quo
Mense; quibus verbis concumbat quæque, modis quot.
Instantem regi Armenio, Parthoque, cometen
Prima videt: famam rumoresque illa recentes

Excipit ad portas: quosdam facit îsse Niphatem
In populos, magnoque illic cuncta arva teneri
Diluvio: nutare urbes, subsidere terras,
Quocunque in trivio, cuicunque est obvia, narrat.
  Nec tamen id vitium magis intolerabile, quam quæ
Vicinos humiles rapere, et concidere loris,
Exorata solet. nam, si latratibus alti
Rumpuntur somni, Fustes huc ocius, inquit,
Afferte; atque illis dominum jubet ante feriri,
Deinde canem. Gravis occursu, teterrima vultu,
Balnea nocte subit: conchas et castra moveri
Nocte jubet: magno gaudet sudare tumultu,
Cum lassata gravi ceciderunt brachia massâ,
Callidus et cristæ digitos impressit aliptes,
Ac summam dominæ femur exclamare coegit.
Convivæ miseri interea somnoque, fameque,
Urgentur. tandem illa venit rubicundula, totum
Oenophorum sitiens, plenâ quod tenditur urnâ
Admotum pedibus, de quo sextarius alter
Ducitur ante cibum, rabidam facturus orexim.
Dum redit, et loto terram ferit intestino,
Marmoribus rivi properant, aurata Falernum
Pelvis olet: nam sic, tanquam alta in dolia longus
Deciderit serpens, bibit, et vomit. ergo maritus
Nauseat, atque oculis bilem substringit opertis.
  Illa tamen gravior, quæ, cum discumbere cœpit,
Laudat Virgilium, perituræ ignoscit Elissæ,
Committit vates et comparat; inde Maronem,
Atque aliâ parte in trutinâ suspendit Homerum.
Cedunt grammatici, vincuntur rhetores, omnis

Turba tacet; nec causidicus, nec præco loquatur,
Altera nec mulier: verborum tanta cadit vis;
Tot pariter pelves, tot tintinnabula dicas
Pulsari. jam nemo tubas, nemo æra fatiget:
Una laboranti poterit succurrere lunæ.
Imponit finem sapiens et rebus honestis.
Nam, quæ docta nimis cupit, et facunda, videri,
Crure tenus medio tunicas succingere debet,
Cædere Silvano porcum, quadrante lavari.
Non habeat matrona, tibi quæ juncta recumbit,
Dicendi genus, aut curtum sermone rotato
Torqueat enthymema, nec historias sciat omnes:
Sed quædam ex libris et non intelligat. Odi
Hanc ego, quæ repetit volvitque Palæmonis artem,
Servatâ semper lege et ratione loquendi;
Ignotosque mihi tenet antiquaria versus,
Nec curanda viris Opicæ castigat amicæ
Verba. solœcismum liceat fecisse marito.
Nil non permittit mulier sibi, turpe putat nil,
Cum virides gemmas collo circumdedit, et cum
Auribus extentis magnos commisit elenchos.
Intolerabilius nihil est, quam femina dives.
Interea, fœda adspectu, ridendaque, multo
Pane tumet facies, aut pinguia Poppæana
Spirat, et hinc miseri viscantur labra mariti.
Ad mœchum lotâ veniunt cute. Quando videri
Vult formosa domi? mœchis foliata parantur:
His emitur, quicquid graciles huc mittitis Indi.
Tandem aperit vultum, et tectoria prima reponit:
Incipit agnosci, atque illo lacte fovetur,

Propter quod secum comites educit asellas,
Exsul Hyperboreum si dimittatur ad axem.
Sed, quæ mutatis inducitur atque fovetur
Tot medicaminibus, coctæque siliginis offas
Accipit, et madidæ, facies dicetur, an ulcus?
  Est pretium curæ penitus cognoscere, toto
Quid faciant agitentque die. Si nocte maritus
Aversus jacuit; periit libraria, ponunt
Cosmetæ tunicas, tarde venisse Liburnus
Dicitur, et pœnas alieni pendere somni
Cogitur; hic frangit ferulas, rubet ille flagellis,
Hic scuticâ: sunt, quæ tortoribus annua præstent.
Verberat, atque obiter faciem linit; audit amicas,
Aut latum pictæ vestis considerat aurum,
Et cædit; longi relegit transversa diurni,
Et cædit, donec, lassis cædentibus, Exi
Intonet horrendum, jam cognitione peractâ.
  Præfectura domûs Siculâ non mitior aulâ.
Nam, si constituit, solitoque decentius optat
Ornari, et properat, jamque exspectatur in hortis,
Aut apud Isiacæ potius sacraria lenæ;
Disponit crinem, laceratis ipsa capillis,
Nuda humeros, Psecas infelix, nudisque mamillis.
Altior hic quare cincinnus? Taurea punit
Continuo flexi crimen facinusque capilli.
Quid Psecas admisit? quænam est hic culpa puellæ,
Si tibi displicuit nasus tuus? Altera lævum
Extendit pectitque comas, et volvit in orbem.
Est in consilio matrona, admotaque lanis
Emeritâ quæ cessat acu: sententia prima

Hujus erit; post hanc ætate atque arte minores
Censebunt, tanquam famæ discrimen agatur,
Aut animæ: tanta est quærendi cura decoris.
Tot premit ordinibus, tot adhuc compagibus altum
Ædificat caput: Andromachen a fronte videbis.
Post minor est: credas aliam. cedo, si breve parvi
Sortita est lateris spatium, breviorque videtur
Virgine Pygmæâ, nullis adjuta cothurnis,
Et levis erectâ consurgit ad oscula plantâ.
　Nulla viri cura interea, nec mentio fiet
Damnorum: vivit tanquam vicina mariti;
Hoc solo propior, quod amicos conjugis odit,
Et servos, gravis est rationibus. Ecce! furentis
Bellonæ, matrisque deûm, chorus intrat, et ingens
Semivir, obscœno facies reverenda minori,
Mollia qui raptâ secuit genitalia testâ
Jam pridem; cui rauca cohors, cui tympana cedunt
Plebeia, et Phrygiâ vestitur bucca tiarâ.
Grande sonat, metuique jubet Septembris, et Austri,
Adventum, nisi se centum lustraverit ovis,
Et xerampelinas veteres donaverit ipsi,
Ut, quicquid subiti et magni discriminis instat,
In tunicas eat, et totum semel expiet annum.
Hibernum, fractâ glacie, descendet in amnem,
Ter matutino Tiberi mergetur, et ipsis
Verticibus timidum caput abluet: inde Superbi
Totum regis agrum, nuda ac tremebunda, cruentis
Erepet genibus. si candida jusserit Io,
Ibit ad Ægypti finem, calidâque petitas
A Meroë portabit aquas, ut spargat in ædem

Isidis, antiquo quæ proxima surgit ovili.
Credit enim ipsius dominæ se voce moneri.
En animam et mentem, cum qua dî nocte loquantur!
Ergo hic præcipuum summumque meretur honorem,
Qui, grege linigero circumdatus, et grege calvo
Plangentis populi currit derisor Anubis.
Ille petit veniam, quoties non abstinet uxor
Concubitu sacris observandisque diebus,
Magnaque debetur violato pœna cadurco,
Et movisse caput visa est argentea serpens.
Illius lacrimæ meditataque murmura præstant,
Ut veniam culpæ non abnuat, ansere magno
Scilicet et tenui popano corruptus, Osiris.
Cum dedit ille locum; cophino fœnoque relicto,
Arcanam Judæa tremens mendicat in aurem,
Interpres legum Solymarum, et magna sacerdos
Arboris, ac summi fida internuncia cœli:
Implet et illa manum, sed parcius. ære minuto
Qualiacunque voles Judæi somnia vendunt.
Spondet amatorem tenerum, vel divitis orbi
Testamentum ingens, calidæ pulmone columbæ
Tractato, Armenius, vel Commagenus haruspex:
Pectora pullorum rimatur, et exta catelli,
Interdum et pueri: faciet, quod deferat ipse.
Chaldæis sed major erit fiducia: quicquid
Dixerit astrologus, credent a fonte relatum
Hammonis; quoniam Delphis oracula cessant,
Et genus humanum damnat caligo futuri.
Præcipuus tamen est horum, qui sæpius exsul,

Cujus amicitiâ, conducendâque tabellâ,
Magnus civis obît, et formidatus Othoni.
Inde fides arti, sonuit si dextera ferro,
Lævaque, si longo castrorum in carcere mansit.
Nemo mathematicus genium indemnatus habebit.
Sed, qui pæne perît, cui vix in Cyclada mitti
Contigit, et parvâ tandem caruisse Seripho,
Consulit ictericæ lento de funere matris,
Ante tamen de te, Tanaquil tua; quando sororem
Efferat, et patruos; an sit victurus adulter
Post ipsam: quid enim majus dare numina possunt?
Hæc tamen ignorat, quid sidus triste minetur
Saturni, quo læta Venus se proferat astro,
Qui mensis damnis, quæ dentur tempora lucro.
Illius occursus etiam vitare memento,
In cujus manibus, ceu pinguia succina, tritas
Cernis ephemeridas: quæ nullum consulit, et jam
Consulitur: quæ, castra viro patriamque petente,
Non ibit pariter, numeris revocata Thrasylli.
Ad primum lapidem vectari cum placet, hora
Sumitur ex libro: si prurit frictus ocelli
Angulus, inspectâ genesi, collyria poscit.
Ægra licet jaceat, capiendo nulla videtur
Aptior hora cibo, nisi quam dederit Petosiris.
Si mediocris erit; spatium lustrabit utrinque
Metarum, et sortes ducet, frontemque manumque
Præbebit vati crebrum poppysma roganti.
Divitibus responsa dabunt Phryx augur, et Indus
Conductus; dabit astrorum mundique peritus,
Atque aliquis senior, qui publica fulgura condit.

Plebeium in circo positum est, et in aggere, fatum.
Quæ nudis longum ostendit cervicibus aurum,
Consulit ante phalas, delphinorumque columnas,
An saga vendenti nubat, caupone relicto?
Hæ tamen et partûs subeunt discrimen, et omnes
Nutricis tolerant, fortunâ urgente, labores:
Sed jacet aurato vix ulla puerpera lecto;
Tantum artes hujus, tantum medicamina possunt,
Quæ steriles facit, atque homines in ventre necandos
Conducit. Gaude, infelix, atque ipse bibendum
Porrige, quicquid erit: nam, si distendere vellet,
Et vexare uterum pueris salientibus, esses
Æthiopis fortasse pater; mox decolor heres
Impleret tabulas, nunquam tibi mane videndus.
Transeo suppositos, et gaudia, votaque sæpe
Ad spurcos decepta lacus, atque inde petitos
Pontifices Salios, Scaurorum nomina falso
Corpore laturos. Stat Fortuna improba noctu,
Arridens nudis infantibus. Hos fovet omnes,
Involvitque sinu: domibus tunc porrigit altis,
Secretumque sibi mimum parat. hos amat, his se
Ingerit, utque suos ridens producit alumnos.
Hic magicos affert cantus, hic Thessala vendit
Philtra, quibus valeat mentem vexare mariti,
Et soleâ pulsare nates. quod desipis, inde est,
Inde animi caligo, et magno oblivio rerum,
Quas modo gessisti. Tamen hoc tolerabile, si non
Et furere incipias, ut avunculus ille Neronis,
Cui totam tremuli frontem Cæsonia pulli

Infudit. quæ non faciet, quod Principis uxor?
Ardebant cuncta, et fractâ compage ruebant,
Non aliter, quam si fecisset Juno maritum
Insanum. minus ergo nocens erit Agrippinæ
Boletus: siquidem unius præcordia pressit
Ille senis, tremulumque caput descendere jussit
In cœlum, et longam manantia labra salivam.
Hæc poscit ferrum atque ignes, hæc potio torquet:
Hæc lacerat mixtos Equitum cum sanguine Patres.
Tanti partus equæ! quanti una venefica constat?
Oderunt natos de pellice: nemo repugnet,
Nemo vetet: jam jam privignum occidere fas est.
Vos ego, pupilli, moneo, quibus amplior est res,
Custodite animas, et nulli credite mensæ.
Livida materno fervent adipata veneno.
Mordeat ante aliquis, quicquid porrexerit illa,
Quæ peperit; timidus prægustet pocula pappas.
Fingimus hæc, altum Satirâ sumente cothurnum,
Scilicet, et, finem egressi legemque priorum,
Grande Sophocleo carmen bacchamur hiatu,
Montibus ignotum Rutulis, cœloque Latino.
Nos utinam vani! sed clamat Pontia: Feci,
Confiteor, puerisque meis aconita paravi,
Quæ deprensa patent. facinus tamen ipsa peregi.
Tune duos unâ, sævissima vipera, cœnâ?
Tune duos? Septem, si septem forte fuissent.
Credamus tragicis, quicquid de Colchide sævâ
Dicitur, et Procne. nil contra conor: et illæ
Grandia monstra suis audebant temporibus; sed
Non propter nummos. minor admiratio summis

Debetur monstris, quoties facit ira nocentem
Hunc sexum, et, rabie jecur incendente, feruntur
Præcipites; ut saxa jugis abrupta, quibus mons
Subtrahitur, clivoque latus pendente recedit.
Illam ego non tulerim, quæ computat, et scelus ingens
Sana facit. Spectant subeuntem fata mariti
Alcestim, et, similis si permutatio detur,
Morte viri cupient animam servare catellæ.
Occurrent multæ tibi Belides, atque Eriphylæ:
Mane Clytæmnestram nullus non vicus habebit.
Hoc tantum refert, quod Tyndaris illa bipennem
Insulsam et fatuam dextrâ lævâque tenebat:
At nunc res agitur tenui pulmone rubetæ;
Sed tamen et ferro, si prægustabit Atrides
Pontica ter victi cautus medicamina regis.

SATIRA VII.

Et spes, et ratio studiorum in Cæsare tantum:
Solus enim, tristes hac tempestate, Camenas
Respexit, cum jam celebres notique poëtæ
Balneolum Gabiis, Romæ conducere furnos
Tentarent; nec fœdum alii, nec turpe, putarent
Præcones fieri; cum, desertis Aganippes
Vallibus, esuriens migraret in atria Clio.
Nam, si Pieriâ quadrans tibi nullus in umbrâ
Ostendatur, ames nomen victumque Machæræ,
Et vendas potius, commissa quod auctio vendit

Stantibus, œnophorum, tripodas, armaria, cistas,
Alcyonem Bacchi, Thebas et Terea Fausti.
Hoc satius, quam si dicas sub judice, Vidi,
Quod non vidisti: faciant equites Asiani
Quanquam, et Cappadoces faciant, equitesque Bithyni,
Altera quos nudo traducit Gallia talo.
Nemo tamen studiis indignum ferre laborem
Cogetur posthac, nectit quicunque canoris
Eloquium vocale modis, laurùmque momordit.
Hoc agite, O juvenes! circumspicit, et stimulat vos,
Materiamque sibi Ducis indulgentia quærit.
Si qua aliunde putas rerum spectanda tuarum
Præsidia, atque ideo croceæ membrana tabellæ
Impletur: lignorum aliquid posce ocius, et, quæ
Componis, dona Veneris, Thelesine, marito;
Aut clude, et positos tineâ pertunde libellos.
Frange miser calamos, vigilataque prœlia dele,
Qui facis in parvâ sublimia carmina cellâ,
Ut dignus venias hederis, et imagine macrâ.
Spes nulla ulterior: didicit jam dives avarus
Tantum àdmirari, tantum laudare disertos,
Ut pueri Junonis avem. Sed defluit ætas
Et pelagi patiens, et cassidis, atque ligonis.
Tædia tunc subeunt animos; tunc seque, suamque
Terpsichoren, odit facunda et nuda senectus.
Accipe nunc artes, ne quid tibi conferat iste,
Quem colis, et Musarum, et Apollinis æde relictâ.
Ipse facit versus, atque uni cedit Homero
Propter mille annos; et, si dulcedine famæ

Succensus recites, Maculonus commodat ædes.
Hæc longe ferrata domus servire jubetur,
In quâ sollicitas imitatur janua portas.
Scit dare libertos, extremâ in parte sedentes
Ordinis, et magnas comitum disponere voces.
Nemo dabit regum, quanti subsellia constent,
Et quæ conducto pendent anabathra tigillo,
Quæque reportandis posita est orchestra cathedris.
Nos tamen hoc agimus, tenuique in pulvere sulcos
Ducimus, et littus sterili versamus aratro.
Nam, si discedas, laqueo tenet ambitiosi
Consuetudo mali: tenet insanabile multos
Scribendi cacoëthes, et ægro in corde senescit.
Sed vatem egregium, cui non sit publica vena,
Qui nihil expositum soleat deducere, nec qui
Communi feriat carmen triviale monetâ——
Hunc, qualem nequeo monstrare, et sentio tantum,
Anxietate carens animus facit, omnis acerbi
Impatiens, cupidus silvarum, aptusque bibendis
Fontibus Aonidum. neque enim cantare sub antro
Pierio, thyrsumve potest contingere mœsta
Paupertas, atque æris inops, quo nocte dieque
Corpus eget: satur est, cum dicit Horatius, Euoe!
Quis locus ingenio, nisi cum se carmine solo
Vexant, et dominis Cirrhæ, Nysæque, feruntur
Pectora vestra, duas non admittentia curas?
Magnæ mentis opus, nec de lodice parandâ
Attonitæ, currus, et equos, faciesque, deorum
Adspicere, et qualis Rutulum confundat Erinnys.

Nam, si Virgilio puer, et tolerabile deesset
Hospitium, caderent omnes a crinibus hydri:
Surda nihil gemeret grave buccina. Poscimus, ut sit
Non minor antiquo Rubrenus Lappa cothurno;
Cujus et alveolos, et lænam, pignerat Atreus.
Non habet infelix Numitor, quod mittat amico:
Quintillæ quod donet, habet; nec defuit illi,
Unde emeret, multâ pascendum carne, leonem
Jam domitum: constat leviori bellua sumptu
Nimirum, et capiunt plus intestina poëtæ.
Contentus famâ, jaceat Lucanus in hortis
Marmoreis: at Serrano, tenuique Saleio,
Gloria quantalibet quid erit, si gloria tantum est?
Curritur ad vocem jucundam, et carmen amicæ
Thebaïdos, lætam fecit cum Statius Urbem,
Promisitque diem; tantâ dulcedine captos
Afficit ille animos, tantâque libidine vulgi
Auditur: sed, cum fregit subsellia versu,
Esurit, intactam Paridi nisi vendat Agaven.
Ille et militiæ multis largitur honorem,
Semestri vatum digitos circumligat auro.
Quod non dant proceres, dabit histrio. tu Camerinos,
Et Bareas, tu nobilium magna atria curas?
Præfectos Pelopea facit, Philomela tribunos.
Haud tamen invideas vati, quem pulpita pascunt.
Quis tibi Mæcenas? quis nunc erit aut Proculeius,
Aut Fabius? quis Cotta iterum? quis Lentulus alter?
Tunc par ingenio pretium: tunc utile multis
Pallere, et vinum toto nescire Decembri.
    Vester porro labor fecundior, historiarum

Scriptores: petit hic plus temporis, atque olei plus:
Namque, oblita modi, millesima pagina surgit
Omnibus, et crescit multâ damnosa papyro.
Sic ingens rerum numerus jubet, atque operum lex.
Quæ tamen inde seges? terræ quis fructus apertæ?
Quis dabit historico, quantum daret acta legenti?
Sed genus ignavum, quod lecto gaudet et umbrâ.
   Dic igitur, quid causidicis civilia præstent
Officia, et magno comites in fasce libelli?
Ipsi magna sonant: sed tunc, cum creditor audit,
Præcipue, vel si tetigit latus acrior illo,
Qui venit ad dubium grandi cum codice nomen.
Tunc immensa cavi spirant mendacia folles,
Conspuiturque sinus. veram deprendere messem
Si libet; hinc centum patrimonia causidicorum,
Parte aliâ solum russati pone Lacernæ.
Consedere duces: surgis tu pallidus Ajax,
Dicturus dubiâ pro libertate, bubulco
Judice. Rumpe miser tensum jecur, ut tibi lasso
Figantur virides, scalarum gloria, palmæ.
Quod vocis pretium? siccus petasunculus, et vas
Pelamydum; aut veteres, Afrorum epimenia, bulbi;
Aut vinum Tiberi devectum, quinque lagenæ.
   Si quater egisti, si contigit aureus unus,
Inde cadunt partes, ex fœdere, pragmaticorum.
Æmilio dabitur, quantum licet, et melius nos
Egimus: hujus enim stat currus aëneus, alti
Quadrijuges in vestibulis, atque ipse, feroci
Bellatore sedens, curvatum hastile minatur
Eminus, et statuâ meditatur prœlia luscâ.

Sic Pedo conturbat, Matho deficit: exitus hic est
Tongilli, magno cum rhinocerote lavari
Qui solet, et vexat lutulentâ balnea turbâ,
Perque forum juvenes longo premit assere Medos,
Emturus pueros, argentum, murrhina, villas.
Spondet enim Tyrio stlataria purpura filo.
Et tamen est illis hoc utile: purpura vendit
Causidicum, vendunt amethystina: convenit illis,
Et strepitu, et facie majoris vivere censûs.
Sed finem impensæ non servat prodiga Roma.
Fidimus eloquio? Ciceroni nemo ducentos
Nunc dederit nummos, nisi fulserit annulus ingens.
Respicit hæc primum, qui litigat, an tibi servi
Octo, decem comites, an post te sella, togati
Ante pedes. ideo conductâ Paullus agebat
Sardonyche, atque ideo pluris, quam Gallus agebat,
Quam Basilus. Rara in tenui facundia panno.
Quando licet Basilo flentem producere matrem?
Quis bene dicentem Basilum ferat? Accipiat te
Gallia, vel potius, nutricula causidicorum,
Africa, si placuit mercedem ponere linguæ.
Declamare doces? O ferrea pectora Vectî!
Cum perimit sævos classis numerosa tyrannos.
Nam, quæcunque sedens modo legerat, hæc eadem stans
Proferet, atque eadem cantabit versibus îsdem.
Occidit miseros crambe repetita magistros.
Quis color, et quod sit causæ genus, atque ubi summa
Quæstio, quæ veniant diversæ forte sagittæ,

Nosse velint omnes, mercedem solvere nemo.
Mercedem appellas? quid enim scio? Culpa docentis
Scilicet arguitur, quod lævâ in parte mamillæ
Nil salit Arcadico juveni, cujus mihi sextâ
Quâque die miserum dirus caput Hannibal implet.
Quicquid id est, de quo deliberat, an petat Urbem
A Cannis, an, post nimbos et fulmina, cautus
Circumagat madidas a tempestate cohortes;
Quantum vis stipulare, et protenus accipe, quod do,
Ut toties illum pater audiat. Hæc alii sex,
Vel plures, uno conclamant ore sophistæ,
Et veras agitant lites, raptore relicto:
Fusa venena silent, malus ingratusque maritus,
Et quæ jam veteres sanant mortaria cæcos.
Ergo sibi dabit ipse rudem, si nostra movebunt
Consilia, et vitæ diversum iter ingredietur,
Ad pugnam qui rhetoricâ descendit ab umbrâ,
Summula ne pereat, quâ vilis tessera venit
Frumenti. quippe hæc merces lautissima. Tenta,
Chrysogonus quanti doceat, vel Pollio quanti,
Lautorum pueros, artem scindens Theodori.
Balnea sexcentis, et pluris porticus, in qua
Gestetur dominus, quoties pluit. anne serenum
Exspectet, spargatque luto jumenta recenti?
Hic potius: namque hic mundæ nitet ungula mulæ.
Parte aliâ, longis Numidarum fulta columnis,
Surgat et algentem rapiat cœnatio solem.
Quanticunque domus, veniet, qui fercula docte
Componat; veniet, qui pulmentaria condit.

Hos inter sumptus sestertia Quintiliano,
Ut multum, duo sufficient. res nulla minoris
Constabit patri, quam filius. Unde igitur tot
Quintilianus habet saltus? Exempla novorum
Fatorum transi: felix et pulcher, et acer:
Felix et sapiens, et nobilis, et generosus
Appositam nigræ lunam subtexit alutæ:
Felix orator quoque maximus, et jaculator;
Et, si perfrixit, cantat bene. distat enim, quæ
Sidera te excipiant, modo primos incipientem
Edere vagitus, et adhuc a matre rubentem.
Si Fortuna volet, fies de rhetore consul:
Si volet hæc eadem, fies de consule rhetor.
Ventidius, quid enim? quid Tullius? anne aliud, quam
Sidus, et occulti miranda potentia fati?
Servis regna dabunt, captivis Fata triumphos.
Felix ille tamen corvo quoque rarior albo.
Pœnituit multos vanæ sterilisque cathedræ,
Sicut Thrasymachi probat exitus, atque Secundi
Carrinatis; et hunc inopem vidistis, Athenæ,
Nil præter gelidas ausæ conferre cicutas.
Dî majorum umbris tenuem, et sine pondere, terram,
Spirantesque crocos, et in urnâ perpetuum ver,
Qui præceptorem sancti voluere parentis
Esse loco. Metuens virgæ, jam grandis, Achilles
Cantabat patriis in montibus: et cui non tunc
Eliceret risum citharœdi cauda magistri?
Sed Rufum, atque alios cædit sua quemque juventus;

Rufum, qui toties Ciceronem Allobroga dixit.
Quis gremio Celadi, doctique Palæmonis, affert,
Quantum grammaticus meruit labor? et tamen ex hoc,
Quodcunque est, (minus est autem, quam rhetoris æra)
Discipuli custos præmordet Acœnonoëtus,
Et, qui dispensat, frangit sibi. Cede, Palæmon,
Et patere inde aliquid decrescere; non aliter, quam
Institor hibernæ tegetis, niveique cadurci:
Dum modo non pereat, mediæ quod noctis ab horâ
Sedisti, quâ nemo faber, quâ nemo sederet,
Qui docet obliquo lanam deducere ferro:
Dum modo non pereat totidem olfecisse lucernas,
Quot stabant pueri, cum totus decolor esset
Flaccus, et hæreret nigro fuligo Maroni.
Rara tamen merces, quæ cognitione tribuni
Non egeat. Sed vos sævas imponite leges,
Ut præceptori verborum regula constet,
Ut legat historias, auctores noverit omnes,
Tanquam ungues digitosque suos; ut, forte rogatus,
Dum petit aut thermas, aut Phœbi balnea, dicat
Nutricem Anchisæ; nomen patriamque novercæ
Anchemoli: dicat, quot Acestes vixerit annos,
Quot Siculus Phrygibus vini donaverit urnas.
Exigite, ut mores teneros ceu pollice ducat,
Ut si quis cerâ vultum facit: exigite, ut sit
Et pater ipsius cœtûs, ne turpia ludant,
Ne faciant vicibus. non est leve tot puerorum
Observare manus, oculosque in fine trementes.

Hæc, inquit, cures, et, cum se verterit annus,
Accipe, victori populus quod postulat, aurum.

SATIRA VIII.

Stemmata quid faciunt? quid prodest, Pontice, longo
Sanguine censeri, pictosque ostendere vultus
Majorum, et stantes in curribus Æmilianos,
Et Curios jam dimidios, humerosque minorem
Corvinum, et Galbam auriculis nasoque carentem?
Quis fructus generis tabulâ jactare capaci
[Corvinum, posthac multâ contingere virgâ]
Fumosos Equitum cum Dictatore magistros,
Si coram Lepidis male vivitur? Effigies quo
Tot bellatorum, si luditur alea pernox
Ante Numantinos? si dormire incipis ortu
Luciferi, quo signa duces, et castra, movebant?
Cur Allobrogicis, et magnâ gaudeat arâ
Natus in Herculeo Fabius lare, si cupidus, si
Vanus, et Euganeâ quantumvis mollior agnâ;
Si, tenerum attritus Catinensi pumice lumbum,
Squalentes traducit avos, emtorque veneni
Frangendâ miseram funestat imagine gentem?
Tota licet veteres exornent undique ceræ
Atria, nobilitas sola est atque unica virtus.
Paulus, vel Cossus, vel Drusus, moribus esto:
Hos ante effigies majorum pone tuorum:

Præcedant ipsas illi, te Consule, virgas.
Prima mihi debes animi bona. sanctus haberi,
Justitiæque tenax, factis dictisque mereris,
Agnosco procerem: salve, Gætulice, seu tu
Silanus. quocunque alio de sanguine, rarus
Civis et egregius patriæ contingis ovanti.
Exclamare libet, populus quod clamat, Osiri
Invento. Quis enim generosum dixerit hunc, qui
Indignus genere, et præclaro nomine tantum
Insignis? nanum cujusdam Atlanta vocamus;
Æthiopem cycnum; parvam extortamque puellam
Europen: canibus pigris, scabieque vetustâ
Levibus, et siccæ lambentibus ora lucernæ,
Nomen erit pardus, tigris, leo, si quid adhuc est,
Quod fremat in terris violentius. ergo cavebis,
Et metues, ne tu sic Creticus, aut Camerinus.
His ego quem monui? tecum est mihi sermo, Rubelli
Blande. Tumes alto Drusorum stemmate, tanquam
Feceris ipse aliquid, propter quod nobilis esses,
Ut te conciperet, quæ sanguine fulget Iuli;
Non, quæ ventoso conducta sub aggere texit.
Vos humiles, inquis, vulgi pars ultima nostri,
Quorum nemo queat patriam monstrare parentis:
Ast ego Cecropides. Vivas, et originis hujus
Gaudia longa feras: tamen imâ plebe Quiritem
Facundum invenies. solet hic defendere causas
Nobilis indocti. veniet de plebe togatâ,
Qui juris nodos, et legum ænigmata, solvat.
Hic petit Euphraten juvenis, domitique Batavi
Custodes aquilas, armis industrius: at tu

Nil, nisi Cecropides, truncoque simillimus Hermæ.
Nullo quippe alio vincis discrimine, quam quod
Illi marmoreum caput est, tua vivit imago.
Dic mihi, Teucrorum proles, animalia muta
Quis generosa putet, nisi fortia? nempe volucrem
Sic laudamus equum, facili cui plurima palma
Fervet, et exsultat rauco victoria Circo.
Nobilis hic, quocunque venit de gramine, cujus
Clara fuga ante alios, et primus in æquore pulvis;
Sed venale pecus Corythæ, posteritas et
Hirpini, si rara jugo Victoria sedit.
Nil ibi majorum respectus, gratia nulla
Umbrarum: dominos pretiis mutare jubentur
Exiguis, trito ducunt epirhedia collo,
Segnipedes, dignique molam versare Nepotis.
Ergo, ut miremur te, non tua, primum aliquid da,
Quod possim titulis incidere præter honores,
Quos illis damus, et dedimus, quibus omnia debes.
  Hæc satis ad juvenem, quem nobis fama superbum
Tradit, et inflatum, plenumque Nerone propinquo.
Rarus enim ferme sensus communis in illâ
Fortunâ. Sed te censeri laude tuorum,
Pontice, noluerim, sic ut nihil ipse futuræ
Laudis agas. Miserum est aliorum incumbere famæ,
Ne collapsa ruant subductis tecta columnis.
Stratus humi palmes viduas desiderat ulmos.
Esto bonus miles, tutor bonus, arbiter idem
Integer. ambiguæ si quando citabere testis
Incertæque rei, Phalaris licet imperet, ut sis
Falsus, et admoto dictet perjuria tauro,

Summum crede nefas animam præferre pudori,
Et propter vitam vivendi perdere causas.
Dignus morte perit, cœnet licet ostrea centum
Gaurana, et Cosmi toto mergatur aëno.
Exspectata diu, tandem provincia cum te
Rectorem accipiet, pone iræ frena, modumque;
Pone et avaritiæ: miserere inopum sociorum.
Ossa vides regum vacuis exsucta medullis.
Respice, quid moneant leges, quid curia mandet,
Præmia quanta bonos maneant, quam fulmine justo
Et Capito et Numitor ruerint, damnante Senatu,
Piratæ Cilicum. sed quid damnatio confert,
Cum Pansa eripiat, quicquid tibi Natta reliquit?
Præconem, Chæripe, tuis circumspice pannis,
Jamque tace. furor est post omnia perdere naulum.
Non idem gemitus olim, neque vulnus erat par
Damnorum, sociis florentibus, et modo victis.
Plena domus tunc omnis, et ingens stabat acervus
Nummorum, Spartana chlamys, conchylia Coa;
Et cum Parrhasii tabulis, signisque Myronis,
Phidiacum vivebat ebur, necnon Polycleti
Multus ubique labor: raræ sine Mentore mensæ.
Inde Dolabella est, atque hinc Antonius, inde
Sacrilegus Verres. referebant navibus altis
Occulta spolia, et plures de pace triumphos.
Nunc sociis juga pauca boum, grex parvus equarum,
Et pater armenti capto eripiatur agello:
Ipsi deinde lares, si quod spectabile signum,
Si quis in ædiculâ deus unicus. hæc etenim sunt
Pro summis: nam sunt hæc maxima. Despicias tu

Forsitan imbelles Rhodios, unctamque Corinthum:
Despicias merito. quid resinata juventus,
Cruraque totius facient tibi levia gentis?
Horrida vitanda est Hispania, Gallicus axis,
Illyricumque latus. parce et messoribus illis,
Qui saturant Urbem, Circo scenæque vacantem.
Quanta autem inde feres tam diræ præmia culpæ,
Cum tenues nuper Marius discinxerit Afros?
Curandum in primis, ne magna injuria fiat
Fortibus, et miseris. tollas licet omne, quod usquam est
Auri, atque argenti, scutum gladiumque relinques,
Et jaculum, et galeam: spoliatis arma supersunt.
Quod modo proposui, non est sententia: verum
Credite me vobis folium recitare Sibyllæ.
Si tibi sancta cohors comitum, si nemo tribunal
Vendit Acersecomes, si nullum in conjuge crimen,
Nec per conventus, et cuncta per oppida, curvis
Unguibus ire parat, nummos raptura, Celæno:
Tunc licet a Pico numeres genus; altaque si te
Nomina delectant, omnem Titanida pugnam
Inter majores, ipsumque Promethea, ponas:
De quocunque voles proavum tibi sumito libro.
Quod si præcipitem rapit ambitio, atque libido,
Si frangis virgas sociorum in sanguine, si te
Delectant hebetes lasso lictore secures;
Incipit ipsorum contra te stare parentum
Nobilitas, claramque facem præferre pudendis.
Omne animi vitium tanto conspectius in se
Crimen habet, quanto major, qui peccat, habetur.

Quo mihi te, solitum falsas signare tabellas
In templis, quæ fecit avus, statuamque parentis
Ante triumphalem? quo, si, nocturnus adulter,
Tempora Santonico velas adoperta cucullo?
Præter majorum cineres, atque ossa, volucri
Carpento rapitur pinguis Damasippus, et ipse,
Ipse rotam astringit multo sufflamine Consul:
Nocte quidem; sed Luna videt, sed Sidera testes
Intendunt oculos. Finitum tempus honoris
Cum fuerit, clarâ Damasippus luce flagellum
Sumet, et occursum nunquam trepidabit amici
Jam senis, ac virgâ prior annuet, atque maniplos
Solvet, et infundet jumentis hordea lassis.
Interea, dum lanatas, torvumque juvencum,
More Numæ cædit Jovis ante altaria, jurat
Solam Eponam, et facies olida ad præsepia pictas.
Sed, cum pervigiles placet instaurare popinas,
Obvius assiduo Syrophœnix udus amomo
Currit, Idumææ Syrophœnix incola portæ,
Hospitis affectu Dominum Regemque salutat,
Et cum venali Cyane succincta lagenâ.
    Defensor culpæ dicet mihi, Fecimus et nos
Hæc juvenes. Esto. desîsti nempe, nec ultra
Fovisti errorem. breve sit, quod turpiter audes.
Quædam cum primâ resecentur crimina barbâ.
Indulge veniam pueris. Damasippus ad illos
Thermarum calices, inscriptaque lintea, vadit,
Maturus bello, Armeniæ Syriæque tuendis
Amnibus, et Rheno, atque Istro. Præstare Neronem
Securum valet hæc ætas. mitte Ostia, Cæsar,

Mitte: sed in magnâ legatum quære popinâ.
Invenies aliquo cum percussore jacentem,
Permixtum nautis, et furibus, ac fugitivis,
Inter carnifices, et fabros sandapilarum,
Et resupinati cessantia tympana Galli:
Æqua ibi libertas, communia pocula, lectus
Non alius cuiquam, nec mensa remotior ulli.
Quid facias, talem sortitus, Pontice, servum?
Nempe in Lucanos, aut Tusca ergastula, mittas.
At vos, Trojugenæ, vobis ignoscitis, et, quæ
Turpia cerdoni, Volesos Brutumque decebunt.
Quid, si nunquam adeo fœdis, adeoque pudendis,
Utimur exemplis, ut non pejora supersint?
Consumtis opibus, vocem, Damasippe, locasti
Sipario, clamosum ageres ut Phasma Catulli.
Laureolum velox etiam bene Lentulus egit,
Judice me, dignus verâ cruce. Nec tamen ipsi
Ignoscas populo: populi frons durior hujus,
Qui sedet, et spectat triscurria patriciorum,
Planipedes audit Fabios, ridere potest qui
Mamercorum alapas. Quanti sua funera vendant,
Quid refert? vendunt, nullo cogente Nerone;
Nec dubitant celsi prætoris vendere ludis.
Finge tamen gladios inde, atque hinc pulpita pone:
Quid satius? Mortem sic quisquam exhorruit, ut sit
Zelotypus Thymeles, stupidi collega Corinthi?
Res haud mira tamen, citharœdo Principe, mimus
Nobilis. Hæc ultra, quid erit nisi ludus? Et illud
Dedecus urbis habes, nec mirmillonis in armis,
Nec clipeo, Gracchum pugnantem, aut falce supinâ;

(Damnat enim tales habitus; sed damnat, et odit)
Nec galeâ faciem abscondit: movet ecce! tridentem,
Postquam libratâ pendentia retia dextrâ
Nequicquam effudit, nudum ad spectacula vultum
Erigit, et totâ fugit agnoscendus arenâ.
Credamus tunicæ, de faucibus aurea cum se
Porrigat et longo jactetur spira galero.
Ergo ignominiam graviorem pertulit omni
Vulnere, cum Graccho jussus pugnare, secutor.
Libera si dentur populo suffragia, quis tam
Perditus, ut dubitet Senecam præferre Neroni;
Cujus supplicio non debuit una parari
Simia, nec serpens unus, nec culeus unus?
Par Agamemnonidæ crimen: sed causa facit rem
Dissimilem. quippe ille deis auctoribus ultor
Patris erat cæsi mediâ inter pocula: sed nec
Electræ jugulo se polluit, aut Spartani
Sanguine conjugii; nullis aconita propinquis
Miscuit, in scenâ nunquam cantavit Orestes,
Troïca non scripsit. Quid enim Verginius armis
Debuit ulcisci magis, aut cum Vindice Galba?
Quid Nero tam sævâ crudâque tyrannide fecit?
Hæc opera, atque hæ sunt generosi principis artes,
Gaudentis fœdo peregrina ad pulpita saltu
Prostitui, Grajæque apium meruisse coronæ.
Majorum effigies habeant insignia vocis:
Ante pedes Domitî longum tu pone Thyestæ
Syrma, vel Antigonæ, seu personam Menalippes,
Et de marmoreo citharam suspende colosso.
Quid, Catilina, tuis natalibus, atque Cethegi,

Inveniet quisquam sublimius? arma tamen vos
Nocturna, et flammas domibus, templisque, parastis,
Ut Braccatorum pueri, Senonumque minores,
Ausi, quod liceat tunicâ punire molestâ.
Sed vigilat Consul, vexillaque vestra coërcet.
Hic novus Arpinas, ignobilis, et modo Romæ
Municipalis Eques, galeatum ponit ubique
Præsidium attonitis, et in omni gente laborat.
Tantum igitur muros intra toga contulit illi
Nominis, et tituli, quantum non Leucade, quantum
Thessaliæ campis Octavius abstulit udo
Cædibus assiduis gladio. sed Roma parentem,
Roma patrem patriæ Ciceronem libera dixit.
Arpinas alius Volscorum in monte solebat
Poscere mercedes, alieno lassus aratro;
Nodosam post hæc frangebat vertice vitem,
Si lentus pigrâ muniret castra dolabrâ:
Hic tamen et Cimbros, et summa pericula rerum,
Excipit, et solus trepidantem protegit Urbem.
Atque ideo, postquam ad Cimbros stragemque volabant,
Qui nunquam attigerant majora cadavera, corvi,
Nobilis ornatur lauro collega secundâ.
Plebejæ Deciorum animæ, plebeja fuerunt
Nomina: pro totis legionibus hi tamen, et pro
Omnibus auxiliis, atque omni pube Latinâ,
Sufficiunt dís infernis, Terræque parenti;
Pluris enim Decii, quam quæ servantur ab illis.
Ancillâ natus, trabeam et diadema Quirini,
Et fasces, meruit regum ultimus ille bonorum.

Prodita laxabant portarum claustra tyrannis
Exsulibus juvenes ipsius Consulis, et quos
Magnum aliquid dubiâ pro libertate deceret,
Quod miraretur cum Coclite Mucius, et quæ
Imperii fines Tiberinum virgo natavit.
Occulta ad Patres produxit crimina servus,
Matronis lugendus: at illos verbera justis
Afficiunt pœnis, et legum prima securis.
Malo pater tibi sit Thersites, dummodo tu sis
Æacidæ similis, Vulcaniaque arma capessas,
Quam te Thersitæ similem producat Achilles.
Et tamen, ut longe repetas longeque revolvas
Nomen, ab infami gentem deducis asylo.
Majorum primus quisquis fuit ille tuorum,
Aut pastor fuit, aut illud, quod dicere nolo.

SATIRA IX.

Scire velim, quare toties mihi, Nævole, tristis
Occurras fronte obductâ, ceu Marsya victus.
Quid tibi cum vultu, qualem deprensus habebat
Ravola, dum Rhodopes udâ terit inguina barbâ?
Nos colaphum incutimus lambenti crustula servo.
Non erat hac facie miserabilior Crepereius
Pollio, qui, triplicem usuram præstare paratus,
Circuit, et fatuos non invenit. Unde repente
Tot rugæ? certe modico contentus agebas
Vernam equitem, conviva joco mordente facetus,
Et salibus vehemens intra pomœria natis.

Omnia nunc contra: vultus gravis, horrida siccæ
Silva comæ, nullus totâ nitor in cute, qualem
Bruttia præstabat calidi tibi fascia visci;
Sed fruticante pilo neglecta et squalida crura.
Quid macies ægri veteris, quem tempore longo
Torret quarta dies, olimque domestica febris?
Deprendas animi tormenta latentis in ægro
Corpore, deprendas et gaudia: sumit utrumque
Inde habitum facies. Igitur flexisse videris
Propositum, et vitæ contrarius ire priori.
Nuper enim, ut repeto, fanum Isidis, et Ganymedem,
Pacis, et advectæ secreta palatia Matris,
Et Cererem (nam quo non prostat femina templo?)
Notior Aufidio mœchus, celebrare solebas,
Quodque taces, ipsos etiam inclinare maritos.
Utile et hoc multis vitæ genus: at mihi nullum
Inde operæ pretium. pingues aliquando lacernas,
Munimenta togæ, duri crassique coloris,
Et male percussas textoris pectine Galli,
Accipimus, tenue argentum, venæque secundæ.
Fata regunt homines: fatum est et partibus illis,
Quas sinus abscondit. nam, si tibi sidera cessant,
Nil faciet longi mensura incognita nervi,
Quamvis te nudum spumanti Virro labello
Viderit, et blandæ assidue densæque tabellæ
Sollicitent: Αὐτὸς γὰρ ἐφέλκεται ἄνδρα κίναιδος.
Quod tamen ulterius monstrum, quam mollis avarus?
Hæc tribui, deinde illa dedi, mox plura tulisti.
Computat, ac cevet. Ponatur calculus, adsint
Cum tabulâ pueri. numera sestertia quinque

Omnibus in rebus: numerentur deinde labores.
An facile et pronum est agere intra viscera penem
Legitimum, atque illic hesternæ occurrere cœnæ?
Servus erit minus ille miser, qui foderit agrum,
Quam dominum. Sed tu sane tenerum et puerum te,
Et pulchrum, et dignum cyatho, cœloque, putabas.
Vos humili asseculæ, vos indulgebitis unquam
Cultori, jam nec morbo donare parati?
En, cui tu viridem umbellam, cui succina mittas
Grandia, natalis quoties redit, aut madidum ver
Incipit! et, stratâ positus longâque cathedrâ,
Munera femineis tractas secreta Kalendis.
Dic, passer, cui tot montes, tot prædia servas
Appula, tot milvos intra tua pascua lassos?
Te Trifolinus ager fecundis vitibus implet,
Suspectumque jugum Cumis, et Gaurus inanis.
Nam quis plura linit victuro dolia musto?
Quantum erat exhausti lumbos donare clientis
Jugeribus paucis? meliusne hic rusticus infans
Cum matre, et casulis, et collusore catello,
Cymbala pulsantis legatum fiet amici?
Improbus es, cum poscis, ait. sed pensio clamat,
Posce: sed appellat puer unicus, ut Polyphemi
Lata acies, per quam sollers evasit Ulixes.
Alter emendus erit; namque hic non sufficit: ambo
Pascendi. quid agam brumâ spirante? quid, oro,
Quid dicam scapulis puerorum Aquilone Decembri,
Et pedibus? Durate, atque exspectate cicadas?
Verum, ut dissimules, ut mittas cetera, quanto
Metiris pretio, quod, ni tibi deditus essem

Devotusque cliens, uxor tua virgo maneret?
Scis certe, quibus ista modis, quam sæpe rogaris,
Et quæ pollicitus. fugientem sæpe puellam
Amplexu rapui: tabulas quoque ruperat, et jam
Signabat. totâ vix hoc ego nocte redemi,
Te plorante foris. testis mihi lectulus, et tu,
Ad quem pervenit lecti sonus, et dominæ vox.
Instabile, ac dirimi cœptum, et jam pæne solutum,
Conjugium in multis domibus servavit adulter!
Quo te circumagas? quæ prima, aut ultima, ponas?
Nullum ergo meritum est, ingrate ac perfide, nullum,
Quod tibi filiolus, vel filia, nascitur ex me?
Tollis enim, et libris actorum spargere gaudes
Argumenta viri. foribus suspende coronas,
Jam pater es: dedimus, quod famæ opponere possis:
Jura parentis habes; propter me scriberis heres,
Legatum omne capis, nec non et dulce caducum.
Commoda præterea jungentur multa caducis,
Si numerum, si tres implevero. Justa doloris,
Nævole, causa tui. contra tamen ille quid affert?
Negligit, atque alium bipedem sibi quærit asellum.
Hæc, soli commissa tibi, celare memento,
Et tacitus nostras intra te fige querelas.
Nam res mortifera est inimicus pumice levis.
Qui modo secretum commiserat, ardet, et odit,
Tanquam prodiderim, quicquid scio. sumere ferrum,
Fuste aperire caput, candelam opponere valvis
Non dubitat. nec contemnas, aut despicias, quod
His opibus nunquam cara est annona veneni.
Ergo occulta teges, ut curia Martis Athenis.

O Corydon, Corydon! secretum divitis ullum
Esse putas? servi ut taceant, jumenta loquentur,
Et canis, et postes, et marmora. claude fenestras,
Vela tegant rimas, junge ostia, tollite lumen
E medio, taceant omnes, prope nemo recumbat:
Quod tamen ad cantum galli facit ille secundi,
Proximus ante diem caupo sciet; audiet et quæ
Finxerunt pariter librarius, archimagiri,
Carptores. quod enim dubitant componere crimen
In dominos, quoties rumoribus ulciscuntur
Baltea? Nec deerit, qui te per compita quærat
Nolentem, et miseram vinosus inebriet aurem.
Illos ergo roges, quicquid paulo ante petebas
A nobis. taceant illi: sed prodere malunt
Arcanum, quam surrepti potare Falerni,
Pro populo faciens, quantum Saufeja bibebat.
Vivendum recte est, cum propter plurima, tum his
Præcipue causis, ut linguas mancipiorum
Contemnas: nam lingua mali pars pessima servi.
Deterior tamen hic, qui liber non erit illis,
Quorum animas et farre suo custodit, et ære.
Idcirco, ut possim linguam contemnere servi,
Utile consilium modo, sed commune, dedisti:
Nunc mihi quid suades post damnum temporis, et spes
Deceptas? Festinat enim decurrere velox
Flosculus angustæ, miseræque brevissima vitæ
Portio: dum bibimus, dum serta, unguenta, puellas,
Poscimus, obrepit non intellecta senectus.
Ne trepida: nunquam pathicus tibi deerit amicus,
Stantibus et salvis his collibus; undique ad illos

Convenient et carpentis, et navibus, omnes,
Qui digito scalpunt uno caput. altera major
Spes superest: tu tantum erucis imprime dentem.
Hæc exempla para felicibus: at mea Clotho
Et Lachesis gaudent, si pascitur inguine venter.
O parvi nostrique Lares! quos ture minuto,
Aut farre, et tenui soleo exorare coronâ,
Quando ego figam aliquid, quo sit mihi tuta senectus
A tegete et baculo? viginti millia fenus
Pignoribus positis, argenti vascula puri,
Sed quæ Fabricius censor notet; et duo fortes
De grege Mœsorum, qui me cervice locatâ
Securum jubeant clamoso insistere Circo.
Sit mihi præterea curvus cælator, et alter,
Qui multas facies fingat cito: sufficiunt hæc,
Quando ego pauper ero. votum miserabile, nec spes
His saltem. nam, cum pro me Fortuna rogatur,
Affixit ceras illâ de nave petitas,
Quæ Siculos cantus effugit remige surdo.

SATIRA X.

Omnibus in terris, quæ sunt a Gadibus usque
Auroram, et Gangem, pauci dignoscere possunt
Vera bona, atque illis multum diversa, remotâ
Erroris nebulâ. Quid enim ratione timemus,
Aut cupimus? quid tam dextro pede concipis, ut te
Conatûs non pœniteat, votique peracti?
Evertere domos totas, optantibus ipsis,

Dî faciles. nocitura togâ, nocitura petuntur
Militiâ. torrens dicendi copia multis,
Et sua mortifera est facundia. viribus ille
Confisus periit, admirandisque lacertis.
Sed plures nimiâ congesta pecunia curâ
Strangulat, et cuncta exsuperans patrimonia census,
Quanto delphinis balæna Britannica major.
Temporibus diris igitur, jussuque Neronis,
Longinum et magnos Senecæ prædivitis hortos
Clausit, et egregias Lateranorum obsidet ædes,
Tota cohors. rarus venit in cœnacula miles.
Pauca licet portes argenti vascula puri,
Nocte iter ingressus, gladium contumque timebis,
Et motæ ad lunam trepidabis arundinis umbram:
Cantabit vacuus coram latrone viator.
Prima fere vota, et cunctis notissima templis,
Divitiæ, crescant ut opes, ut maxima toto
Nostra sit arca foro. sed nulla aconita bibuntur
Fictilibus: tunc illa time, cum pocula sumes
Gemmata, et lato Setinum ardebit in auro.
Jamne igitur laudas, quod de sapientibus alter
Ridebat, quoties de limine moverat unum
Protuleratque pedem; flebat contrarius alter?
Sed facilis cuivis rigidi censura cachinni:
Mirandum est, unde ille oculis suffecerit humor.
Perpetuo risu pulmonem agitare solebat
Democritus, quanquam non essent urbibus illis
Prætexta, et trabeæ, fasces, lectica, tribunal.
Quid, si vidisset Prætorem curribus altis
Extantem, et medio sublimem in pulvere Circi

In tunicâ Jovis, et pictæ Sarrana ferentem
Ex humeris aulæa togæ, magnæque coronæ
Tantum orbem, quanto cervix non sufficit ulla?
Quippe tenet sudans hanc publicus et, sibi Consul
Ne placeat, curru servus portatur eodem.
Da nunc et volucrem, sceptro quæ surgit eburno,
Illinc cornicines, hinc præcedentia longi
Agminis officia, et niveos ad frena Quirites,
Defossa in loculis, quos sportula fecit amicos.
Tunc quoque materiam risûs invenit ad omnes
Occursus hominum; cujus prudentia monstrat,
Summos posse viros, et magna exempla daturos,
Vervecum in patriâ, crassoque sub aëre, nasci.
Ridebat curas, nec non et gaudia vulgi;
Interdum et lacrimas, cum Fortunæ ipse minaci
Mandaret laqueum, mediumque ostenderet unguem.
Ergo supervacua, aut perniciosa petuntur,
Propter quæ fas est genua incerare deorum.
  Quosdam præcipitat subjecta potentia magnæ
Invidiæ, mergit longa atque insignis honorum
Pagina; descendunt statuæ, restemque sequuntur.
Ipsas deinde rotas bigarum impacta securis
Cædit, et immeritis franguntur crura caballis.
Jam stridunt ignes, jam follibus atque caminis
Ardet adoratum populo caput, et crepat ingens
Sejanus: deinde ex facie toto orbe secundâ
Fiunt urceoli, pelves, sartago, patellæ.
Pone domi lauros, duc in Capitolia magnum
Cretatumque bovem: Sejanus ducitur unco
Spectandus: gaudent omnes. quæ labra? quis illi

Vultus erat? nunquam, si quid mihi credis, amavi
Hunc hominem. sed quo cecidit sub crimine? quisnam
Delator? quibus indiciis, quo teste probavit?
Nil horum: verbosa et grandis epistola venit
A Capreis. Bene habet; nil plus interrogo. Sed quid
Turba Remi? Sequitur Fortunam, ut semper, et odit
Damnatos. idem populus, si Nursia Tusco
Favisset, si oppressa foret secura senectus
Principis, hac ipsâ Sejanum diceret horâ
Augustum. jam pridem, ex quo suffragia nulli
Vendimus, effudit curas. nam, qui dabat olim
Imperium, fasces, legiones, omnia, nunc se
Continet, atque duas tantum res anxius optat,
Panem et Circenses. Perituros audio multos.
Nil dubium: magna est fornacula: pallidulus mî
Brutidius meus ad Martis fuit obvius aram.
Quam timeo, victus ne pœnas exigat Ajax,
Ut male defensus! curramus præcipites, et,
Dum jacet in ripâ, calcemus Cæsaris hostem.
Sed videant servi, ne quis neget, et pavidum in jus
Cervice obstrictâ dominum trahat. Hi sermones
Tunc de Sejano, secreta hæc murmura vulgi.
Visne salutari sicut Sejanus, habere
Tantundem, atque illi summas donare curules?
Illum exercitibus præponere? tutor haberi
Principis angustâ Caprearum in rupe sedentis
Cum grege Chaldæo? vis certe pila, cohortes,
Egregios equites, et castra domestica. quid ni
Hæc cupias? et, qui nolunt occidere quenquam,
Posse volunt. Sed quæ præclara et prospera tanti,

Ut rebus lætis par sit mensura malorum?
Hujus, qui trahitur, prætextam sumere mavis,
An Fidenarum, Gabiorumque, esse potestas,
Et de mensurâ jus dicere, vasa minora
Frangere, pannosus vacuis Ædilis Ulubris?
Ergo, quid optandum foret, ignorasse fateris
Sejanum. nam, qui nimios optabat honores,
Et nimias poscebat opes, numerosa parabat
Excelsæ turris tabulata, unde altior esset
Casus, et impulsæ præceps immane ruinæ.
Quid Crassos, quid Pompejos evertit? et illum,
Ad sua qui domitos deduxit flagra Quirites?
Summus nempe locus, nullâ non arte petitus,
Magnaque numinibus vota exaudita malignis.
Ad generum Cereris sine cæde, et vulnere, pauci
Descendunt reges, et siccâ morte tyranni.
Eloquium ac famam Demosthenis, aut Ciceronis,
Incipit optare, et totis Quinquatribus optat,
Quisquis adhuc uno partam colit asse Minervam,
Quem sequitur custos angustæ vernula capsæ.
Eloquio sed uterque perît orator: utrumque
Largus, et exundans, leto dedit ingenii fons.
Ingenio manus est, et cervix, cæsa: nec unquam
Sanguine causidici maduerunt rostra pusilli.
O fortunatam natam, me Consule, Romam!
Antonî gladios potuit contemnere, si sic
Omnia dixisset. ridenda poëmata malo,
Quam te, conspicuæ divina Philippica famæ,
Volveris a primâ quæ proxima. Sævus et illum
Exitus eripuit, quem mirabantur Athenæ

Torrentem, et pleni moderantem frena theatri.
Dîs ille adversis genitus, fatoque sinistro,
Quem pater, ardentis massæ fuligine lippus,
A carbone, et forcipibus, gladiosque parante
Incude, et luteo Vulcano, ad rhetora misit.
Bellorum exuviæ, truncis affixa tropæis
Lorica, et fractâ de casside buccula pendens,
Et curtum temone jugum, victæque triremis
Aplustre, et summo tristis captivus in arcu,
Humanis majora bonis creduntur. ad hæc se
Romanus, Grajusque, ac Barbarus induperator
Erexit: causas discriminis, atque laboris,
Inde habuit. Tanto major famæ sitis est, quam
Virtutis. quis enim virtutem amplectitur ipsam,
Præmia si tollas? patriam tamen obruit olim
Gloria paucorum, et laudis, titulique cupido
Hæsuri saxis, cinerum custodibus: ad quæ
Discutienda valent sterilis mala robora ficûs;
Quandoquidem data sunt ipsis quoque fata sepulcris.
Expende Hannibalem: quot libras in duce summo
Invenies? hic est, quem non capit Africa, Mauro
Percussa Oceano, Niloque admota tepenti:
Rursus ad Æthiopum populos, aliósque elephantos,
Additur imperiis Hispania: Pyrenæum
Transilit. opposuit natura Alpemque nivemque:
Diducit scopulos, et montem rumpit aceto.
Jam tenet Italiam: tamen ultra pergere tendit:
Actum, inquit, nihil est, nisi Pœno milite portas
Frangimus, et mediâ vexillum pono Suburâ.
O qualis facies! et quali digna tabellâ,

Cum Gætula ducem portaret bellua luscum!
Exitus ergo quis est? O gloria! vincitur idem
Nempe, et in exsilium præceps fugit, atque ibi magnus,
Mirandusque, cliens sedet ad prætoria regis,
Donec Bithyno libeat vigilare tyranno.
Finem animæ, quæ res humanas miscuit olim,
Non gladii, non saxa dabunt, nec tela; sed ille
Cannarum vindex, et tanti sanguinis ultor,
Annulus. I, demens, et sævas curre per Alpes,
Ut pueris placeas, et declamatio fias!
Unus Pellæo juveni non sufficit orbis:
Æstuat infelix angusto limite mundi,
Ut Gyaræ clausus scopulis, parvâque Seripho.
Cum tamen a figulis munitam intraverit urbem,
Sarcophago contentus erit. Mors sola fatetur,
Quantula sint hominum corpuscula. Creditur olim
Velificatus Athos, et quicquid Græcia mendax
Audet in historiâ: constratum classibus îsdem,
Suppositumque rotis solidum mare: credimus altos
Defecisse amnes, epotaque flumina Medo
Prandente, et madidis cantat quæ Sostratus alis.
Ille tamen qualis rediit, Salamine relictâ,
In Corum atque Eurum solitus sævire flagellis,
Barbarus, Æolio nunquam hoc in carcere passos;
Ipsum compedibus qui vinxerat Ennosigæum?
Mitius id sane, quod non et stigmate dignum
Credidit. huic quisquam vellet servire deorum?
Sed qualis rediit? nempe unâ nave, cruentis
Fluctibus, ac tardâ per densa cadavera prorâ.
Has, toties optata, exegit gloria pœnas!

Da spatium vitæ, multos da, Jupiter, annos!
Hoc recto vultu solum, hoc et pallidus optas.
Sed quam continuis et quantis longa senectus
Plena malis! deformem et tetrum ante omnia vultum,
Dissimilemque sui, deformem pro cute pellem,
Pendentesque genas, et tales adspice rugas,
Quales, umbriferos ubi pandit Tabraca saltus,
In vetulâ scalpit jam mater simia buccâ.
Plurima sunt juvenum discrimina: pulchrior ille
Hoc, atque ille alio; multum hic robustior illo:
Una senum facies, cum voce trementia membra,
Et jam leve caput, madidique infantia nasi.
Frangendus misero gingivâ panis inermi:
Usque adeo gravis uxori, gnatisque, sibique,
Ut captatori moveat fastidia Cosso.
Non eadem vini atque cibi, torpente palato,
Gaudia: nam coïtûs jam longa oblivio; vel, si
Coneris, jacet exiguus cum ramice nervus,
Et, quamvis totâ palpetur nocte, jacebit.
Anne aliquid sperare potest hæc inguinis ægri
Canities? quid, quod merito suspecta libido est,
Quæ Venerem affectat sine viribus? Adspice partis
Nunc damnum alterius. nam quæ cantante voluptas,
Sit licet eximius citharœdus, sitve Seleucus,
Et quibus auratâ mos est fulgere lacernâ?
Quid refert, magni sedeat quâ parte theatri,
Qui vix cornicines exaudiat, atque tubarum
Concentus? clamore opus est, ut sentiat auris,
Quem dicat venisse puer, quot nuntiet horas.
Præterea, minimus gelido jam in corpore, sanguis

Febre calet solâ ; circumsilit agmine facto
Morborum omne genus: quorum si nomina quæras,
Promtius expediam, quot amaverit Hippia mœchos,
Quot Themison ægros autumno occiderit uno;
Quot Basilus socios, quot circumscripserit Hirrus
Pupillos; quot longa viros exsorbeat uno
Maura die, quot discipulos inclinet Hamillus:
Percurram citius, quot villas possideat nunc,
Quo tondente, gravis juveni mihi, barba sonabat.
Ille humero, hic lumbis, hic coxâ debilis; ambos
Perdidit ille oculos, et luscis invidet: hujus
Pallida labra cibum accipiunt digitis aliénis.
Ipse, ad conspectum cœnæ diducere rictum
Suetus, hiat tantum, ceu pullus hirundinis, ad quem
Ore volat pleno mater jejuna. sed omni
Membrorum damno major dementia, quæ nec
Nomina servorum, nec vultum agnoscit amici,
Cum quo præteritâ cœnavit nocte; nec illos,
Quos genuit, quos eduxit. nam codice sævo
Heredes vetat esse suos, bona tota feruntur
Ad Phialen: tantum artificis valet halitus oris,
Quod steterat multis in carcere fornicis annis.
Ut vigeant sensus animi, ducenda tamen sunt
Funera natorum, rogus adspiciendus amatæ
Conjugis, et fratris, plenæque sororibus urnæ.
Hæc data pœna diu viventibus, ut, renovatâ
Semper clade domûs, multis in luctibus, inque
Perpetuo mœrore, et nigrâ veste, senescant.
Rex Pylius, magno si quicquam credis Homero,
Exemplum vitæ fuit a cornice secundæ:

Felix nimirum, qui tot per sæcula mortem
Distulit. atque suos jam dextrâ computat annos,
Quique novum toties mustum bibit. oro, parumper
Attendas, quantum de legibus ipse queratur
Fatorum, et nimio de stamine, cum videt acris
Antilochi barbam ardentem: cum quærit ab omni,
Quisquis adest socius, cur hæc in tempora duret,
Quod facinus dignum tam longo admiserit ævo.
Hæc eadem Peleus, raptum cum luget Achillem,
Atque alius, cui fas Ithacum lugere natantem.
Incolumi Trojâ Priamus venisset ad umbras
Assaraci, magnis solennibus, Hectore funus
Portante, ac reliquis fratrum cervicibus, inter
Iliadum lacrimas, ut primos edere planctus
Cassandra inciperet, scissâque Polyxena pallâ,
Si foret exstinctus diverso tempore, quo non
Cœperat audaces Paris ædificare carinas.
Longa dies igitur quid contulit? omnia vidit
Eversa, et flammis Asiam, ferroque, cadentem.
Tunc miles tremulus positâ tulit arma tiarâ,
Et ruit ante aram summi Jovis, ut vetulus bos,
Qui domini cultris tenue et miserabile collum
Præbet, ab ingrato jam fastiditus aratro.
Exitus ille utcunque hominis: sed torva canino
Latravit rictu, quæ post hunc vixerat, uxor.
Festino ad nostros, et regem transeo Ponti,
Et Crœsum, quem vox justi facunda Solonis
Respicere ad longæ jussit spatia ultima vitæ.
Exsilium, et carcer, Minturnarumque paludes,
Et mendicatus victâ Carthagine panis,

Hinc causas habuere. quid illo cive tulisset
Natura in terris, quid Roma beatius unquam,
Si, circumducto captivorum agmine, et omni
Bellorum pompâ, animam exhalasset opimam,
Cum de Teutonico vellet descendere curru ?
Provida Pompejo dederat Campania febres
Optandas : sed multæ urbes, et publica vota,
Vicerunt. igitur Fortuna ipsius et Urbis
Servatum victo caput abstulit. Hoc cruciatu
Lentulus, hac pœnâ caruit, ceciditque Cethegus
Integer, et jacuit Catilina cadavere toto.
  Formam optat modico pueris, majore puellis
Murmure, cum Veneris fanum videt anxia mater,
Usque ad delicias votorum. Cur tamen, inquit,
Corripias ? pulchrâ gaudet Latona Dianâ.
Sed vetat optari faciem Lucretia, qualem
Ipsa habuit. cuperet Rutilæ Virginia gibbum
Accipere, atque suam Rutilæ dare. Filius autem
Corporis egregii miseros trepidosque parentes
Semper habet. rara est adeo concordia formæ,
Atque pudicitiæ ! Sanctos licet horrida mores
Tradiderit domus, ac veteres imitata Sabinos ;
Præterea castum ingenium, vultumque modesto
Sanguine ferventem, tribuat Natura benignâ
Larga manu : (quid enim puero conferre potest plus,
Custode et curâ, Natura, potentior omni ?)
Non licet esse viris. nam prodiga corruptoris
Improbitas ipsos audet tentare parentes.
Tanta in muneribus fiducia ! Nullus ephebum
Deformem sævâ castravit in arce tyrannus :

Nec prætextatum rapuit Nero loripedem, nec
Strumosum, atque utero pariter gibboque tumentem.
I nunc, et juvenis specie lætare tui! quem
Majora expectant discrimina. fiet adulter
Publicus, et pœnas metuet, quascunque mariti
Exigere irati: nec erit felicior astro
Martis, ut in laqueos nunquam incidat. exigit autem
Interdum ille dolor plus, quam lex ulla dolori
Concessit. necat hic ferro, secat ille cruentis
Verberibus, quosdam mœchos et mugilis intrat.
Sed tuus Endymion dilectæ fiet adulter
Matronæ: mox, cum dederit Servilia nummos,
Fiet et illius, quam non amat: exuet omnem
Corporis ornatum. quid enim ulla negaverit udis
Inguinibus, sive est hæc Oppia, sive Catulla?
Deterior totos habet illic femina mores.
Sed casto quid forma nocet? quid profuit immo
Hippolyto grave propositum? quid Bellerophonti?
Erubuit nempe hæc, ceu fastidita, repulsa.
Nec Stheneboea minus, quam Cressa, excanduit, et se
Concussere ambæ. Mulier sævissima tunc est,
Cum stimulos odio pudor admovet. Elige quidnam
Suadendum esse putes, cui nubere Cæsaris uxor
Destinat. optimus hic, et formosissimus idem,
Gentis patriciæ, rapitur miser exstinguendus
Messalinæ oculis: dudum sedet illa parato
Flammeolo, Tyriusque palam genialis in hortis
Sternitur, et ritu decies centena dabuntur
Antiquo: veniet cum signatoribus auspex.
Hæc tu secreta, et paucis commissa, putabas?

Non, nisi legitime, vult nubere. quid placeat, dic.
Ni parere velis, pereundum erit ante lucernas:
Si scelus admittas, dabitur mora parvula, dum res,
Nota Urbi et populo, contingat Principis aures.
Dedecus ille domûs sciet ultimus: interea tu
Obsequere imperio, si tanti vita dierum
Paucorum. quicquid melius leviusque putaris,
Præbenda est gladio pulchra hæc, et candida, cervix.
Nil ergo optabunt homines? Si consilium vis,
Permittes ipsis expendere numinibus, quid
Conveniat nobis, rebusque sit utile nostris.
Nam pro jucundis aptissima quæque dabunt dî.
Carior est illis homo, quam sibi. Nos, animorum
Impulsu, et cæcâ magnâque cupidine, ducti,
Conjugium petimus, partumque uxoris: at illis
Notum, qui pueri, qualisque futura sit uxor.
Ut tamen et poscas aliquid, voveasque sacellis
Exta, et candiduli divina tomacula porci;
Orandum est, ut sit mens sana in corpore sano.
Fortem posce animum, mortis terrore carentem;
Qui spatium vitæ extremum inter munera ponat
Naturæ, qui ferre queat quoscunque labores,
Nesciat irasci, cupiat nihil, et potiores
Herculis ærumnas credat, sævosque labores,
Et Venere, et cœnis, et plumâ Sardanapali.
Monstro, quod ipse tibi possis dare. Semita certe
Tranquillæ per virtutem patet unica vitæ.
Nullum numen habes, si sit prudentia; nos te,
Nos facimus, Fortuna, deam, cœloque locamus.

SATIRA XI.

Atticus eximie si cœnat, lautus habetur;
Si Rutilus, demens. quid enim majore cachinno
Excipitur vulgi, quam pauper Apicius? omnis
Convictus, thermæ, stationes, omne theatrum,
De Rutilo. nam, dum valida ac juvenilia membra
Sufficiunt galeæ, dumque ardent sanguine, fertur,
Non cogente quidem, sed nec prohibente tribuno,
Scripturus leges, et regia verba lanistæ.
Multos porro vides, quos, sæpe elusus, ad ipsum
Creditor introïtum solet exspectare macelli,
Et quibus in solo vivendi causa palato est.
Egregius cœnat, meliusque, miserrimus horum,
Et cito casurus, jam perlucente ruinâ.
Interea gustus elementa per omnia quærunt,
Nunquam animo pretiis obstantibus: interius si
Attendas, magis illa juvant, quæ pluris emuntur.
Ergo haud difficile est, perituram arcessere summam
Lancibus oppositis, vel matris imagine fractâ,
Et quadringentis nummis condire gulosum
Fictile: sic veniunt ad miscellanea ludî.
Refert ergo, quis hæc eadem paret: in Rutilo nam
Luxuria est; in Ventidio laudabile nomen
Sumit, et a censu famam trahit. Illum ego jure
Despiciam, qui scit quanto sublimior Atlas
Omnibus in Libyâ sit montibus: hic tamen idem
Ignoret, quantum ferratâ distet ab arcâ

Sacculus. E cœlo descendit Γνῶθι σεαυτὸν,
Figendum, et memori tractandum pectore, sive
Conjugium quæras, vel sacri in parte Senatûs
Esse velis. nec enim loricam poscit Achillis
Thersites, in qua se transducebat Ulixes.
Ancipitem seu tu magno discrimine causam
Protegere affectas; te consule, dic tibi, qui sis,
Orator vehemens, an Curtius et Matho buccæ.
Noscenda est mensura sui, spectandaque rebus
In summis, minimisque; etiam cum piscis emetur,
Ne mullum cupias, cum sit tibi gobio tantum
In loculis. quis enim te, deficiente crumenâ,
Et crescente gulâ, manet exitus, ære paterno
Ac rebus mersis in ventrem, fenoris atque
Argenti gravis, et pecorum, agrorumque, capacem?
Talibus a dominis post cuncta novissimus exit
Annulus, et digito mendicat Pollio nudo.
Non præmaturi cineres, nec funus acerbum,
Luxuriæ; sed morte magis metuenda senectus.
Hi plerumque gradus: conducta pecunia Romæ,
Et coram dominis consumitur. inde, ubi paullum,
Nescio quid, superest, et pallet fenoris auctor,
Qui vertere solum, Bajas et ad ostrea currunt.
Cedere namque foro jam non est deterius, quam
Esquilias a ferventi migrare Suburâ.
Ille dolor solus patriam fugientibus, illa
Mœstitia est, caruisse anno Circensibus uno.
Sanguinis in facie non hæret gutta: morantur
Pauci ridiculum effugientem ex Urbe pudorem.
Experiere hodie, nunquid pulcherrima dictu,

Persice, non præstem vitâ vel moribus, et re,
Sed laudem siliquas, occultus ganeo; pultes
Coram aliis dictem puero, sed in aure placentas.
Nam, cum sis conviva mihi promissus, habebis
Evandrum, venies Tirynthius, aut minor illo
Hospes, et ipse tamen contingens sanguine cœlum;
Alter aquis, alter flammis ad sidera missus.
Fercula nunc audi nullis ornata macellis.
De Tiburtino veniet pinguissimus agro
Hædulus, et toto grege mollior, inscius herbæ,
Necdum ausus virgas humilis mordere salicti,
Qui plus lactis habet, quam sanguinis; et montani
Asparagi, posito quos legit villica fuso.
Grandia præterea, tortoque calentia fœno,
Ova adsunt, ipsis cum matribus; et servatæ
Parte anni, quales fuerant in vitibus, uvæ:
Signinum Syriumque pirum, de corbibus îsdem
Æmula Picenis, et odoris mala recentis,
Nec metuenda tibi, siccatum frigore postquam
Autumnum, et crudi posuere pericula succi.
Hæc olim nostri jam luxuriosa Senatûs
Cœna fuit. Curius, parvo quæ legerat horto,
Ipse focis brevibus ponebat oluscula: quæ nunc
Squalidus in magnâ fastidit compede fossor,
Qui meminit, calidæ sapiat quid vulva popinæ.
Sicci terga suis, rarâ pendentia crate,
Moris erat quondam festis servare diebus,
Et natalitium cognatis ponere lardum,
Accedente novâ, si quam dabat hostia, carne.
Cognatorum aliquis titulo ter Consulis, atque

Castrorum imperiis, et Dictatoris honore,
Functus, ad has epulas solito maturius ibat,
Erectum domito referens a monte ligonem.
Cum tremerent autem Fabios, durumque Catonem,
Et Scauros, et Fabricios, postremo severos
Censoris mores etiam collega timeret:
Nemo inter curas, et seria, duxit habendum,
Qualis in Oceani fluctu testudo nataret,
Clarum Trojugenis factura, ac nobile, fulcrum;
Sed nudo latere, et parvis frons ærea lectis
Vile coronati caput ostendebat aselli,
Ad quod lascivi ludebant ruris alumni.
Tales ergo cibi, qualis domus, atque supellex.
Tunc rudis, et Grajas mirari nescius artes,
Urbibus eversis, prædarum in parte reperta
Magnorum artificum frangebat pocula miles,
Ut phaleris gauderet equus, cælataque cassis
Romuleæ simulacra feræ, mansuescere jussæ
Imperii fato, geminos sub rupe Quirinos,
Ac nudam effigiem clipeo venientis, et hastâ,
Pendentisque dei, perituro ostenderet hosti.
Argenti quod erat, solis fulgebat in armis.
Ponebant igitur Tusco farrata catino,
Omnia tunc, quibus invideas, si lividulus sis.
Templorum quoque majestas præsentior; et vox
Nocte fere mediâ, mediamque audita per Urbem,
Littore ab Oceani Gallis venientibus, et dís
Officium vatis peragentibus, his monuit nos.
Hanc rebus Latiis curam præstare solebat
Fictilis, et nullo violatus, Jupiter, auro.

Illa domi natas, nostrâque ex arbore, mensas
Tempora viderunt: hos lignum stabat in usus,
Annosam si forte nucem dejecerat Eurus.
At nunc divitibus cœnandi nulla voluptas,
Nil rhombus, nil dama sapit, putere videntur
Unguenta, atque rosæ; latos nisi sustinet orbes
Grande ebur, et magno sublimis pardus hiatu,
Dentibus ex illis, quos mittit porta Syenes,
Et Mauri celeres, et Mauro obscurior Indus,
Et quos deposuit Nabatæo bellua saltu,
Jam nimios, capitique graves. Hinc surgit orexis,
Hinc stomacho bilis: nam pes argenteus illis,
Annulus in digito quod ferreus. Ergo superbum
Convivam caveo, qui me sibi comparat, et res
Despicit exiguas. adeo nulla uncia nobis
Est eboris, nec tessellæ, nec calculus ex hac
Materiâ: quin ipsa manubria cultellorum
Ossea. non tamen his ulla unquam obsonia fiunt
Rancidula, aut ideo pejor gallina secatur.
Sed nec structor erit, cui cedere debeat omnis
Pergula, discipulus Trypheri doctoris, apud quem
Sumine cum magno lepus, atque aper, et pygargus,
Et Scythicæ volucres, et phœnicopterus ingens,
Et Gætulus oryx, hebeti lautissima ferro
Cæditur et totâ sonat ulmea cœna Suburâ.
Nec frustum capreæ subducere, nec latus Afræ
Novit avis noster tirunculus, ac rudis omni
Tempore, et exiguæ furtis imbutus ofellæ.
Plebejos calices, et paucis assibus emtos,
Porriget incultus puer, atque a frigore tutus:

Non Phryx, aut Lycius, non a mangone petitus
Quisquam erit et magno. cum posces, posce Latine.
Idem habitus cunctis, tonsi rectique capilli,
Atque hodie tantum propter convivia pexi.
Pastoris duri hic est filius, ille bubulci.
Suspirat, longo non visam tempore, matrem,
Et casulam, et notos tristis desiderat hœdos
Ingenui vultûs puer, ingenuique pudoris,
Quales esse decet, quos ardens purpura vestit;
Nec pugillares defert in balnea raucus
Testiculos, nec vellendas jam præbuit alas;
Crassa nec opposito pavidus tegit inguina gutto.
Hic tibi vina dabit, diffusa in montibus illis,
A quibus ipse venit, quorum sub vertice lusit:
Namque una atque eadem est vini patria, atque ministri.
Forsitan exspectes, ut Gaditana canoro
Incipiat prurire choro, plausuque probatæ
Ad terram tremulo descendant clune puellæ,
Irritamentum Veneris languentis, et acres
Divitis urticæ. major tamen ista voluptas
Alterius sexûs: magis ille extenditur, et mox,
Auribus atque oculis concepta, urina movetur.
Non capit has nugas humilis domus. audiat ille
Testarum crepitus cum verbis, nudum olido stans
Fornice mancipium quibus abstinet; ille fruatur
Vocibus obscænis, omnique libidinis arte,
Qui Lacedæmonium pytismate lubricat orbem:
Namque ibi Fortunæ veniam damus. Alea turpis,
Turpe et adulterium mediocribus. hæc eadem illi

Omnia cum faciant, hilares nitidique vocantur.
Nostra dabunt alios hodie convivia ludos:
Conditor Iliados cantabitur, atque Maronis
Altisoni dubiam facientia carmina palmam.
Quid refert, tales versus quâ voce legantur?
Sed nunc dilatis averte negotia curis,
Et gratam requiem dona tibi, quando licebit
Per totam cessare diem: non fenoris ulla
Mentio, nec, primâ si luce egressa reverti
Nocte solet, tacito bilem tibi contrahat uxor,
Humida suspectis referens multicia rugis,
Vexatasque comas, et vultum, auremque, calentem.
Protenus ante meum, quicquid dolet, exue limen:
Pone domum, et servos, et quicquid frangitur illis,
Aut perit: ingratos ante omnia pone sodales.
Interea Megalesiacæ spectacula mappæ
Idæum solenne colunt, similisque triumpho
Præda caballorum Prætor sedet, ac, mihi pace
Immensæ nimiæque licet si dicere plebis,
Totam hodie Romam circus capit, et fragor aurem
Percutit, eventum viridis quo colligo panni.
Nam, si deficeret, mœstam attonitamque videres
Hanc urbem, veluti Cannarum in pulvere victis
Consulibus. spectent juvenes, quos clamor, et audax
Sponsio, quos cultæ decet assedisse puellæ:
Spectent hoc nuptæ, juxta recubante marito,
Quod pudeat narrasse aliquem præsentibus ipsis:
Nostra bibat vernum contracta cuticula solem,
Effugiatque togam. Jam nunc in balnea, salvâ
Fronte, licet vadas, quanquam solida hora supersit

Ad sextam. facere hoc non possis quinque diebus
Continuis, quia sunt talis quoque tædia vitæ
Magna. Voluptates commendat rarior usus.

SATIRA XII.

Natali, Corvine, die mihi dulcior hæc lux,
Quâ festus promissa deis animalia cespes
Exspectat. niveam Reginæ cædimus agnam :
Par vellus dabitur pugnanti Gorgone Maurâ.
Sed procul extensum petulans quatit hostia funem,
Tarpejo servata Jovi, frontemque coruscat:
Quippe ferox vitulus, templis maturus, et aræ,
Spargendusque mero, quem jam pudet ubera matris
Ducere, qui vexat nascenti robora cornu.
Si res ampla domi, similisque affectibus, esset,
Pinguior Hispullâ traheretur taurus, et ipsâ
Mole piger, nec finitimâ nutritus in herbâ;
Læta sed ostendens Clitumni pascua sanguis
Iret, et a grandi cervix ferienda ministro,
Ob reditum trepidantis adhuc, horrendaque passi
Nuper, et incolumem sese mirantis, amici.
Nam, præter pelagi casus, et fulguris ictum
Evasi, densæ cœlum abscondere tenebræ
Nube unâ, subitusque antennas impulit ignis;
Cum se quisque illo percussum crederet, et mox
Attonitus nullum conferri posse putaret
Naufragium velis ardentibus. Omnia fiunt

Talia, tam graviter, si quando poetica surgit
Tempestas. Genus ecce aliud discriminis! audi,
Et miserere iterum, quanquam sint cetera sortis
Ejusdem: pars dira quidem, sed cognita multis,
Et quam votivâ testantur fana tabellâ
Plurima. pictores quis nescit ab Iside pasci?
Accidit et nostro similis fortuna Catullo.
Cum plenus fluctu medius foret alveus, et jam,
Alternum puppis latus evertentibus undis,
Arboris incertæ nullam prudentia cani
Rectoris conferret opem; decidere jactu
Cœpit cum ventis, imitatus castora, qui se
Eunuchum ipse facit, cupiens evadere damno
Testiculi: adeo medicatum intelligit inguen.
Fundite, quæ mea sunt, dicebat, cuncta, Catullus,
Præcipitare volens etiam pulcherrima, vestem
Purpuream, teneris quoque Mæcenatibus aptam,
Atque alias, quarum generosi graminis ipsum
Infecit natura pecus, sed et egregius fons
Viribus occultis, et Bæticus adjuvat aër.
Ille nec argentum dubitabat mittere, lances
Parthenio factas, urnæ cratera capacem,
Et dignum sitiente Pholo, vel conjuge Fusci.
Adde et bascaudas, et mille escaria, multum
Cælati, biberat quo callidus emtor Olynthi.
Sed quis nunc alius, quâ mundi parte, quis audet
Argento præferre caput, rebusque salutem?
Non propter vitam faciunt patrimonia quidam,
Sed, vitio cæci, propter patrimonia vivunt.
Jactatur rerum utilium pars maxima: sed nec

Damna levant. tunc, adversis urgentibus, illuc
Recidit, ut malum ferro submitteret, ac se
Explicat angustum, discriminis ultima quando
Præsidia afferimus, navem factura minorem.
I nunc, et ventis animam committe, dolato
Confisus ligno, digitis a morte remotus
Quatuor, aut septem, si sit latissima tæda!
Mox cum reticulis, et pane, et ventre lagenæ,
Adspice sumendas in tempestate secures.
Sed, postquam jacuit planum mare, tempora postquam
Prospera vectoris, fatumque valentius Euro,
Et pelago; postquam Parcæ meliora benignâ
Pensa manu ducunt hilares, et staminis albi
Lanificæ, modicâ nec multum fortior aurâ
Ventus adest: inopi miserabilis arte cucurrit
Vestibus extentis, et, quod superaverat unum,
Velo prora suo: jam deficientibus Austris,
Spes vitæ cum sole redit: tum, gratus Iulo,
Atque novercali sedes prælata Lavino,
Conspicitur sublimis apex, cui candida nomen
Scrofa dedit, lætis Phrygibus mirabile sumen,
Et nunquam visis triginta clara mamillis.
Tandem intrat positas inclusa per æquora moles,
Tyrrhenamque Pharon, porrectaque brachia rursum,
Quæ pelago occurrunt medio, longeque relinquunt
Italiam. non sic igitur mirabere portus,
Quos natura dedit: sed truncâ puppe magister
Interiora petit, Bajanæ pervia cymbæ,
Tuti stagna sinûs. gaudent ibi vertice raso
Garrula securi narrare pericula nautæ.

Ite igitur, pueri, linguis animisque faventes,
Sertaque delubris, et farra imponite cultris,
Ac molles ornate focos, glebamque virentem:
Jam sequar, et, sacro, quod præstat, rite peracto,
Inde domum repetam, graciles ubi parva coronas
Accipiunt fragili simulacra nitentia cerâ.
Hic nostrum placabo Jovem, laribusque paternis
Tura dabo, atque omnes violæ jactabo colores.
Cuncta nitent: longos erexit janua ramos
Et matutinis operatur festa lucernis.
Nec suspecta tibi sint hæc, Corvine: Catullus,
Pro cujus reditu tot pono altaria, parvos
Tres habet heredes. Libet exspectare, quis ægram,
Et claudentem oculos, gallinam impendat amico
Tam sterili. verum hæc nimia est impensa: coturnix
Nulla unquam pro patre cadet. sentire calorem
Si cœpit locuples Gallita, et Paccius, orbi,
Legitime fixis vestitur tota tabellis
Porticus. existunt, qui promittant hecatomben:
Quatenus hic non sunt, nec venales, elephanti,
Nec Latio, aut usquam sub nostro sidere, talis
Bellua concipitur: sed, furvâ gente petita,
Arboribus Rutulis, et Turni pascitur agro,
Cæsaris armentum, nulli servire paratum
Privato: siquidem Tyrio parere solebant
Hannibali, et nostris ducibus, regique Molosso,
Horum majores, ac dorso ferre cohortes,
Partem aliquam belli, et euntem in prælia turrim.
Nulla igitur mora per Novium, mora nulla per Histrum
Pacuvium, quin illud ebur ducatur ad aras,

Et cadat ante lares Gallitæ, victima sola
Tantis digna deis, et captatoribus horum.
Alter enim, si concèdas mactare, vovebit
De grege servorum magna aut pulcherrima quæque
Corpora: vel pueris, et frontibus ancillarum
Imponet vittas; et, si qua est nubilis illi
Iphigenia domi, dabit hanc altaribus, etsi
Non sperat tragicæ furtiva piacula cervæ.
Laudo meum civem, nec comparo testamento
Mille rates: nam, si Libitinam evaserit æger,
Delebit tabulas, inclusus carcere nassæ,
Post meritum sane mirandum, atque omnia soli
Forsan Pacuvio breviter dabit. ille superbus
Incedet, victis rivalibus. Ergo vides, quam
Grande operæ pretium faciat jugulata Mycènis.
Vivat Pacuvius, quæso, vel Nestora totum:
Possideat, quantum rapuit Nero: montibus aurum
Exæquet; nec amet quenquam, nec ametur ab ullo!

SATIRA XIII.

Exemplo quodcunque malo committitur, ipsi
Displicet auctori. Prima est hæc ultio, quod, se
Judice, nemo nocens absolvitur, improba quamvis
Gratia fallaci Prætoris vicerit urnâ.
Quid sentire putas omnes, Calvine, recenti
De scelere, et fidei violatæ crimine? Sed nec
Tam tenuis census tibi contigit, ut mediocris
Jacturæ te mergat onus: nec rara videmus,
Quæ pateris. casus multis hic cognitus, ac jam

Tritus, et e medio Fortunæ ductus acervo.
Ponamus nimios gemitus: flagrantior æquo
Non debet dolor esse viri, nec vulnere major.
Tu, quamvis levium minimam, exiguamque, malorum
Particulam vix ferre potes, spumantibus ardens
Visceribus, sacrum tibi quod non reddat amicus
Depositum. Stupet hæc, qui jam post terga reliquit
Sexaginta annos, Fontejo Consule natus?
An nihil in melius tot rerum proficis usu?
Magna quidem, sacris quæ dat præcepta libellis,
Victrix Fortunæ Sapientia. Ducimus autem
Hos quoque felices, qui ferre incommoda vitæ,
Nec jactare jugum, vitâ didicere magistrâ.
Quæ tam festa dies, ut cesset prodere furem,
Perfidiam, fraudes, atque omni ex crimine lucrum
Quæsitum, et partos gladio, vel pyxide, nummos?
Rari quippe boni: numerus vix est totidem, quot
Thebarum portæ, vel divitis ostia Nili.
Nona ætas agitur, pejoraque secula ferri
Temporibus: quorum sceleri non invenit ipsa
Nomen et a nullo posuit Natura metallo.
Nos hominum divumque fidem clamore ciemus,
Quanto Fæsidium laudat vocalis agentem
Sportula. Dic, senior bullâ dignissime, nescis,
Quas habeat Veneres aliena pecunia? nescis,
Quem tua simplicitas risum vulgo moveat, cum
Exigis a quoquam, ne pejeret, et putet ullis
Esse aliquod numen templis, aræque rubenti?
Quondam hoc indigenæ vivebant more, prius quam
Sumeret agrestem, posito diademate, falcem

Saturnus fugiens; tunc, cum virguncula Juno,
Et privatus adhuc Idæis Jupiter antris.
Nulla super nubes convivia cœlicolarum,
Nec puer Iliacus, formosa nec Herculis uxor
Ad cyathos, et, jam siccato nectare, tergens
Brachia Vulcanus, Liparæâ nigra tabernâ.
Prandebat sibi quisque deus, nec turba deorum
Talis, ut est hodie, contentaque sidera paucis
Numinibus miserum urgebant Atlanta minori
Pondere. nondum aliquis sortitus triste profundi
Imperium, aut Siculâ torvus cum conjuge Pluton.
Nec rota, nec Furiæ, nec saxum, aut vulturis atri
Pœna: sed infernis hilares sine regibus umbræ.
Improbitas illo fuit admirabilis ævo.
Credebant hoc grande nefas, et morte piandum,
Si juvenis vetulo non assurrexerat, et si
Barbato cuicunque puer, licet ipse videret
Plura domi fraga, et majores glandis acervos.
Tam venerabile erat præcedere quatuor annis,
Primaque par adeo sacræ lanugo senectæ!
Nunc, si depositum non infitietur amicus,
Si reddat veterem cum tota ærugine follem,
Prodigiosa fides, et Tuscis digna libellis,
Quæque coronatâ lustrari debeat agnâ.
Egregium sanctumque virum si cerno, bimembri
Hoc monstrum puero, vel miranti sub aratro
Piscibus inventis, et fetæ comparo mulæ;
Sollicitus, tanquam lapides effuderit imber,
Examenque apium longâ consederit uvâ
Culmine delubri, tanquam in mare fluxerit amnis

Gurgitibus miris et lactis vortice torrens.
  Intercepta decem quereris sestertia fraude
Sacrilegâ? quid si bis centum perdidit alter
Hoc arcana modo? majorem tertius illâ
Summam, quam patulæ vix ceperat angulus arcæ?
Tam facile et pronum est superos contemnere testes,
Si mortalis idem nemo sciat! Adspice, quantâ
Voce neget, quæ sit ficti constantia vultûs!
Per Solis radios, Trapejaque fulmina, jurat,
Et Martis frameam, et Cirrhæi spicula vatis;
Per calamos venatricis, pharetramque, Puellæ,
Perque tuum, pater Aegæi Neptune, tridentem:
Addit et Herculeos arcus, hastamque Minervæ,
Quicquid habent telorum armamentaria cœli.
Si vero et pater est: Comedam, inquit, flebile gnati
Sinciput elixi, Pharioque madentis aceto.
  Sunt, in Fortunæ qui casibus omnia ponant,
Et nullo credant mundum rectore moveri,
Naturâ volvente vices et lucis, et anni;
Atque ideo intrepidi quæcunque altaria tangunt.
Est alius metuens, ne crimen pœna sequatur:
Hic putat esse deos, et pejerat, atque ita secum:
Decernat, quodcunque volet, de corpore nostro
Isis, et irato feriat mea lumina sistro,
Dummodo vel cæcus teneam, quos abnego, nummos.
Et pthisis, et vomicæ putres, et dimidium crus
Sunt tanti? pauper locupletem optare podagram
Ne dubitet Ladas, si non eget Anticyrâ, nec
Archigene. quid enim velocis gloria plantæ
Præstat, et esuriens Pisææ ramus olivæ?

Ut sit magna, tamen certe lenta ira deorum est.
Si curant igitur cunctos punire nocentes,
Quando ad me venient? sed et exorabile numen
Fortasse experiar: solet his ignoscere. multi
Committunt eadem diverso crimina fato:
Ille crucem sceleris pretium tulit, hic diadema.
Sic animum, diræ trepidum formidine culpæ,
Confirmant. tunc te, sacra ad delubra vocantem,
Præcedit, trahere immo ultro, ac vexare, paratus.
Nam, cum magna malæ superest audacia causæ,
Creditur a multis fiducia. mimum agit ille,
Urbani qualem fugitivus scurra Catulli:
Tu miser exclamas, ut Stentora vincere possis,
Vel potius, quantum Gradivus Homericus: Audis,
Jupiter, hæc, nec labra moves, cum mittere vocem
Debueras, vel marmoreus, vel aëneus? aut cur
In carbone tuo chartâ pia tura solutâ
Ponimus, et sectum vituli jecur, albaque porci
Omenta? ut video, nullum discrimen habendum est
Effigies inter vestras, statuamque Vagellî.
  Accipe, quæ contra valeat solatia ferre,
Et qui nec Cynicos, nec Stoïca dogmata legit,
A Cynicis tunicâ distantia; non Epicurum
Suspicit, exigui lætum plantaribus horti.
Curentur dubii medicis majoribus ægri;
Tu venam vel discipulo committe Philippi.
Si nullum in terris tam detestabile factum
Ostendis, taceo; nec pugnis cædere pectus
Te veto, nec planâ faciem contundere palmâ:
Quandoquidem accepto claudenda est janua damno,

Et majore domûs gemitu, majore tumultu,
Planguntur nummi, quam funera. nemo dolorem
Fingit in hoc casu, vestem deducere summam
Contentus, vexare oculos humore coacto.
Ploratur lacrimis amissa pecunia veris.
Sed, si cuncta vides simili fora plena querelâ;
Si, decies lectis diversâ parte tabellis,
Vana supervacui dicunt chirographa ligni,
Arguit ipsorum quos litera, gemmaque princeps
Sardonychum, loculis quæ custoditur eburnis:
Tene, O delicias! extra communia censes
Ponendum? quî tu gallinæ filius albæ,
Nos viles pulli, nati infelicibus ovis?
Rem pateris modicam, et mediocri bile ferendam,
Si flectas oculos majora ad crimina. confer
Conductum latronem, incendia sulfure cœpta,
Atque dolo, primos cum janua colligit ignes:
Confer et hos, veteris qui tollunt grandia templi
Pocula adorandæ robiginis, et populorum
Dona, vel antiquo positas a rege coronas.
Hæc ibi si non sunt, minor exstat sacrilegus, qui
Radat inaurati femur Herculis, et faciem ipsam
Neptuni; qui bracteolam de Castore ducat.
An dubitet, solitus totum conflare Tonantem?
Confer et artifices mercatoremque veneni,
Et deducendum corio bovis in mare, cum quo
Clauditur adversis innoxia simia fatis.
Hæc quota pars scelerum, quæ custos Gallicus Urbis
Usque a Lucifero, donec lux occidat, audit?
Humani generis mores tibi nosse volenti

Sufficit una domus. paucos consume dies, et
Dicere te miserum, postquam illinc veneris, aude.
Quis tumidum guttur miratur in Alpibus? aut quis
In Meroë crasso majorem infante mamillam?
Cærula quis stupuit Germani lumina, flavam
Cæsariem, et madido torquentem cornua cirro?
Nempe quod hæc illis natura est omnibus una.
Ad subitas Thracum volucres, nubemque sonoram,
Pygmæus parvis currit bellator in armis:
Mox impar hosti, raptusque per aëra curvis
Unguibus a sævâ fertur grue. si videas hoc
Gentibus in nostris, risu quatiare: sed illic,
Quanquam eadem assidue spectentur prœlia, ridet
Nemo, ubi tota cohors pede non est altior uno.
Nullane perjuri capitis, fraudisque nefandæ,
Pœna erit? Abreptum crede hunc graviore catenâ
Protenus, et nostro (quid plus velit ira?) necari
Arbitrio: manet illa tamen jactura, nec unquam
Depositum tibi sospes erit. Sed corpore trunco
Invidiosa dabit minimus solatia sanguis:
At vindicta bonum vitâ jucundius ipsâ.
Nempe hoc indocti, quorum præcordia nullis
Interdum, aut levibus, videas flagrantia causis.
Quantulacunque adeo est occasio, sufficit iræ.
Chrysippus non dicet idem, nec mite Thaletis
Ingenium, dulcique senex vicinus Hymetto,
Qui partem, acceptæ sæva inter vincla, cicutæ
Accusatori nollet dare. Plurima felix
Paullatim vitia, atque errores exuit omnes,
Prima docens rectum, Sapientia. quippe minuti

Semper et infirmi est animi, exiguique, voluptas
Ultio: continuo sic collige, quod vindictâ
Nemo magis gaudet, quam femina. Cur tamen hos tu
Evasisse putes, quos, diri conscia facti,
Mens habet attonitos, et surdo verbere cædit,
Occultum quatiente animo tortore flagellum?
Pœna autem vehemens, ac multo sævior illis,
Quas et Cædicius gravis invenit, et Rhadamanthus,
Nocte dieque suum gestare in pectore testem.
Spartano cuidam respondit Pythia vates,
Hand impunitum quondam fore, quod dubitaret
Depositum retinere, et fraudem jure tueri
Jurando: quærebat enim, quæ numinis esset
Mens, et an hoc illi facinus suaderet Apollo?
Reddidit ergo metu, non moribus; et tamen omnem
Vocem adyti dignam templo, veramque, probavit,
Exstinctus totâ pariter cum prole, domoque,
Et, quamvis longâ deductis gente, propinquis.
Has patitur pœnas peccandi sola voluntas.
Nam, scelus intra se tacitum qui cogitat ullum,
Facti crimen habet. cedo, si conata peregit?
Perpetua anxietas nec mensæ tempore cessat,
Faucibus ut morbo siccis, interque molares
Difficili crescente cibo. sed vina misellus
Exspuit: Albani veteris pretiosa senectus
Displicet. ostendas melius, densissima ruga
Cogitur in frontem, velut acri ducta Falerno.
Nocte brevem si forte indulsit cura soporem,
Et, toto versata toro, jam membra quiescunt;
Continuo templum, et violati numinis aras,

Et, quod præcipuis mentem sudoribus urget,
Te videt in somnis. tua sacra et major imago
Humanâ turbat pavidum, cogitque fateri.
Hi sunt, qui trepidant, et ad omnia fulgura pallent,
Cum tonat: exanimes primo quoque murmure cæli;
Non quasi fortuitus, nec ventorum rabie, sed
Iratus cadat in terras, et judicet ignis.
Illa nihil nocuit, curâ graviore timetur
Proxima tempestas, velut hoc dilata sereno.
Præterea, lateris vigili cum febre dolorem
Si cœpere pati, missum ad sua corpora morbum
Infesto credunt a numine: saxa deorum
Hæc, et tela, putant. pecudem spondere sacello
Balantem, et laribus cristam promittere galli,
Non audent. quid enim sperare nocentibus ægris
Concessum? vel quæ non dignior hostia vitâ?
Mobilis et varia est ferme natura malorum.
Cum scelus admittunt, superest constantia: quid fas
Atque nefas, tandem incipiunt sentire peractis
Criminibus. tamen ad mores Natura recurrit
Damnatos, fixa, et mutari nescia. nam quis
Peccandi finem posuit sibi? quando recepit,
Ejectum semel attritâ de fronte, ruborem?
Quisnam hominum est, quem tu contentum videris uno
Flagitio? dabit in laqueum vestigia noster
Perfidus, et nigri patietur carceris uncum,
Aut maris Ægæi rupem, scopulosque frequentes
Exsulibus magnis. pœnâ gaudebis amarâ

Nominis invisi, tandemque fatebere lætus,
Nec surdum, nec Tiresiam, quenquam esse deorum.

SATIRA XIV.

Plurima sunt, Fuscine, et famâ digna sinistrâ,
Et nitidis maculam hæsuram figentia rebus,
Quæ monstrant ipsi pueris, traduntque, parentes.
Si damnosa senem juvat alea, ludit et heres
Bullatus, parvoque eadem movet arma fritillo.
Nec melius de se cuiquam sperare propinquo
Concedet juvenis, qui radere tubera terræ,
Boletum condire, et eodem jure natantes
Mergere ficedulas didicit, nebulone parente,
Et canâ monstrante gulâ. Quum septimus annus
Transierit puerum, nondum omni dente renato,
Barbatos licet admoveas mille inde magistros,
Hinc totidem, cupiet lauto cœnare paratu
Semper, et a magnâ non degenerare culinâ.
Mitem animum, et mores modicis erroribus æquos
Præcipit, atque animas servorum, et corpora, nostrâ
Materiâ constare putat, paribusque elementis;
An sævire docet Rutilus, qui gaudet acerbo
Plagarum strepitu, et nullam Sirena flagellis
Comparat, Antiphates trepidi laris, ac Polyphemus?
Tum felix, quoties aliquis, tortore vocato,
Uritur ardenti duo propter lintea ferro.
Quid suadet juveni lætus stridore catenæ,
Quem mire afficiunt inscripta ergastula, carcer

Rusticus? Exspectas, ut non sit adultera Largæ
Filia, quæ nunquam maternos dicere mœchos
Tam cito, nec tanto poterit contexere cursu,
Ut non ter decies respiret? Conscia matri
Virgo fuit: ceras nunc, hac dictante, pusillas
Implet, et ad mœchum dat eisdem ferre cinædis.
Sic Natura jubet: velocius et citius nos
Corrumpunt vitiorum exempla domestica, magnis
Cum subeunt animos auctoribus. Unus et alter
Forsitan hæc spernant juvenes, quibus arte benignâ,
Et meliore luto, finxit præcordia Titan:
Sed reliquos fugienda patrum vestigia ducunt,
Et monstrata diu veteris trahit orbita culpæ.
Abstineas igitur damnandis. hujus enim vel
Una potens ratio est, ne crimina nostra sequantur
Ex nobis geniti: quoniam dociles imitandis
Turpibus ac pravis omnes sumus, et Catilinam
Quocunque in populo videas, quocunque sub axe;
Sed nec Brutus erit, Bruti nec avunculus usquam.
Nil dictu fœdum visuque hæc limina tangat,
Intra quæ puer est. procul hinc, procul inde puellæ
Lenonum, et cantus pernoctantis parasiti.
Maxima debetur puero reverentia. si quid
Turpe paras, ne tu pueri contemseris annos:
Sed peccaturo obstet tibi filius infans.
Nam, si quid dignum Censoris fecerit irâ
Quandoque, et similem tibi se non corpore tantum,
Nec vultu, dederit, morum quoque filius, et qui
Omnia deterius tua per vestigia peccet;
Corripies nimirum, et castigabis acerbo

Clamore, ac post hæc tabulas mutare parabis.
Unde tibi frontem libertatemque parentis,
Cum facias pejora senex, vacuumque cerebro
Jampridem caput hoc ventosa cucurbita quærat?
  Hospite venturo, cessabit nemo tuorum.
Verre pavimentum, nitidas ostende columnas,
Arida cum totâ descendat aranea telâ,
Hic leve argentum, vasa aspera tergeat alter:
Vox domini furit instantis, virgamque tenentis.
Ergo miser trepidas, ne, stercore fœda canino,
Atria displiceant oculis venientis amici,
Ne perfusa luto sit porticus; et tamen uno
Semodio scobis hæc emendat servulus unus:
Illud non agitas, ut sanctam filius omni
Adspiciat sine labe domum, vitioque carentem?
Gratum est, quod patriæ civem, populoque, dedisti,
Si facis, ut patriæ sit idoneus, utilis agris,
Utilis et bellorum et pacis rebus agendis.
Plurimum enim intererit, quibus artibus, et quibus hunc tu
Moribus instituas. Serpente ciconia pullos
Nutrit, et inventâ per devia rura lacertâ:
Illi eadem sumtis quærunt animalia pinnis.
Vultur jumento, et canibus, crucibusque relictis,
Ad fœtus properat, partemque cadaveris affert.
Hic est ergo cibus magni quoque vulturis, et se
Pascentis, propriâ cum jam facit arbore nidos.
Sed leporem, aut capream, famulæ Jovis, et generosæ
In saltu venantur aves: hinc præda cubili
Ponitur: inde autem, cum se matura levarit

Progenies, stimulante fame, festinat ad illam,
Quam primum prædam rupto gustaverat ovo.
Ædificator erat Cetronius, et, modo curvo
Littore Cajetæ, summâ nunc Tiburis arce,
Nunc Prænestinis in montibus, alta parabat
Culmina villarum, Græcis longeque petitis
Marmoribus vincens Fortunæ atque Herculis ædem,
Ut spado vincebat Capitolia nostra Posides.
Dum sic ergo habitat Cetronius, imminuit rem,
Fregit opes; nec parva tamen mensura relictæ
Partis erat: totam hanc turbavit filius amens,
Dum meliore novas attollit marmore villas.
Quidam, sortiti metuentem sabbata patrem,
Nil præter nubes, et cœli numen, adorant;
Nec distare putant humanâ carne suillam,
Quâ pater abstinuit: mox et præputia ponunt.
Romanas autem soliti contemnere leges,
Judaicum ediscunt, et servant, ac metuunt jus,
Tradidit arcano quodcunque volumine Moses.
Non monstrare vias, eadem nisi sacra colenti:
Quæsitum ad fontem solos deducere verpos.
Sed pater in causâ, cui septima quæque fuit lux
Ignava, et partem vitæ non attigit ullam.
Sponte tamen juvenes imitantur cetera: solam
Inviti quoque avaritiam exercere jubentur.
Fallit enim vitium specie virtutis et umbrâ,
Cum sit triste habitu, vultuque et veste severum.
Nec dubie, tanquam frugi, laudatur avarus,
Tanquam parcus homo, et rerum tutela suarum
Certa magis, quam si fortunas servet easdem

Hesperidum serpens aut Ponticus. adde quod hunc, de
Quo loquor, egregium populus putat acquirendi
Artificem: quippe his crescunt patrimonia fabris.
Sed crescunt quocunque modo, majoraque fiunt
Incude assiduâ, semperque ardente camino.
Et pater ergo animi felices credit avaros,
Qui miratur opes, qui nulla exempla beati
Pauperis esse putat: juvenes hortatur, ut illam
Ire viam pergant, et eidem incumbere sectæ.
Sunt quædam vitiorum elementa: his protenus illos
Imbuit, et cogit minimas ediscere sordes:
Mox acquirendi docet insatiabile votum.
Servorum ventres modio castigat iniquo,
Ipse quoque esuriens: neque enim omnia sustinet unquam
Mucida cærulei panis consumere frusta,
Hesternum solitus medio servare minutal
Septembri; nec non differre in tempora cœnæ
Alterius conchem æstivam cum parte lacerti
Signatam, vel dimidio putrique siluro,
Filaque sectivi numerata includere porri.
Invitatus ad hæc, aliquis de ponte negabit.
Sed quo divitias hæc per tormenta coactas,
Cum furor haud dubius, cum sit manifesta phrenesis,
Ut locuples moriaris, egentis vivere fato?
Interea, pleno cum turget sacculus ore,
Crescit amor nummi, quantum ipsa pecunia crevit;
Et minus hanc optat, qui non habet. ergo paratur
Altera villa tibi, cum rus non sufficit unum,
Et proferre libet fines, majorque videtur,

Et melior, vicina seges: mercaris et hanc, et
Arbusta, et densâ montem qui canet olivâ.
Quorum si pretio dominus non vincitur ullo,
Nocte boves macri, lassoque famelica collo
Jumenta ad virides hujus mittentur aristas;
Nec prius inde domum, quam tota novalia sævos
In ventres abeant, ut credas falcibus actum.
Dicere vix possis, quam multi talia plorent,
Et quot venales injuria fecerit agros.
Sed qui sermones? quam fœdæ buccina famæ?
Quid nocet hæc? inquit. tunicam mihi malo lupini,
Quam si me toto laudet vicinia pago,
Exigui ruris paucissima farra secantem.
Scilicet et morbis et debilitate carebis,
Et luctum et curam effugies, et tempora vitæ
Longa tibi post hæc fato meliore dabuntur;
Si tantum culti solus possederis agri,
Quantum sub Tatio populus Romanus arabat.
Mox etiam fractis ætate, ac Punica passis
Prœlia, vel Pyrrhum immanem, gladiosque Molossos,
Tandem pro multis vix jugera bina dabantur
Vulneribus. merces hæc sanguinis atque laboris
Nullis visa unquam meritis minor, aut ingratæ
Curta fides patriæ. saturabat glebula talis
Patrem ipsum, turbamque casæ, quâ feta jacebat
Uxor, et infantes ludebant quatuor, unus
Vernula, tres domini: sed magnis fratribus horum,
A scrobe vel sulco redeuntibus, altera cœna
Amplior, et grandes fumabant pultibus ollæ.
Nunc modus hic agri nostro non sufficit horto.

Inde fere scelerum causæ ; nec plura venena
Miscuit, aut ferro grassatur sæpius, ullum
Humanæ mentis vitium, quam sæva cupido
Immodici censûs. nam, dives qui fieri vult,
Et cito vult fieri. Sed quæ reverentia legum,
Quis metus, aut pudor est unquam properantis avari?
Vivite contenti casulis, et collibus istis,
O pueri! Marsus dicebat, et Hernicus olim,
Vestinusque senex; panem quæramus aratro,
Qui satis est mensis : laudant hoc numina ruris,
Quorum ope et auxilio, gratæ post munus aristæ,
Contingunt homini veteris fastidia quercûs.
Nil vetitum fecisse volet, quem non pudet alto
Per glaciem perone tegi, qui submovet Euros
Pellibus inversis. peregrina, ignotaque nobis,
Ad scelus, atque nefas, quæcunque est, purpura ducit.

Hæc illi veteres præcepta minoribus: at nunc,
Post finem autumni, mediâ de nocte supinum
Clamosus juvenem pater excitat: Accipe ceras,
Scribe, puer, vigila, causas age, perlege rubras
Majorum leges, aut vitem posce libello.
Sed caput intactum buxo, naresque pilosas
Annotet, et grandes miretur Lælius alas.
Dirue Maurorum attegias, castella Brigantum,
Ut locupletem aquilam tibi sexagesimus annus
Afferat: aut, longos castrorum ferre labores
Si piget, et trepidum solvunt tibi cornua ventrem
Cum lituis audita, pares, quod vendere possis
Pluris dimidio, nec te fastidia mercis

Ullius subeant, ablegandæ Tiberim ultra;
Neu credas ponendum aliquid discriminis inter
Unguenta et corium. lucri bonus est odor ex re
Qualibet. Illa tuo sententia semper in ore
Versetur, dîs atque ipso Jove digna, poëtæ:
Unde habeas, quærit nemo; sed oportet habere.
Hoc monstrant vetulæ pueris repentibus assæ:
Hoc discunt omnes ante alpha et beta puellæ.
Talibus instantem monitis, quemcunque parentem
Sic possem adfari: Dic, O vanissime! quis te
Festinare jubet? meliorem præsto magistro
Discipulum. securus abi: vinceris, ut Ajax
Præteriit Telamonem, ut Pelea vicit Achilles.
Parcendum est teneris: nondum implevere medullas
Maturæ mala nequitiæ. cum pectere barbam
Cœperit, et longi mucronem admittere cultri,
Falsus erit testis, vendet perjuria summâ
Exiguâ, et Cereris tangens aramque pedemque.
Elatam jam crede nurum, si limina vestra
Mortiferâ cum dote subit. quibus illa premetur
Per somnum digitis! nam quæ terrâque marique
Acquirenda putas, brevior via conferet illi.
Nullus enim magni sceleris labor. Hæc ego nunquam
Mandavi, dices olim, nec talia suasi.
Mentis causa malæ tamen est, et origo, penes te.
Nam, quisquis magni censûs præcepit amorem,
Et lævo monitu pueros producit avaros,
Et qui per fraudes patrimonia conduplicare
Dat libertatem, et totas effundit habenas
Curriculo: quem si revoces, subsistere nescit,

Et te contemto rapitur, metisque relictis.
Nemo satis credit tantum delinquere, quantum
Permittas: adeo indulgent sibi latius ipsi.
Cum dicis juveni, stultum, qui donet amico,
Qui paupertatem levet attollatque propinqui;
Et spoliare doces, et circumscribere, et omni
Crimine divitias acquirere, quarum amor in te,
Quantus erat patriæ Deciorum in pectore, quantum
Dilexit Thebas, si Græcia vera, Menœceus:
In quorum sulcis legiones dentibus anguis
Cum clipeis nascuntur, et horrida bella capessunt
Continuo, tanquam et tubicen surrexerit una.
Ergo ignem, cujus scintillas ipse dedisti,
Flagrantem late, et rapientem cuncta, videbis.
Nec tibi parcetur misero, trepidumque magistrum
In caveâ magno fremitu leo tollet alumnus.
Nota mathematicis genesis tua: sed grave tardas
Exspectare colus. morieris stamine nondum
Abrupto. jam nunc obstas, et vota moraris:
Jam torquet juvenem longa et cervina senectus.
Ocius Archigenem quære, atque eme, quod Mithridates
Composuit, si vis aliam decerpere ficum,
Atque alias tractare rosas. medicamen habendum est,
Sorbere ante cibum quod debeat et pater, et rex.
Monstro voluptatem egregiam, cui nulla theatra,
Nulla æquare queas Prætoris pulpita lauti,
Si spectes, quanto capitis discrimine constent
Incrementa domûs, æratâ multus in arcâ
Fiscus, et, ad vigilem ponendi Castora, nummi,

Ex quo Mars Ultor galeam quoque perdidit, et res
Non potuit servare suas. Ergo omnia Floræ,
Et Cereris, licet, et Cybeles aulæa relinquas:
Tanto majores humana negotia ludi.
An magis oblectant animum jactata petauro
Corpora, quique solet rectum descendere funem;
Quam tu, Coryciâ semper qui puppe moraris,
Atque habitas, Coro semper tollendus et Austro,
Perditus, ac vilis sacci mercator olentis:
Qui gaudes pingue antiquæ de littore Cretæ
Passum et municipes Jovis advexisse lagenas?
Hic tamen, ancipiti figens vestigia plantâ,
Victum illâ mercede parat, brumamque famemque
Illâ reste cavet: tu propter mille talenta,
Et centum villas, temerarius. Adspice portus
Et plenum magnis trabibus mare: plus hominum est jam
In pelago. veniet classis, quocunque vocarit
Spes lucri, nec Carpathium Gætulaque tantum
Æquora transiliet: sed, longe Calpe relictâ,
Audiet Herculeo stridentem gurgite solem.
Grande operæ pretium est, ut tenso folle reverti
Inde domum possis, tumidâque superbus alutâ,
Oceani monstra et juvenes vidisse marinos.
Non unus mentes agitat furor: ille sororis
In manibus vultu Eumenidum terretur, et igni:
Hic, bove percusso, mugire Agamemnona credit,
Aut Ithacum. parcat tunicis licet, atque lacernis,
Curatoris eget, qui navem mercibus implet
Ad summum latus, et tabulâ distinguitur undâ:

Cum sit causa mali tanti, et discriminis hujus,
Concisum argentum in titulos, faciesque minutas.
Occurrunt nubes et fulgura: Solvite funem,
Frumenti dominus clamat, piperisque coëmti:
Nil color hic cœli, nil fascia nigra minatur;
Aestivum tonat. infelix hac forsitan ipsâ
Nocte cadet, fractis trabibus, fluctuque premetur
Obrutus, et zonam lævâ, morsuque, tenebit.
Sed, cujus votis modo non suffecerat aurum,
Quod Tagus, et rutilâ volvit Pactolus arenâ,
Frigida sufficient velantes inguina panni,
Exiguusque cibus, mersâ rate naufragus assem
Dum rogat, et pictâ se tempestate tuetur.
Tantis parta malis, curâ majore metuque
Servantur. Misera est magni custodia censûs.
Dispositis prædives hamis vigilare cohortem
Servorum noctu Licinus jubet, attonitus pro
Electro, signisque suis, Phrygiâque columnâ,
Atque ebore, et latâ testudine. dolia nudi
Non ardent Cynici: si fregeris, altera fiet
Cras domus, aut eàdem, plumbo commissa, manebit.
Sensit Alexander, testâ cum vidit in illâ
Magnum habitatorem, quanto felicior hic, qui
Nil cuperet, quam qui totum sibi posceret orbem,
Passurus gestis æquanda pericula rebus.
Nullum numen habes, si sit prudentia: nos te,
Nos facimus, Fortuna, deam. Mensura tamen quæ
Sufficiat censûs, si quis me consulat, edam:
In quantum sitis, atque fames, et frigora poscunt,
Quantum, Epicure, tibi parvis suffecit in hortis,

Quantum Socratici ceperunt ante penates.
Nunquam aliud Natura, aliud Sapientia dicit.
Acribus exemplis videor te claudere. misce
Ergo aliquid nostris de moribus: effice summam,
Bis septem ordinibus quam lex dignatur Othonis.
Hæc quoque si rugam trahit, extenditque labellum,
Sume duos equites, fac tertia quadringenta.
Si nondum implevi gremium, si panditur ultra;
Nec Crœsi fortuna unquam, nec Persica regna
Sufficient animo, nec divitiæ Narcissi;
Indulsit Cæsar cui Claudius omnia, cujus
Paruit imperiis, uxorem occidere jussus.

SATIRA XV.

Quis nescit, Volusi Bithynice, qualia demens
Ægyptus portenta colat? crocodilon adorat
Pars hæc: illa pavet, saturam serpentibus, ibin.
Effigies sacri nitet aurea cercopitheci,
Dimidio magicæ resonant ubi Memnone chordæ,
Atque vetus Thebe centum jacet obruta portis.
Illic cæruleos, hic piscem fluminis, illic
Oppida tota canem venerantur, nemo Dianam.
Porrum et caepe nefas violare, et frangere morsu.
O sanctas gentes! quibus hæc nascuntur in hortis
Numina. Lanatis animalibus abstinet omnis
Mensa. nefas illic fetum jugulare capellæ:
Carnibus humanis vesci licet. Attonito cum
Tale super cœnam facinus narraret Ulixes

Alcinoo, bilem aut risum fortasse quibusdam
Moverat, ut mendax aretalogus. In mare nemo
Hunc abicit, sævâ dignum verâque Charybdi,
Fingentem immanes Læstrygonas, atque Cyclopas?
Nam citius Scyllam, vel concurrentia saxa
Cyaneas, plenos et tempestatibus utres
Crediderim, aut tenui percussum verbere Circes
Et cum remigibus grunnisse Elpenora porcis.
Tam vacui capitis populum Phæaca putavit?
Sic aliquis merito nondum ebrius, et minimum qui
De Corcyræâ temetum duxerat urnâ;
Solus enim hoc Ithacus nullo sub teste canebat.
Nos miranda quidem, sed nuper, Consule Junio,
Gesta super calidæ referemus mœnia Copti;
Nos vulgi scelus, et cunctis graviora cothurnis:
Nam scelus, a Pyrrhâ quanquam omnia syrmata volvas,
Nullus apud tragicos populus facit. accipe, nostro
Dira quod exemplum feritas produxerit ævo.
Inter finitimos vetus atque antiqua simultas,
Immortale odium, et nunquam sanabile vulnus
Ardet adhuc, Ombos et Tentyra. summus utrinque
Inde furor vulgo, quod numina vicinorum
Odit uterque locus, cum solos credat habendos
Esse deos, quos ipse colit. sed, tempore festo
Alterius populi, rapienda occasio cunctis
Visa inimicorum primoribus, ac ducibus; ne
Lætum hilaremque diem, ne magnæ gaudia cœnæ
Sentirent, positis ad templa et compita mensis,
Pervigilique toro, quem nocte ac luce jacentem

Septimus interdum sol invenit. Horrida sane
Ægyptus: sed luxuriâ, quantum ipse notavi,
Barbara famoso non cedit turba Canopo.
Adde, quod et facilis victoria de madidis, et
Blæsis, atque mero titubantibus. inde virorum
Saltatus nigro tibicine, qualiacunque
Unguenta, et flores, multæque in fronte coronæ:
Hinc jejunum odium. sed jurgia prima sonare
Incipiunt animis ardentibus: hæc tuba rixæ.
Dein clamore pari concurritur, et vice teli
Sævit nuda manus: paucæ sine vulnere malæ:
Vix cuiquam, aut nulli toto certamine nasus
Integer. adspiceres jam cuncta per agmina vultus
Dimidios, alias facies, et hiantia ruptis
Ossa genis, plenos oculorum sanguine pugnos.
Ludere se credunt ipsi tamen, et pueriles
Exercere acies, quod nulla cadavera calcent:
Et sane quo tot rixantis millia turbæ,
Si vivunt omnes? ergo acrior impetus, et jam
Saxa, inclinatis per humum quæsita lacertis,
Incipiunt torquere, domestica seditioni
Tela; nec hunc lapidem, quales et Turnus, et Ajax,
Vel quo Tydides percussit pondere coxam
Æneæ: sed quem valeant emittere dextræ
Illis dissimiles, et nostro tempore natæ.
Nam genus hoc vivo jam decrescebat Homero.
Terra malos homines nunc educat, atque pusillos.
Ergo deus, quicunque adspexit, ridet et odit.
A deverticulo repetatur fabula. Postquam
Subsidiis aucti, pars altera promere ferrum

Audet, et infestis pugnam instaurare sagittis:
Terga fugæ celeri præstantibus omnibus, instant,
Qui vicina colunt umbrosæ Tentyra palmæ.
Labitur hinc quidam, nimiâ formidine cursum
Præcipitans, capiturque: ast illum, in plurima sectum
Frusta et particulas, ut multis mortuus unus
Sufficeret, totum corrosis ossibus edit
Victrix turba; nec ardenti decoxit aëno,
Aut verubus: longum usque adeo, tardumque, putavit
Exspectare focos, contenta cadavere crudo.
Hic gaudere libet, quod non violaverit ignem,
Quem, summâ cœli raptum de parte, Prometheus
Donavit terris: elemento gratulor, et te
Exsultare reor. sed, qui mordere cadaver
Sustinuit, nil unquam hac carne libentius edit.
Nam scelere in tanto ne quæras et dubites, an
Prima voluptatem gula senserit, ultimus autem
Qui stetit, absumto jam toto corpore, ductis
Per terram digitis, aliquid de sanguine gustat.
Vascones, hæc fama est, alimentis talibus olim
Produxere animas: sed res diversa, sed illic
Fortunæ invidia est, bellorumque ultima, casus
Extremi, longæ dira obsidionis egestas.
Hujus enim, quod nunc agitur, miserabile debet
Exemplum esse cibi. sicut modo dicta mihi gens
Post omnes herbas, post cuncta animalia, quicquid
Cogebat vacui ventris furor, hostibus ipsis
Pallorem, ac maciem, et tenues miserantibus artus,
Membra aliena fame lacerabant, esse parati

Et sua. Quisnam hominum veniam dare, quisve de-
orum,
Viribus abnuerit dira atque immania passis,
Et quibus illorum poterant ignoscere Manes,
Quorum corporibus vescebantur? Melius nos
Zenonis præcepta monent: nec enim omnia, quædam
Pro vita facienda putat. sed Cantaber unde
Stoicus, antiqui præsertim ætate Metelli?
Nunc totus Grajas, nostrasque, habet orbis Athenas.
Gallia causidicos docuit facunda Britannos:
De conducendo loquitur jam rhetore Thule.
Nobilis ille tamen populus, quem diximus, et, par
Virtute atque fide, sed major clade, Saguntus
Tale quid excusat. Mæotide sævior arâ
Ægyptus. quippe illa nefandi Taurica sacri
Inventrix homines (ut jam, quæ carmina tradunt,
Digna fide credas) tantum immolat: ulterius nil,
Aut gravius cultro, timet hostia. Qui modo casus
Impulit hos? quæ tanta fames, infestaque vallo
Arma coëgerunt tam detestabile monstrum
Audere? anne aliam, terrâ Memphitide siccâ,
Invidiam facerent nolenti surgere Nilo?
Quâ nec terribiles Cimbri, nec Britones unquam,
Sauromatæve truces, aut immanes Agathyrsi,
Hac sævit rabie imbelle et inutile vulgus,
Parvula fictilibus solitum dare vela phaselis,
Et brevibus pictæ remis incumbere testæ.
Nec pœnam sceleri invenies, nec digna parabis
Supplicia his populis, in quorum mente pares sunt,
Et similes, ira atque fames. Mollissima corda

Humano generi dare se Natura fatetur,
Quæ lacrymas dedit: hæc nostri pars optima sensûs.
Plorare ergo jubet causam dicentis amici
Squaloremque rei, pupillum ad jura vocantem
Circumscriptorem, cujus manantia fletu
Ora puellares faciunt incerta capilli.
Naturæ imperio gemimus, cum funus adultæ
Virginis occurrit, vel terrâ clauditur infans,
Et minor igne rogi. quis enim bonus, et face dignus
Arcanâ, qualem Cereris vult esse sacerdos,
Ulla aliena sibi credat mala? Separat hoc nos
A grege mutorum: atque ideo, venerabile soli
Sortiti ingenium, divinorumque capaces,
Atque exercendis capiendisque artibus apti,
Sensum a cœlesti demissum traximus arce,
Cujus egent prona, et terram spectantia. Mundi
Principio indulsit communis conditor illis
Tantum animas, nobis animum quoque, mutuus ut nos
Affectus petere auxilium, et præstare, juberet,
Dispersos trahere in populum, migrare vetusto
De nemore, et, proavis habitatas, linquere silvas;
Ædificare domos, laribus conjungere nostris
Tectum aliud, tutos vicino limite somnos
Ut collata daret fiducia; protegere armis
Lapsum, aut, ingenti nutantem vulnere, civem;
Communi dare signa tubâ, defendier isdem
Turribus, atque unâ portarum clave teneri.
Sed jam serpentum major concordia: parcit
Cognatis maculis similis fera. quando leoni
Fortior eripuit vitam leo? quo nemore unquam

Exspiravit aper majoris dentibus apri?
Indica tigris agit rabidâ cum tigride pacem
Perpetuam: sævis inter se convenit ursis.
Ast homini ferrum letale incude nefandâ
Produxisse parum est; cum, rastra et sarcula tantum
Adsueti coquere, et marris ac vomere lassi,
Nescierint primi gladios extendere fabri.
Adspicimus populos, quorum non sufficit iræ
Occidisse aliquem: sed pectora, brachia, vultum
Crediderint genus esse cibi. Quid diceret ergo,
Vel quo non fugeret, si nunc hæc monstra videret
Pythagoras, cunctis animalibus abstinuit qui
Tanquam homine, et ventri indulsit non omne legumen?

SATIRA XVI.

Quis numerare queat felicis præmia, Galle,
Militiæ? Nam, si subeuntur prospera castra,
Me pavidum excipiat tironem porta secundo
Sidere: plus etenim fati valet hora benigni,
Quam si nos Veneris commendet epistola Marti,
Et Samiâ genitrix quæ delectatur arenâ.
Commoda tractemus primum communia, quorum
Haud minimum illud erit, ne te pulsare togatus
Audeat: immo et si pulsetur, dissimulet, nec
Audeat excussos Prætori ostendere dentes,
Et nigram in facie tumidis livoribus offam,
Atque oculum, medico nil promittente, relictum.

Bardaicus judex datur hæc punire volenti
Calceus, et grandes magna ad subsellia suræ,
Legibus antiquis castrorum, et more Camilli
Servato, miles ne vallum litiget extra,
Et procul a signis. Justissima Centurionum
Cognitio est igitur de milite; nec mihi deerit
Ultio, si justæ defertur causa querelæ.
Tota cohors tamen est inimica, omnesque manipli
Consensu magno efficiunt, curabilis ut sit
Vindicta, et gravior, quam injuria. dignum erit ergo
Declamatoris mulino corde Vagellî,
Cum duo crura habeas, offendere tot caligas, tot
Millia clavorum. Quis tam procul absit ab Urbe?
Præterea quis tam Pylades, molem aggeris ultra
Ut veniat? lacrimæ siccentur protenus, et se
Excusaturos non sollicitemus amicos.
Da testem, judex cum dixerit: audeat ille,
Nescio quis, pugnos qui vidit, dicere, Vidi;
Et credam dignum barbâ, dignumque capillis
Majorum. Citius falsum producere testem
Contra paganum possis, quam vera loquentem
Contra fortunam armati, contraque pudorem.
   Præmia nunc alia, atque alia emolumenta notemus
Sacramentorum. convallem ruris aviti
Improbus, aut campum, mihi si vicinus ademit,
Et sacrum effodit medio de limite saxum,
Quod mea cum vetulo coluit puls annua libo;
Debitor aut sumptos pergit non reddere nummos,
Vana supervacui dicens chirographa ligni:
Exspectandus erit, qui lites inchoet, annus,

Totius populi: sed tunc quoque mille ferenda
Tædia, mille moræ; toties subsellia tantum
Sternuntur; jam facundo ponente lacernas
Cædicio, et Fusco jam micturiente, parati
Digredimur; lentâque fori pugnamus arenâ.
Ast illis, quos arma tegunt, et balteus ambit,
Quod placitum est ipsis, præstatur tempus agendi,
Nec res atteritur longo sufflamine litis.
Solis præterea testandi militibus jus,
Vivo patre, datur: nam, quæ sunt parta labore
Militiæ, placuit non esse in corpore census,
Omne tenet cujus regimen pater. ergo Coranum,
Signorum comitem, castrorumque æra merentem,
Quamvis jam tremulus, captat pater. Hunc labor æquus
Provehit, et pulchro reddit sua dona labori.
Ipsius certe ducis hoc referre videtur,
Ut, qui fortis erit, sit felicissimus idem;
Ut læti phaleris omnes, et torquibus omnes.

A. PERSII FLACCI

SATIRÆ.

A. PERSII FLACCI

SATIRÆ SEX.

PROLOGUS.

Nec fonte labra prolui Caballino,
Nec in bicipiti somniasse Parnaso
Memini, ut repente sic poëta prodirem.
Heliconiadasque, pallidamque Pirenen
Illis remitto, quorum imagines lambunt
Hederæ sequaces: ipse, semipaganus,
Ad sacra vatum carmen affero nostrum.
Quis expedivit psittaco suum χαῖρε,
Picasque docuit verba nostra conari?
Magister artis, ingenîque largitor,
Venter, negatas artifex sequi voces.
Quod si dolosi spes refulserit nummi,
Corvos poëtas, et poëtrias picas
Cantare credas Pegaseïum melos.

SATIRA I.

O Curas hominum! O quantum est in rebus inane!
Quis leget hæc? Mîn'tu istud ais? Nemo Hercule.
Nemo?
Vel duo, vel nemo. turpe et miserabile. Quare?

Ne mihi Polydamas et Troïades Labeonem
Prætulerint. nugæ. non, si quid turbida Roma
Elevet, accedas; examenve improbum in illâ
Castiges trutinâ; nec te quæsiveris extra.
Nam Romæ est quis non? ah! si fas dicere: sed fas
Tunc, cum ad canitiem, et nostrum istud vivere triste
Adspexi, et nucibus facimus quæcunque relictis,
Cum sapimus patruos: tunc, tunc, ignoscite. Nolo.
Quid faciam? sed sum petulanti splene cachinno.
Scribimus inclusi, numeros ille, hic pede liber,
Grande aliquid, quod pulmo animæ prælargus anhelet.
Scilicet hæc populo, pexusque, togâque recenti,
Et natalitiâ tandem cum sardonyche albus,
Sede leges celsâ, liquido cum plasmate guttur
Mobile collueris, patranti fractus ocello.
Hic, neque more probo videas, neque voce serenâ,
Ingentes trepidare Titos, cum carmina lumbum
Intrant, et tremulo scalpuntur ubi intima versu.
Tun', vetule, auriculis alienis colligis escas?
Auriculis, quibus et dicas, cute perditus, Ohe.
Quo didicisse, nisi hoc fermentum, et, quæ semel intus
Innata est, rupto jecore exierit caprificus?
En pallor, seniumque. O mores! usque adeone
Scire tuum nihil est, nisi te scire hoc sciat alter?
At pulchrum est digito monstrari, et dicier, Hic est.
Ten' cirratorum centum dictata fuisse
Pro nihilo pendas? ecce! inter pocula quærunt
Romulidæ saturi, quid dia poemata narrent.

Hic aliquis, cui circum humeros hyacinthina læna est,
Rancidulum quiddam balbâ de nare locutus,
Phyllidas, Hypsipylas, vatum et plorabile si quid,
Eliquat; et tenero supplantat verba palato.
Assensere viri: Nunc non cinis ille poëtæ
Felix? non levior cippus nunc imprimit ossa?
Laudant convivæ: Nunc non e manibus illis,
Nunc non e tumulo, fortunatâque favillâ,
Nascentur violæ? Rides, ait, et nimis uncis
Naribus indulges: an erit, qui velle recuset
Os populi meruisse; et, cedro digna locutus,
Linquere nec scombros metuentia carmina, nec tus?
Quisquis es, O! modo quem ex adverso dicere feci,
Non ego, cum scribo, si forte quid aptius exit,
Quando hæc raro avis est, si quid tamen aptius exit,
Laudari metuam: neque enim mihi cornea fibra est.
Sed recti finemque, extremumque, esse recuso
Euge tuum, et Belle. nam Belle hoc excute totum:
Quid non intus habet? Non hic est Ilias Accî,
Ebria veratro? non, si qua elegidia crudi
Dictarunt proceres? non, quicquid denique lectis
Scribitur in citreis? Calidum scis ponere sumen:
Scis comitem horridulum tritâ donare lacernâ:
Et, Verum, inquis, amo; verum mihi dicite de me.
Quî pote? vis dicam? Nugaris, cum tibi, calve, 56
Pinguis aqualiculus propenso sesquipede extet.
O Jane! a tergo quem nulla ciconia pinsit,
Nec manus auriculas imitata est mobilis albas,
Nec linguæ, quantum sitiat canis Appula, tantum.

Vos, O patricius sanguis! quos vivere fas est
Occipiti cæco, posticæ occurrite sannæ.
Quis populi sermo est? Quis enim, nisi carmina molli
Nunc demum numero fluere, ut per leve severos
Effundat junctura ungues? Scit tendere versum
Non secus, ac si oculo rubricam dirigat uno:
Sive opus in mores, in luxum, in prandia regum,
Dicere res grandes nostro dat Musa poëtæ.
Ecce! modo heroas sensus afferre docemus
Nugari solitos Græce, nec ponere lucum
Artifices, nec rus saturum laudare, ubi corbes,
Et focus, et porci, et fumosa Palilia fœno:
Unde Remus, sulcoque terens dentalia, Quinti,
Quum trepida ante boves Dictatorem induit uxor,
Et tua aratra domum lictor tulit. Euge poëta.
Est nunc, Brisæi quem venosus liber Accî;
Sunt, quos Pacuviusque, et verrucosa moretur
Antiopa, *ærumnis cor luctificabile fulta.*
Hos pueris monitus patres infundere lippos
Cum videas, quærisne unde hæc sartago loquendi
Venerit in linguas? unde istud dedecus, in quo
Trossulus exultat tibi per subsellia levis?
Nilne pudet, capiti non posse pericula cano
Pellere, quin tepidum hoc optes audire, Decenter?
Fur es, ait Pedio. Pedius quid? crimina rasis
Librat in antithetis; doctas posuisse figuras
Laudatur: Bellum hoc! Hoc bellum? an Romule ceves?
Men' moveat quippe, et, cantet si naufragus, assem
Protulerim? Cantas, cum fractâ te in trabe pictum

Ex humero portes? Verum nec nocte paratum
Plorabit, qui me volet incurvasse querelâ.
Sed numeris decor est, et junctura addita crudis.
Claudere sic versum didicit, *Berecynthius Attin,*
Et qui cæruleum dirimebat Nerea delphin.
Sic costam longo subduximus Appennino.
Arma virum: Nonne hoc spumosum, et cortice pingui?
Ut ramale vetus prægrandi subere coctum.
Quidnam igitur tenerum, et laxâ cervice legendum?
Torva Mimalloneis implerunt cornua bombis;
Et raptum vitulo caput ablatura superbo
Bassaris, et lyncem Mænas flexura corymbis,
Evion ingeminat; reparabilis adsonat Echo.
Hæc fierent, si testiculi vena ulla paterni
Viveret in nobis? summâ delumbe salivâ
Hoc natat in labris; et in udo est Mænas, et Attin:
Nec pluteum cædit, nec demorsos sapit ungues.
Sed quid opus teneras mordaci radere vero
Auriculas? vide-sis, ne majorum tibi forte
Limina frigescant: sonat hic de nare caninâ
Litera. Per me equidem sint omnia protenus alba:
Nil moror: Euge, omnes, omnes bene miræ eritis res!
Hoc juvat: hic, inquis, veto quisquam faxit oletum.
Pinge duos angues: Pueri, sacer est locus; extra
Meiite. discedo. Secuit Lucilius Urbem,
Te Lupe, te Muti, et genuinum fregit in illis:
Omne vafer vitium ridenti Flaccus amico
Tangit, et admissus circum præcordia ludit,
Callidus excusso populum suspendere naso:

Men' mutire nefas, nec clam, nec cum scrobe? nusquam?
Hic tamen infodiam. Vidi, vidi ipse, libelle:
Auriculas asini Mida rex habet. Hoc ego opertum,
Hoc ridere meum tam nil, nullâ tibi vendo
Iliade. Audaci, quicunque, afflate Cratino,
Iratum Eupolidem prægrandi cum sene palles,
Adspice et hæc. si forté aliquid decoctius audis,
Inde vaporatâ lector mihi ferveat aure:
Non hic, qui in crepidas Grajorum ludere gestit
Sordidus, et lusco qui poscit dicere, Lusce;
Sese aliquem credens, Italo quod honore supinus
Fregerit heminas Areti ædilis iniquas:
Nec qui abaco numeros, et secto in pulvere metas,
Scit risisse vafer; multum gaudere paratus,
Si Cynico barbam petulans Nonaria vellat.
His mane edictum, post prandia Callirhoën do.

SATIRA II.

AD PLOTIUM MACRINUM.

Hunc, Macrine, diem numera meliore lapillo,
Qui tibi labentes apponit candidus annos.
Funde merum Genio, non tu prece poscis emaci,
Quæ, nisi seductis, nequeas committere divis.
At bona pars procerum tacitâ libabit acerrâ.
Haud cuivis promptum est, murmurque humilesque susurros

Tollere de templis, et aperto vivere voto.
Mens bona, fama, fides; hæc clare, et ut audiat hospes:
Illa sibi introrsum, et sub lingua immurmurat: O si
Ebullit patrui præclarum funus! et, O si
Sub rastro crepet argenti mihi seria dextro
Hercule! pupillumve utinam, quem proximus heres
Impello, expungam! namque est scabiosus, et acri
Bile tumet. Nerio jam tertia ducitur uxor.
Hæc sancte ut poscas, Tiberino in gurgite mergis
Mane caput bis, terque, et noctem flumine purgas.
Heus age, responde; minimum est quod scire laboro:
De Jove quid sentis? estne, ut præponere cures
Hunc cuiquam? Cuinam? Vis Staio? an scilicet hæres,
Quis potior judex, puerisve quis aptior orbis?
Hoc igitur, quo tu Jovis aurem impellere tentas,
Dic agedum Staio: Pro Jupiter! O bone, clamet,
Jupiter! at sese non clamet Jupiter ipse?
Ignovisse putas, quia cum tonat, ocius ilex
Sulfure discutitur sacro, quam tuque, domusque?
An, quia non fibris ovium, Ergennaque jubente,
Triste jaces lucis evitandumque bidental,
Idcirco stolidam præbet tibi vellere barbam
Jupiter? aut quidnam est, qua tu mercede deorum
Emeris auriculas? pulmone, et lactibus unctis?
Ecce! avia, aut metuens divum matertera, cunis
Exemit puerum, frontemque atque uda labella
Infami digito, et lustralibus ante salivis,
Expiat, urentes oculos inhibere perita.
Tunc manibus quatit, et spem macram supplice voto

Nunc Licini in campos, nunc Crassi mittit in ædes:
Hunc optent generum rex et regina: puellæ
Hunc rapiant: quicquid calcaverit hic, rosa fiat.
Ast ego nutrici non mando vota: negato
Jupiter hæc illi, quamvis te albata rogarit.
Poscis opem nervis, corpusque fidele senectæ:
Esto, age: sed grandes patinæ, tucetaque crassa
Annuere his superos vetuere, Jovemque morantur.
Rem struere exoptas cæso bove, Mercuriumque
Arcessis fibrâ: Da fortunare penates,
Da pecus, et gregibus fœtum. Quo, pessime, pacto,
Tot tibi cum in flammis junicum omenta liquescant?
Et tamen hic extis, et opimo vincere farto
Intendit: Jam crescit ager, jam crescit ovile,
Jam dabitur, jamjam: donec, deceptus, et expes,
Nequicquam fundo suspiret nummus in imo.
Si tibi crateras argenti, incusaque pingui
Auro dona feram, sudes, et pectore lævo
Excutias guttas, lætari prætrepidum cor:
Hinc illud subiit, auro sacras quod ovato
Perducis facies: Nam, fratres inter aënos,
Somnia pituitâ qui purgatissima mittunt,
Præcipui sunto, sitque illis aurea barba.
Aurum vasa Numæ, Saturniaque impulit æra,
Vestalesque urnas, et Tuscum fictile mutat.
O curvæ in terras animæ, et cœlestium inanes!
Quid juvat hoc, templis nostros immittere mores,
Et bona dîs ex hac sceleratâ ducere pulpâ?
Hæc sibi corrupto casiam dissolvit olivo;
Et Calabrum coxit vitiato murice vellus:

Hæc baccam conchæ rasisse, et stringere venas
Ferventis massæ crudo de pulvere jussit.
Peccat et hæc, peccat: vitio tamen utitur. at vos
Dicite, pontifices, in sancto quid facit aurum?
Nempe hoc, quod Veneri donatæ a virgine puppæ.
Quin damus id superis, de magnâ quod dare lance
Non possit magni Messalæ lippa propago;
Compositum jus fasque animi, sanctosque recessus
Mentis, et incoctum generoso pectus honesto?
Hæc cedo ut admoveam templis, et farre litabo.

SATIRA III.

Nempe hæc assidue. Jam clarum mane fenestras
Intrat, et angustas extendit lumine rimas:
Stertimus, indomitum quod despumare Falernum
Sufficiat, quintâ dum linea tangitur umbrâ.
En quid agis? siccas insana canicula messes
Jamdudum coquit, et patulâ pecus omne sub ulmo est:
Unus ait comitum: Verumne? itane? ocius adsit
Huc aliquis: nemon'? turgescit vitrea bilis:
Findor, ut Arcadiæ pecuaria rudere credas.
Jam liber, et bicolor positis membrana capillis,
Inque manus chartæ, nodosaque venit arundo.
Tunc queritur, crassus calamo quod pendeat humor;
Nigra quod infusâ vanescat sepia lymphâ;
Dilutas, queritur, geminet quod fistula guttas.
O miser! inque dies ultra miser! huccine rerum
Venimus? at cur non potius, teneroque columbo

Et similis regum pueris, pappare minutum
Poscis; et, iratus mammæ, lallare recusas?
An tali studeam calamo? Cui verba? quid istas
Succinis ambages? tibi luditur: effluis, amens.
Contemnere: sonat vitium percussa, maligne
Respondet, viridi non cocta fidelia limo.
Udum et molle lutum es, nunc, nunc properandus, et acri
Fingendus sine fine rotâ. Sed rure paterno
Est tibi far modicum, purum et sine labe salinum:
Quid metuas? cultrixque foci secura patella est.
Hoc satis? an deceat pulmonem rumpere ventis,
Stemmate quod Tusco ramum millesime ducis,
Censoremve tuum, vel quod trabeate salutas?
Ad populum phaleras: ego te intus, et in cute novi.
Non pudet ad morem discincti vivere Nattæ?
Sed stupet hic vitio, et fibris increvit opimum
Pingue: caret culpâ: nescit quid perdat: et, alto
Demersus, summâ rursus non bullit in undâ.
Magne pater divûm, sævos punire tyrannos
Haud aliâ ratione velis, cum dira libido
Moverit ingenium, ferventi tincta veneno:
Virtutem videant, intabescantque relictâ.
Anne magis Siculi gemuerunt æra juvenci,
Et magis, auratis pendens laquearibus, ensis
Purpureas subter cervices terruit, Imus,
Imus præcipites, quam si sibi dicat; et intus
Palleat infelix, quod proxima nesciat uxor?
Sæpe oculos, memini, tangebam parvus olivo,
Grandia si nollem morituri verba Catonis

Dicere, non sano multum laudanda magistro,
Quæ pater adductis sudans audiret amicis.
Jure: etenim id summum, quid dexter senio ferret,
Scire erat in voto; damnosa canicula quantum
Raderet; angustæ collo non fallier orcæ:
Neu quis callidior buxum torquere flagello.
  Haud tibi inexpertum curvos deprendere mores,
Quæque docet sapiens, braccatis illita Medis,
Porticus, insomnis quibus et detonsa juventus
Invigilat, siliquis et grandi pasta polentâ.
Et tibi, quæ Samios diduxit litera ramos,
Surgentem dextro monstravit limite callem.
Stertis adhuc? laxumque caput compage solutâ
Oscitat hesternum, dissutis undique malis?
Est aliquid, quo tendis, et in quod dirigis arcum?
An passim sequeris corvos testâque, lutoque,
Securus quo pes ferat, atque ex tempore vivis?
  Helleborum frustra, cum jam cutis ægra tumebit,
Poscentes videas: venienti occurrite morbo;
Et quid opus Cratero magnos promittere montes?
Discite, O miseri! et causas cognoscite rerum,
Quid sumus, et quidnam victuri gignimur, ordo
Quis datus, aut metæ quam mollis flexus, et unde:
Quis modus argento, quid fas optare, quid asper
Utile nummus habet: patriæ, carisque propinquis
Quantum elargiri deceat: quem te deus esse
Jussit, et humanâ quâ parte locatus es in re.
Disce: nec invideas, quod multa fidelia putet
In locuplete penu, defensis pinguibus Umbris;
Et piper, et pernæ, Marsi monumenta clientis:

Mænaque quod primâ nondum defecerit orcâ.
Hic aliquis de gente hircosâ Centurionum
Dicat, Quod sapio, satis est mihi: non ego curo
Esse quod Arcesilas, ærumnosique Solones,
Obstipo capite, et figentes lumine terram,
Murmura cum secum, et rabiosa silentia, rodunt;
Atque exporrecto trutinantur verba labello,
Ægroti veteris meditantes somnia, Gigni
De nihilo nihilum, in nihilum nil posse reverti.
Hoc est, quod palles? cur quis non prandeat, hoc est?
His populus ridet, multumque torosa juventus
Ingeminat tremulos naso crispante cachinnos.
Inspice: nescio quid trepidat mihi pectus, et ægris
Faucibus exsuperat gravis halitus, inspice sodes,
Qui dicit medico; jussus requiescere, postquam
Tertia compositas vidit nox currere venas,
De majore domo modice sitiente lagenâ
Lenia loturo sibi Surrentina rogavit.
Heus bone, tu palles. Nihil est. Videas tamen istud,
Quicquid id est: surgit tacite tibi lutea pellis.
At tu deterius palles: ne sis mihi tutor:
Jampridem hunc sepelî: tu restas. Perge, tacebo.
Turgidus hic epulis, atque albo ventre, lavatur,
Gutture sulfureas lente exhalante mephites
Sed tremor inter vina subit, calidumque triental
Excutit e manibus; dentes crepuere retecti:
Uncta cadunt laxis tunc pulmentaria labris.
Hinc tuba, candelæ: tandemque beatulus, alto
Compositus lecto, crassisque lutatus amomis,
In portam rigidos calces extendit: at illum

Hesterni capite induto subiere Quirites.
Tange miser venas, et pone in pectore dextram,
Nil calet hic; summosque pedes attinge, manusque,
Non frigent. Visa est forte pecunia, sive
Candida vicini subrisit molle puella,
Cor tibi rite salit? Positum est algente catino
Durum olus, et populi cribro decussa farina;
Tentemus fauces: tenero latet ulcus in ore
Putre, quod haud deceat plebeiâ radere betâ.
Alges, cum excussit membris timor albus aristas:
Nunc face suppositâ fervescit sanguis, et irâ
Scintillant oculi; dicisque, facisque, quod ipse
Non sani esse hominis non sanus juret Orestes.

SATIRA IV.

Rem populi tractas (barbatum hæc crede magistrum
Dicere, sorbitio tollit quem dira cicutæ)
Quo fretus? dic hoc, magni pupille Pericli.
Scilicet ingenium, et rerum prudentia velox
Ante pilos venit: dicenda, tacendaque calles.
Ergo, ubi commotâ fervet plebecula bile,
Fert animus calidæ fecisse silentia turbæ
Majestate manûs: quid deinde loquere? Quirites,
Hoc, puta, non justum est; illud male; rectius istud.
Scis etenim justum geminâ suspendere lance
Ancipitis libræ: rectum discernis, ubi inter
Curva subit, vel cum fallit pede regula varo;
Et potis es nigrum vitio præfigere theta.

Quin tu igitur, summâ nequicquam pelle decorus,
Ante diem blando caudam jactare popello
Desinis, Anticyras melior sorbere meracas?
Quæ tibi summa boni est? unctâ vixisse patellâ
Semper, et assiduo curata cuticula sole.
Exspecta: haud aliud respondeat hæc anus. I nunc:
Dinomaches ego sum. suffla: Sum candidus. Esto:
Dum ne deterius sapiat pannucea Baucis,
Cum bene discincto cantaverit ocima vernæ.
Ut nemo in sese tentat descendere! nemo!
Sed præcedenti spectatur mantica tergo.
Quæsieris: Nostin' Vectidî prædia? Cujus?
Dives arat Curibus, quantum non milvus oberret.
Hunc ais? hunc diis iratis, genioque sinistro;
Qui, quandoque jugum pertusa ad compita figit,
Seriolæ veterem metuens deradere limum,
Ingemit, Hoc bene sit: tunicatum cum sale mordens
Cæpe, et farratam, pueris plaudentibus, ollam,
Pannosam fæcem morientis sorbet aceti?
At, si unctus cesses, et figas in cute solem,
Est prope te ignotus, cubito qui tangat, et acre
Despuat in mores: penemque arcanaque lumbi
Runcantem, populo marcentes pandere vulvas.
Tu cum maxillis balanatum gausape pectas,
Inguinibus quare detonsus gurgulio extat?
Quinque palæstritæ licet hæc plantaria vellant,
Elixasque nates labefactent forcipe aduncâ;
Non tamen ista filix ullo mansuescit aratro.
Cædimus, inque vicem præbemus crura sagittis.
Vivitur hoc pacto: sic novimus. Ilia subter

Cæcum vulnus habes: sed lato balteus auro
Protegit. ut mavis, da verba, et decipe nervos,
Si potes. Egregium cum me vicinia dicat,
Non credam? Viso si palles, improbe, nummo,
Si facis, in penem quicquid tibi venit amarum,
Si Puteal multâ cautus vibice flagellas;
Nequicquam populo bibulas donaveris aures.
Respue quod non es: tollat sua munera cerdo:
Tecum habita: noris, quam sit tibi curta supellex.

SATIRA V.

AD ANNÆUM CORNUTUM, CUJUS FUIT AUDITOR.

Vatibus hic mos est, centum sibi poscere voces,
Centum ora, et linguas optare in carmina centum;
Fabula seu mœsto ponatur hianda tragœdo,
Vulnera seu Parthi, ducentis ab inguine ferrum.
Quorsum hæc? aut quantas robusti carminis offas
Ingeris, ut par sit centeno gutture niti?
Grande locuturi, nebulas Helicone legunto;
Si quibus aut Procnes, aut si quibus olla Thyestæ
Fervebit, sæpe insulso cœnanda Glyconi.
Tu neque anhelanti, coquitur dum massa camino,
Folle premis ventos; nec clauso murmure raucus
Nescio quid tecum grave cornicaris inepte,
Nec stloppo tumidas intendis rumpere buccas.
Verba togæ sequeris, juncturâ callidus acri,

Ore teres modico; pallentes radere mores
Doctus, et ingenuo culpam defigere ludo.
Hinc trahe quæ dicas: mensasque relinque Mycenis
Cum capite et pedibus; plebeiaque prandia noris.
Non equidem hoc studeo, bullatis ut mihi nugis
Pagina turgescat, dare pondus idonea fumo.
Secreti loquimur: tibi nunc, hortante Camenâ,
Excutienda damus præcordia; quantaque nostræ
Pars tua sit, Cornute, animæ, tibi, dulcis amice,
Ostendisse juvat. pulsa, dignoscere cautus,
Quid solidum crepet, et pictæ tectoria linguæ.
His ego centenas ausim deposcere voces,
Ut, quantum mihi te sinuoso in pectore fixi,
Voce traham purâ; totumque hoc verba resignent,
Quod latet arcanâ non enarrabile fibrâ.
Cum primum pavido custos mihi purpura cessit,
Bullaque succinctis laribus donata pependit;
Cum blandi comites, totâque impune Suburâ
Permisit sparsisse oculos jam candidus umbo;
Cumque iter ambiguum est, et, vitæ nescius, error
Diducit trepidas ramosa in compita mentes,
Me tibi supposui: teneros tu suscipis annos
Socratico, Cornute, sinu. tunc, fallere sollers,
Apposita intortos extendit regula mores;
Et premitur ratione animus, vincique laborat,
Artificemque tuo ducit sub pollice vultum.
Tecum etenim longos memini consumere soles,
Et tecum primas epulis decerpere noctes.
Unum opus, et requiem pariter disponimus ambo,

Atque verecundâ laxamus seria mensâ.
 Non equidem hoc dubites, amborum fœdere certo
Consentire dies, et ab uno sidere duci:
Nostra vel æquali suspendit tempora Librâ
Parca tenax veri, sèu nata fidelibus hora
Dividit in Geminos concordia fata duorum;
Saturnumque gravem nostro Jove frangimus una.
Nescio quod, certe est, quod me tibi temperat, astrum.
Mille hominum species, et rerum discolor usus:
Velle suum cuique est, nec voto vivitur uno.
Mercibus hic Italis mutat sub sole recenti
Rugosum piper, et pallentis grana cumini:
Hic, satur, irriguo mavult turgescere somno:
Hic campo indulget: hunc alea decoquit: ille
In venerem putret: sed, cum lapidosa cheragra
Fregerit articulos, veteris ramalia fagi;
Tunc crassos transîsse dies, lucemque palustrem,
Et sibi jam seri vitam ingemuere relictam.
At te nocturnis juvat impallescere chartis.
Cultor enim es juvenum: purgatas inseris aures
Fruge Cleantheâ. petite hinc, juvenesque, senesque,
Finem animo certum, miserisque viatica canis.
Cras hoc fiet. Idem cras fiet. Quid? quasi magnum
Nempe diem donas! Sed, cum lux altera venit,
Jam cras hesternum consumsimus. ecce! aliud cras
Egerit hos annos, et semper paulum erit ultra.
Nam, quamvis prope te, quamvis temone sub uno
Vertentem sese, frustra sectabere canthum,
Cum rota posterior curras, et in axe secundo.

Libertate opus est: non hac, quâ, ut quisque Velinâ
Publius emeruit, scabiosum tesserulâ far
Possidet. Heu steriles veri! quibus una Quiritem
Vertigo facit. hic Dama est non tressis agaso,
Vappa, et lippus, et in tenui farragine mendax:
Verterit hunc dominus, momento turbinis exit
Marcus Dama. Papæ! Marco spondente, recusas
Credere tu nummos? Marco sub judice palles?
Marcus dixit: ita est. assigna, Marce, tabellas.
Hæc mera libertas: hoc nobis pilea donant.
An quisquam est alius liber, nisi ducere vitam
Cui licet, ut voluit? licet, ut volo, vivere: non sim
Liberior Bruto? Mendose colligis, inquit
Stoïcus hic, aurem mordaci lotus aceto.
Hæc reliqua accipio: *Licet, ut volo, vivere,* tolle.
Vindictâ postquam meus a prætore recessi,
Cur mihi non liceat, jussit quodcunque voluntas,
Excepto si quid Masurî rubrica vetavit?
Disce: sed ira cadat naso, rugosaque sanna,
Dum veteres avias tibi de pulmone revello.
Non prætoris erat stultis dare tenuia rerum
Officia, atque usum rapidæ permittere vitæ.
Sambucam citius caloni aptaveris alto.
Stat contra Ratio, et secretam garrit in aurem,
Ne liceat facere id, quod quis vitiabit agendo.
Publica lex hominum, naturaque continet hoc fas,
Ut teneat vetitos inscitia debilis actus.
Diluis helleborum, certo compescere puncto
Nescius examen: vetat hoc natura medendi.

Navem si poscat sibi peronatus arator,
Luciferi rudis, exclamet Melicerta perîsse
Frontem de rebus. Tibi recto vivere talo
Ars dedit? et veri speciem dignoscere calles,
Ne qua subærato mendosum tinniat auro?
Quæque sequenda forent, quæque evitanda vicissim,
Illa prius cretâ, mox hæc carbone notasti?
Es modicus voti, presso lare, dulcis amicis;
Jam nunc astringas, jam nunc granaria laxes,
Inque luto fixum possis transcendere nummum,
Nec glutto sorbere salivam Mercurialem?
Hæc mea sunt, teneo, cum vere dixeris; esto
Liberque, ac sapiens, Prætoribus, ac Jove dextro.
Sin tu, cum fueris nostræ paulo ante farinæ,
Pelliculam veterem retines, et, fronte politus,
Astutam vapido servas sub pectore vulpem:
Quæ dederam supra, repeto; funemque reduco.
Nil tibi concessit ratio: digitum exsere, peccas:
Et quid tam parvum est? sed nullo ture litabis,
Hæreat in stultis brevis ut semuncia recti.
Hæc miscere nefas: nec, cum sis cetera fossor,
Tres tantum ad numeros satyri moveare Bathylli.
Liber ego. Unde datum hoc sumis, tot subdite rebus?
An dominum ignoras, nisi quem vindicta relaxat?
I, puer, et strigiles Crispini ad balnea defer.
Si increpuit, Cessas, nugator? servitium acre.
Te nihil impellit; nec quicquam extrinsecus intrat,
Quod nervos agitet. sed, si intus, et in jecore ægro,
Nascantur domini, quî tu impunitior exis,

Atque hic, quem ad strigiles scutica, et metus egit herilis ?
Mane piger stertis : Surge, inquit Avaritia : eja,
Surge. Negas, instat. Surge, inquit. Non queo. Surge.
Et quid agam ? Rogitas ? saperdas advehe Ponto,
Castoreum, stuppas, ebenum, tus, lubrica Coa :
Tolle recens primus piper e sitiente camelo.
Verte aliquid ; jura. Sed Jupiter audiet. Eheu !
Varo, regustatum digito terebrare salinum
Contentus, perages, si vivere cum Jove tendis.
Jam pueris pellem succinctus, et œnophorum, aptas.
Ocius ad navem : nihil obstat, quin trabe vastâ
Ægæum rapias, nisi sollers Luxuria ante
Seductum moneat : Quo deinde, insane, ruis ? quo ?
Quid tibi vis ? calido sub pectore mascula bilis
Intumuit, quam non extinxerit urna cicutæ.
Tun’ mare transilias ? tibi, tortâ cannabe fulto,
Cœna sit in transtro, Vejentanumque rubellum
Exhalet, vapidâ læsum pice, sessilis obba ?
Quid petis ? ut nummi, quos hic quincunce modesto
Nutrieras, pergant avidos sudare deunces ?
Indulge genio, carpemus dulcia : nostrum est,
Quod vivis : cinis, et manes, et fabula fies.
Vive memor leti : fugit hora : hoc, quod loquor, inde est.
En ! quid agis ? duplici in diversum scinderis hamo :
Hunccine, an hunc sequeris ? subeas alternus oportet
Ancipiti obsequio dominos ; alternus oberres.
Nec tu, cum obstiteris semel, instantique negaris

Parere imperio, Rupi jam vincula, dicas.
Nam et luctata canis nodum abripit: attamen illi,
Cum fugit, a collo trahitur pars longa catenæ.
Dave, cito, hoc credas jubeo, finire dolores
Præteritos meditor (crudum Chærestratus unguem
Abrodens ait hæc). An siccis dedecus obstem
Cognatis? an rem patriam rumore sinistro
Limen ad obscænum frangam, dum Chrysidis udas
Ebrius ante fores extinctâ cum face canto?
Euge puer! sapias; diis depellentibus agnam
Percute. Sed censen', plorabit, Dave, relicta?
Nugaris: soleâ, puer, objurgabere rubrâ.
Ne trepidare velis, atque arctos rodere casses.
Nunc ferus, et violens: at, si vocet, haud mora, dicas,
Quidnam igitur faciam? ne nunc, cum arcessat, et ultro
Supplicet, accedam? Si totus et integer illinc
Exieris, nunc nunc, hic hic, quem quærimus, hic est:
Non in festucâ, lictor quam jactat ineptus.
Jus habet ille sui, palpo quem ducit hiantem
Cretata ambitio? Vigila, et cicer ingere large
Rixanti populo, nostra ut Floralia possint
Aprici meminisse senes: quid pulchrius? at, cum
Herodis venere dies, unctâque fenestrâ
Dispositæ pinguem nebulam vomuere lucernæ
Portantes violas, rubrumque amplexa catinum
Cauda natat thynni, tumet alba fidelia vino:
Labra moves tacitus, recutitaque sabbata palles:
Tunc nigri lemures, ovoque pericula rupto:

Hinc grandes Galli, et cum sistro lusca sacerdos,
Incussere deos inflantes corpora, si non
Prædictum ter mane caput gustaveris allî.
Dixeris hæc inter varicosos centuriones,
Continuo crassum ridet Vulfenius ingens,
Et centum Græcos curto centusse licetur.

SATIRA VI.

AD CÆSIUM BASSUM.

Admovit jam bruma foco te, Basse, Sabino?
Jamne lyra, et tetrico vivunt tibi pectine chordæ?
Mire opifex numeris veterum primordia rerum,
Atque marem strepitum fidis intendisse Latinæ;
Mox juvenes agitare jocos, et pollice honesto
Egregios lusisse senes? Mihi nunc Ligus ora
Intepet, hibernatque meum mare, quâ latus ingens
Dant scopuli, et multâ littus se valle receptat.
Lunaï portum est operæ cognoscere, cives.
Cor jubet hoc Ennî, postquam destertuit esse
Mæonides, Quintus pavone ex Pythagoreo.
Hic ego securus vulgi, et quid præparet Auster
Infelix pecori; securus et, angulus ille
Vicini nostro quia pinguior: et, si adeo omnes
Ditescant orti pejoribus, usque recusem
Curvus ob id minui senio, aut cœnare sine uncto,
Et signum in vapidâ naso tetigisse lagenâ.

Discrepet his alius. Geminos, horoscope, varo
Producis genio. Solis natalibus, est, qui
Tingat olus siccum muriâ vafer in calice emptâ,
Ipse sacrum irrorans patinæ piper: hic bona dente
Grandia magnanimus peragit puer. Utar ego, utar:
Nec rhombos ideo libertis ponere lautus,
Nec tenuem sollers turdarum nosse salivam.
Messe tenus propriâ vive: et granaria (fas est)
Emole: quid metuas? occa, et seges altera in herbâ est.
Ast vocat officium: trabe ruptâ, Bruttia saxa
Prendit amicus inops; remque omnem, surdaque vota
Condidit Ionio: jacet ipse in littore, et una
Ingentes de puppe dei; jamque obvia mergis
Costa ratis laceræ. nunc et de cespite vivo
Frange aliquid: largire inopi, ne pictus oberret
Cæruleâ in tabulâ. Sed cœnam funeris herse
Negliget, iratus, quod rem curtaveris: urnæ
Ossa inodora dabit; seu spirent cinnama surdum,
Seu ceraso peccent casiæ, nescire paratus.
Tune bona incolumis minuas? Et Bestius urget
Doctores Grajos: Ita fit, postquam sapere urbi,
Cum pipere et palmis, venit nostrum hoc, maris expers,
Fœnisecæ crasso vitiarunt unguine pultes.
Hæc cinere ulterior metuas! at tu, meus heres,
Quisquis eris, paulum a turbâ seductior audi.
O bone! num ignoras? missa est a Cæsare laurus
Insignem ob cladem Germanæ pubis, et aris
Frigidus excutitur cinis: ac jam postibus arma,
Jam chlamydes regum, jam lutea gausapa captis,

Essedaque, ingentesque locat Cæsonia Rhenos.
Dîs igitur, genioque ducis, centum paria, ob res
Egregie gestas, induco: quis vetat? aude.
Væ, nisi connives! Oleum, artocreasque popello
Largior: an prohibes? dic clare. Non adeo, inquis,
Exossatus ager juxta est. Age, si mihi nulla
Jam reliqua ex amitis, patruelis nulla, proneptis
Nulla manet patrui, sterilis matertera vixit,
Deque avia nihilum superest; accedo Bovillas,
Clivumque ad Virbî: præsto est mihi Manius heres.
Progenies terræ? Quære ex me, quis mihi quartus
Sit pater: haud prompte, dicam tamen. adde etiam unum,
Unum etiam; terræ est jam filius, et mihi ritu
Manius hic generis prope major avunculus exit.
Qui prior es, cur me in decursu lampada poscas?
Sum tibi Mercurius: venio deus huc ego, ut ille
Pingitur: an renuis? vin' tu gaudere relictis?
Deest aliquid summæ. Minui mihi; sed tibi totum est,
Quicquid id est. Ubi sit, fuge quærere, quod mihi quondam
Legârat Tadius: neu dicta repone paterna:
Fenoris accedat merces: hinc exime sumtus.
Quid reliquum est? Reliquum? nunc nunc impensius unge,
Unge, puer, caules. Mihi festâ luce coquatur
Urtica, et fissâ fumosum sinciput aure,
Ut tuus iste nepos olim, satur anseris extis,
Cum morosa vago singultiet inguine vena,

Patriciæ immejat vulvæ? mihi trama figuræ
Sit reliqua, ast illi tremat omento popa venter?
Vende animam lucro, mercare, atque excute sollers
Omne latus mundi, ne sit præstantior alter
Cappadocas rigidâ pingues plausisse catastâ:
Rem duplica. Feci jam triplex: jam mihi quarto,
Jam decies redit in rugam. depunge, ubi sistam,
Inventus, Chrysippe, tui finitor acervi.

FINIS.

Typis J. Ballantyne et Soc.

[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]

[illegible]

[illegible] Lexington [illegible] where the [illegible]
were taught

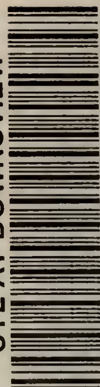
8 do of the 1st Book
16 epistle of 1st Book
17 do 1 1st Book

16 Satire 1st Book

BPB

288

0

UTL AT DOWNSVIEW
D RANGE BAY SHLF POS ITEM C
39 16 02 06 07 003 6